

КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

Фота Мікалая ПЯТРОВА, БелТА

«СТВАРАЙЦЕ Ў ІНТАРЭСАХ СВАЙГО НАРОДА... ПАМЯТАЙЦЕ, АДКУЛЬ ВАШЫ КАРАНІ»

■ Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр ЛУКАШЭНКА 1 снежня сустрэўся ў Нацыянальнай бібліятэцы з прадстаўнікамі творчай моладзі краіны. ■

С. 2

Фота Юрыя ІВАНОВА

«Я ХАЦЕЎ БЫ СПАТКАЦЦА З ВАМІ НА ВУЛІЦЫ...»

С. 3

С. 7

Аляксандр ЛУКАШЭНКА:**“Сёння ў культуры, акрамя творчых здольнасцей, яшчэ патрэбны ініцыятыва, энергія і прадпрымальнасць”**

Асаблівая атмасфера панавала сёння ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі. Прычым — тая незвычайная канцэнтрацыя таленту і крэатыву, што прадэманстравалі прадстаўнікі творчай моладзі, з якімі сустраўся 1 снежня Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка.

ад дзіцячых школ мастацтваў і заканчаючы ВНУ культуры. Сфарміраваны нацыянальныя творчыя школы. Доступ да гэтага духоўнага багацця мае любое адоранае дзіця”, — сказаў Прэзідэнт.

Разам з тым, Кіраўнік дзяржавы перасцярог творчую моладзь ад ўтрыманскіх настрояў. “Сёння ў культуры, акрамя творчых здольнасцей, яшчэ патрэбны ініцыятыва, энергія і прадпрымальнасць”, — падкрэсліў беларускі Лідар.

Аляксандр Лукашэнка падкрэсліў: “Гэта норма, канцэптuallyная

цы — з беларускай прыроды, нашай гераічнай гісторыі, жыцця сучаснай Беларусі і, самае галоўнае, — з моцнага характару і мудрасці народа”, — дадаў ён.

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь лічыць неабходным развіццё спонсарства і мецэнацтва ў сферы культуры. Як адзначыў Кіраўнік дзяржавы, многія кажучы, што хацелі б жыць, як у Еўропе. “Нядрэнна, тады давядзецца навучыцца працаваць па-еўрапейску, дзе складальнікамі поспеху з’яўляюцца як мастацкія вартасці твораў, так і правільны менеджмент. А вось з гэтым аспектам у нас яшчэ далёка не ўсё на належным узроўні”, — канстатаваў ён.

“Таму лічу, што нам трэба ствараць неабходныя ўмовы для развіцця дзяржаўна-прыватнага партнёрства, спонсарства і мецэнацтва, — сказаў Аляксандр Лукашэнка, — украці праблемны падыход да фінансавання культуры, заахочваючы не проста дзейнасць творчых калектываў, а менавіта стварэнне імі якаснага, запатрабаванага прадукту”. Паводле слоў Прэзідэнта, у мастацтве таксама трэба развіваць інстытут прадзюсарства, каб адпаведны спецыялісты займаліся падтрымкай артыстаў, дапамагаючы ім поўнасцю рэалізаваць сябе. “Міністэрству культуры трэба прыняць меры разабрацца, чым увогле займаюцца Маладзёжны тэатр эстрады і прадзюсарскія цэнтры пры аблас-

на ўвазе найперш стварэнне ўмоў для атрымання таленавітай моладзі адукацыі і яе творчай працы”.

Аляксандр Лукашэнка лічыць неабходным павышаць запатрабаванасць беларускай культуры ў краіне і за мяжой. “Свет прызнае беларускае мастацтва, калі мы самі будзем паважаць, любіць і ўсяляк прапагандаваць яго”, — упэўнены ён.

Акрамя таго, Прэзідэнт звярнуўся да прысутных на сустрэчы кіраўнікоў і рэктараў па пытанні стварэння належных умоў для вучобы і пражывання студэнтаў. “Дрэнна, калі з-за вашай неразваротлівасці студэнтам даводзіцца вучыцца і жыць у брудных, абшарпаных аўдыторыях і інтэрнатах, якія дзесцігоддзямі чакаюць рамонт, — падкрэсліў Кіраўнік дзяржавы. — Рамантаваць унутры любой ВНУ, школы, ССНУ, ПТВ, дах латаць і іншае — гэта справа рэктараў. Калі яны на гэта не здольныя, то на працягу года гэтыя рэктары павінны быць звольнены са сваіх пасадаў”.

Беларускі Лідар таксама запатрабаваў сур’ёзна падысці да праблемы забеспячэння навучальных устаноў музычнымі інструментамі. “Крытычная сітуацыя, звязаная са спыненнем іх прамысловай вытворчасці, складвалася не адзін год. Чаму ж спахліпілі толькі цяпер? Ураду трэба знайсці шляхі выхаду з гэтай сітуацыі”, — даручыў Аляксандр Лукашэнка.

Уражанні ад сустрэчы

Алена ДУБРОЎСКАЯ — артыстка Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя М.Горкага:

— Сустрэчы творчай моладзі з Прэзідэнтам сталі ў нашай краіне ўжо добрай традыцыяй, і мне вельмі прыемна, што кіраўніцтва Беларусі заўжды ведае пра нашы праблемы і дасягненні. Для мяне як для актрысы вельмі важным было пытанне развіцця нацыянальнага кінематографа, падтрымкі маладых рэжысёраў ды акцёраў. І важным вынікам сустрэчы для нашай тэатральнай супольнасці стала размова аб стварэнні ў краіне рэжысёрскай лабараторыі. Там змогуць здзейсніць свае задумкі маладыя выпускнікі Акадэміі мастацтваў...

Алена ГАЕЎСКАЯ — студэнтка факультэта дызайну Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў:

— На сустрэчы самым цікавым было ўбачыць вялікую колькасць таленавітай моладзі розных напрамкаў творчасці, пазнаёміцца, абмяняцца ідэямі. Я прадставіла Прэзідэнту свой праект і распрацоўкі нашага факультэта: гэта 3D-відэаролікі, да прыкладу, застаўка для “Кальханкі” і канцэпты машын прамысловых дызайнераў. Мне падалося, што Кіраўнік дзяржавы праявіў цікавасць да іх. Ён спытаўся, ці ідуць яны ў вытворчасць, а калі не, то якія ўмовы патрэбны для гэтага стварыць...

Перад пачаткам сустрэчы Кіраўнік дзяржавы, як паведамаў БелТА, наведаў выстаўку маладых аўтараў у адной з залаў бібліятэкі, дзе яму прадэманстравалі мастацкія і скульптурныя работы, адзенне маладых айчынных мадэльераў, архітэктурныя праекты, вырабы з керамікі, металу і шкла, літаратурныя творы.

Адкрываючы сустрэчу, беларускі Лідар нагадаў, што паўтара дзясятка гадоў таму, калі ствараўся спецыяльны фонд Прэзідэнта па падтрымцы таленавітай моладзі, шмат хто сумняваўся, ці будзе ад гэтага карысць. “І сёння, глядзячы на вас, можна сказаць, што сродкі, укладзеныя ў самы каштоўны здабытак — розум і талент, — не зніклі дарма, — адзначыў Кіраўнік дзяржавы. — Лаўрэатамі і стыпендыятамі фонду сталі амаль дзве тысячы маладых людзей. “І сёння, глядзячы на вас, можна сказаць, што сродкі, укладзеныя ў самы каштоўны здабытак — розум і талент, — не зніклі дарма, — адзначыў Кіраўнік дзяржавы. — Лаўрэатамі і стыпендыятамі фонду сталі амаль дзве тысячы маладых людзей.

Мы вырасталі новае пакаленне творчай інтэлігенцыі, тых, каму можна даверыць прыміжнародна патэнцыялу айчыннай культуры”.

“Калі ты таленавіты, упарты, верны сваёй мары, то абавязкова дасягнеш поспеху. Мы і надалей такіх людзей не пакінем без падтрымкі”, — запэўніў Аляксандр Лукашэнка.

Стварыць умовы для прафесійнага станаўлення адораных асоб, павысіць іх сацыяльную абароненасць таксама дазволіла рэалізацыя Дзяржпраграмы “Маладыя таленты Беларусі” на 2006 — 2010 гады.

“Выхаванне талентаў — не доля энтузіястаў-адзіночак, а адзін з найважнейшых кірункаў сацыяльнай палітыкі. У Беларусі створана цэлая інфраструктура працы з адоранымі дзецьмі і моладдзю”, — адзначыў Аляксандр Лукашэнка. Гэтая інфраструктура ўключае больш за 100 развіваючых дашкольных цэнтраў, 29 ліцэяў, 215 гімназій, сотні пазашкольных устаноў, а таксама дзясяткі тэстаў аб’яднаных па інтарэсах.

“У нашай краіне захавана і пазашкольна развіваецца цэласная сістэма мастацкай адукацыі, пачынаючы

аснова маёй палітыкі як Прэзідэнта. Я ніколі інтэлігенцыю, перш за ўсё творчую, пісьменнікаў, мастакоў, не арыентаваў на тое, каб яны пісалі ў дагаджэнне ўладзе. Лічу, што калі хтосьці звяртаецца да інтэлігенцыі з такой просьбай, ён проста яе прыніжае”.

На думку Кіраўніка дзяржавы, нельга стаць Мастаком з вялікай літары, калі не маеш уяўлення пра галоўнае: дзеля чаго ты ствараеш, які сацыяльны і маральны зарад нясуць твае работы. “Беларуская культура заснавана на ідэалах патрыятызму, вернасці жыццёвай праўдзе, любові да чалавеча і служэння дабру. Гэтая спадчына павінна стаць для вас крыніцай духоўнай сілы”, — адзначыў Аляксандр Лукашэнка, звяртаючыся да ўдзельнікаў сустрэчы.

“На жаль, сёння мастацтва стала паступова страчваць маральныя арыенціры. Нехта кідаецца на прынаду нізкапробнай масавай культуры, смакуе амаральныя ўчынкi і нават злачынствы, называючы гэта новым словам у мастацтве”, — канстатаваў беларускі Лідар.

Аляксандр Лукашэнка выказаўся таксама наконт спроб змянення мастацтва з палітыкай, здабывання таннай папулярнасці шляхам абрабы ўласнай краіны і народа. “Веру, што ніхто з вас ніколі не адмовіцца ад сумлення”, — сказаў Прэзідэнт.

“Стварайце ў інтарэсах свайго народа, дзе б вы ні былі, — заклікаў Кіраўнік дзяржавы, — каб потым не было пакутліва балюча і крывадушна, памятайце аб сваім кавалку зямлі, нават калі вы будзеце зарабляць грошы ў іншай краіне. Памятайце, адкуль вашы карані. Не пасварыцеся са сваёй краінай, з яе прынцыпамі і ідэаламі, якімі жыве ваша краіна, якімі б яны ні былі”.

Аляксандр Лукашэнка заклікаў творчую моладзь шукаць сваё месца ў мастацтве, пры гэтым не баючыся эксперыментаў, захоўваючы вернасць гуманістычным ідэалам. “Чэрапыце натхненне з чыстай крыні-

Уражанні ад сустрэчы

Аксана ВОЛКАВА — вядучы майстар сцэны Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Рэспублікі Беларусь, лаўрэат міжнародных конкурсаў:

— Узнімаўся самыя набалелыя тэмы. Кожную з праблем Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь узяў “на аловак”. Таму — спадзяёмся на станоўчыя зрухі... Парадавала, што сабралася на сустрэчы краса беларускай культуры: студэнцкая моладзь, тыя, хто ўжо працуе ў сферы. І ў кожнага з іх — цікавыя праекты, пазітыўныя зрухі ў творчай рэалізацыі...

Канстанцін КАСЦЮЧЭНКА — выкладчык Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, удзельнік 54-га Венецыянскага біенале:

— Вельмі своечасовая сустрэча, таму і ўражанні ад яе — надзвычай станоўчыя. Гаворка ішла пра ролю маладой інтэлігенцыі ў творчым асэнсаванні сённяшняга жыцця. Думаю, што мастакі, музыканты, акцёры, студэнты мастацкіх ВНУ пасля сустрэчы з Прэзідэнтам Рэспублікі Беларусь атрымаюць моцны пазітыўны імпульс для ўласнага творчага самаразвіцця...

Улада БЕРАЖНЯЯ — студэнтка Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, лаўрэат міжнародных конкурсаў, стыпендыят спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі:

— Уразіла нязмушаная атмасфера сустрэчы з Кіраўніком дзяржавы. Любы ахвотны мог выступіць. Размова ішла не толькі аб дасягненнях творчай моладзі, але і аб праблемных нюансах... Асабіста я вельмі ўдзячная Прэзідэнту Беларусі за адчувальную падтрымку маладых, што спрабуюць свае сілы ў мастацтве, культуры...

ных філармоніяў. Калі іх праца — неэфектыўная, то навошта траціць грошы на ўтрыманне гэтых структур?” — слухна заўважыў Кіраўнік дзяржавы.

Ён таксама адзначыў, што артысты часта просяць у дзяржавы дапамогі, у той час як у краіне ёсць нямаюць прадзюсарскіх цэнтраў. “Трэба самым прычыповым чынам занадта кантролем дзейнасці гэтых структур і запатрабаваць з іх хоць бы па выніках года”, — даў даручэнне Прэзідэнт міністру культуры Паўлу Латушкі, адзначыўшы, што гэта датычыцца ўсіх напрамкаў культуры.

“Вобразна кажучы, дзяржава гатова даць вам у рукі “вуду”, а ўжо лавіць на яе “рыбу” вы павінны самі, — звярнуўся Кіраўнік дзяржавы да ўдзельнікаў сустрэчы. — Гаворачы аб “вудзе”, я маю

Міністэрству культуры сумесна з творчымі саюзамі таксама неабходна ўважліва падысці да праблемы забеспячэння моладзі творчымі майстэрнямі. Кіраўнік дзяржавы адзначыў, што не трэба разлічваць адно на будаўніцтва новых памяшканняў, але і паглядзець, як выкарыстоўваюцца існуючыя плошчы.

“Хочацца нарэшце ўбачыць і рэальныя вынікі працы Цэнтра сучасных мастацтваў, які створаны па вашых просьбах”, — дадаў беларускі Лідар.

Аляксандр Лукашэнка таксама параіў Міністэрству культуры краіны арганізаваць у наступным годзе выстаўку сучаснага мастацтва на адной з найбуйнейшых экспазіцыйных пляцовак, запрасіўшы туды мэтраў, моладзь, калег з-за мяжы. “Гэта будзе важны крок у справе прапаганды нацыянальнай культуры”, — упэўнены Кіраўнік дзяржавы.

“Калі чалавек упэўнены ў сваіх сілах...”

30 лістапада ў фае Аваляна залы Дома Урада ўрачыста адкрылася выстаўка самабытнага мастака Анатоля Галушкі, члена Міжнароднай арганізацыі мастакоў-інвалідаў.

Як пісала ўжо “К”, для гэтага праекта творца з вёскі Магіліцы Івацэвіцкага раёна Брэсцкай вобласці стварыў 27 новых карцін.

На адкрыцці выстаўкі першы намеснік кіраўніка Адміністрацыі Прэзідэнта краіны Аляксандр Радзькоў ад імя беларускага Лідара прывітаў родных мастака, што прысутнічалі на мерапрыемстве, і адзначыў шчырае захапленне Прэзідэнта той мужнасцю, якую праяўляе Анатоль Галушка.

— У жыцці бываюць розныя сітуацыі, — зазначыў Аляксандр Радзькоў, — але важна, каб кожны чалавек захоўваў волю да жыцця, заставаўся мэтанакіраваным і працаваў. Калі чалавек упэўнены ў сваіх сілах, не падае духам і не страчвае надзеі, то ў яго ўсё атрымаецца...

Ад імя Кіраўніка дзяржавы Аляксандр Радзькоў уручыў памятны падарунак сястры мастака, Святлане Таўтын.

У сваю чаргу, Старшыня Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь Уладзімір Андрэйчанка распавёў пра тое, што правядзенне мастацкіх выставак у сценах Дома Урада ўжо стала добрай традыцыяй.

— Сённяшняя акцыя — незвычайная, — сказаў кіраўнік ніжняй палаты беларускага парламента, — бо на ёй прадстаўлены творы мастака, прыкаванага да ложка. Але Анатоль Галушка не скарыўся лёсу, захаваў інтарэс да жыцця і імкненне тварыць дабро. Гэтым пачуццям дыхаюць ягоныя палотны, прасякнутыя цеплынёй, святлом і любоўю да Радзімы...

Таксама Уладзімір Андрэйчанка паведаміў пра тое, што шэраг карцін самабытнага мастака з Брэстчыны ўжо набыты дэпутатамі Палаты прадстаўнікоў, членамі Савета Рэспублікі і Урада.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Нацыянальная музычная: а вы аддалі свой голас?

Нацыянальная музычная прэмія ў галіне эстраднага мастацтва падступае да фіналу.

У кожнай з 16 намінацый з вялікай колькасці заявак ужо вызначаны па тры — пяць прэтэндэнтаў, а з 1 снежня на сайце СТБ пачалося інтэрнэт-галасаванне ў намінацыі “Прыз глядацкіх сімпатый”. “У бліжэйшы час, — паведаміла дырэктар прадзюсарскага цэнтра тэлеканала “СТБ” Настася Гузель-Гудзіева, — экспертны савет вызначыць пераможцаў”.

Але ж прэмія — толькі частка вялікага шэрагу мерапрыемстваў, запланаваных Міністэрствам культуры Беларусі, тэлеканалам “СТБ” і Маладзёжным тэатрам эстрады па папулярнасці нашай нацыянальнай эстраднай спадчыны. Так, ужо 29 лістапада на сцэне азначанага тэатра распачаўся цыкл “Песні Беларусі”. На канцэрце-адкрыцці “Нашы добрыя песні” гучалі самыя любімыя і ўсім вядомыя песні XX стагоддзя.

Тэатр паставіўся да канцэрта з вялікай адказнасцю. Музыка суправаджалася відэапрэзентацыяй. Вяля ж канцэрт Алена Спірыдовіч, што ўжо само па сабе быццам звязвала гэтую імпрэзу з такімі буйнымі форумамі, дзе гучалі і гучаць нашы лепшыя песні, як “Славянскі базар у Віцебску”, Нацыянальны фестываль беларускай песні і паэзіі ў Маладзечне.

Акрамя таго, па ініцыятыве і пры падтрымцы Міністэрства культуры Маладзёжны тэатр эстрады па-

чаў ажыццяўленне праекта “Залатая калекцыя беларускай эстрады”. Быў складзены спіс больш як з сотні песень XX ст., з якога дзевяць культурны, адукацый, журналісты выбіралі па 35 лепшых. Вызначаныя песні будуць прадстаўлены на гала-канцэрце, які папросту не зможа змясціць больш твораў. Гала-канцэрт “Залатая калекцыя...” пройдзе 12 снежня ў Палацы Рэспублікі і стане своеасаблівай “уверцюрай” да ўрачыстай цырымоніі ўручэння Нацыянальнай прэміі.

Музычнае афармленне цырымоніі арганізатары даверылі кампазітару Яўгену Алейніку, які, дарэчы, афармляў і леташняе дзіцячае “Еўрабачанне” ў Мінску.

— Працаваць было цікава і, вядома, адказна. Самае складанае, бадай, было — ажыццявіць усё тэхнічна. Бо, паводле задумкі, хацелася спалучыць розныя стылі, кірункі, жанры, рытмы. І, акрамя музыкі для выхадаў-сьходаў вядучых, падводка да розных намінацый, зрабіць і нейкую сур’ёзную кампазіцыю для пачатку ўрачыстасці — менавіта на стыку розных кірункаў. У выкананні ўдзельнічалі некалькі харавых калектываў, оперныя салісты, фальклорныя ансамблі, разнастайныя інструменталісты, уключаючы нават балаечніка. Ну, а ўжо як усё прагучыць пад час цырымоніі, ацэняць плёдачы. Хочацца, каб Першая Нацыянальная прэмія запомнілася і імёнамі лаўрэатаў, і, канешне ж, самім сваім правядзеннем.

Увага!

“ГАРАЧАЯ ЛІНІЯ”
па актуальных пытаннях народнай творчасці, музейнай і клубнай дзейнасці

6 снежня, у аўторак, з 10-й па 12-ю гадзіну ў Інфацэнтры “Культура-інфа” будзе працаваць “гарачая лінія” з удзелам намесніка начальніка ўпраўлення ўстановаў культуры і народнай творчасці Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Святланы ГАУРЫЛАВАЙ.

Пытанні, звязаныя з адукацыяй у сферы культуры, можна задаваць па тэлефонах — (8-017) 290-22-50 і 292-99-18 — непасрэдна 6 снежня, альбо загадзя на форум www.forum.kimpress.by ў раздзеле “Ёсць пытанне!” ці праз электронную пошту: kultura@tut.by.

Снежань сканцэнтруе цэнтральныя ўрачыстасці, прымеркаваныя да 120-годдзя з дня нараджэння Максіма Багдановіча. Пад зорным знакам паэзіі і асобы нацыянальнага класіка нас чакаюць шматлікія рарытэты і “пераўвасабленні”, звязаныя з паэтам: Рэспубліканская мастацкая выстаўка “...Я не самотны...” і атракцыйныя музейныя праекты, тэатралізаваныя пастаноўкі ды музычныя прэм’еры, кніжныя навінкі і міжнародныя прэзентацыі... А сам дзень нараджэння класіка — 9 снежня — апоўдні распачне, як плануецца, урачыстая імпрэза і ўскладанне кветак да помніка Багдановічу каля Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларусі...

Ялцінскі акцэнт

Важна, што імя класіка, чымі словам апеты зорка Венера і “маладыя гады, маладыя жаданні”, стукіцы паясы і “белы пух вішняў”, памятаюць нашы суайчыннікі за мяжой, а таксама жыхары тых краін, з лёсамі якіх аказаўся пераплецены лёс Максіма Багдановіча.

У прыватнасці, Гісторыка-літаратурны музей Ялты прымае ў сябе перасоўную выстаўку “Геній зямлі беларускай” з фондаў мінскага Музея паэта, а таксама мастацкую экспазіцыю “У вянок Максіму”. Запланаваны ў Крыме і шэраг сустрэч з прыхільнікамі паэзіі, у тым ліку з удзелам беларускай дэлегацыі, выезд якой арганізаваны пры падтрымцы Міністэрства культуры нашай краіны. У яе складзе — дырэктар Літаратурнага музея Максіма Багдановіча Тацяна Шлягавіч, старшыня Беларускага фонду культуры Уладзімір Гілеп і яго намеснік, пісьменнік Анатоль Бутэвіч. Апошніх мы заспелі, як кажучы, літаральна на прыступцы ў вагон цягніка да Ялты ў чацвер — дзень здачы нумара ў друку.

— Калі нумар “Культуры” трапіць да чытачоў, мы паспеем правесці ці не дзясятка сустрэч з нашымі суайчыннікамі ў Ялце, а таксама з тамтэйшай грамадскасцю, у тым ліку ў Крымскім гуманітарным універсітэце, — значыць Анатоль БУТЭВІЧ. — Таму камандзіроўка беларускай дэлегацыі — наздзвычай плённая. Прыемна, што імпрэзы, прысвечаныя Максіму Багдановічу, адбываюцца ў той жа Ялце пры падтрымцы мясцовага аддзела культуры. Едзем у госці не толькі для таго, каб распавесці пра постаць нашага нацыянальнага генія, але і каб падарыць землякам ягонае слова ў новых выданнях айчынных выдавецтваў. Літаральна ўночы напярэдадні выезду мы атрымалі з друкарні наклад міні-трыхтомніка паэта, дзе кожная кніжка — дзесяць перакладаў на мовы свету аднаго з найвядомых вершаў Багдановіча. Дарэчы, мо паспрабуеце здагадацца, якіх?

— Для пачатку — “Зорка Венера”... — Так, маеце рацыю... — Затым, мусіць, “Слуцкія ткачыкі”... — Сапраўды, а трэці — “Пагоня”. Агульную прадмову напісаў міністр культуры Рэспублікі Беларусь Павел Латушка, а кожны з вершаў даручылі прадставіць мне. Густоўна аформіў кніжку памерам 20x21 см графік Юрый Хілько. Кожны верш у фармаце кнігі мае мае па тысячы экзэмпляраў накладу.

— З якім настроем выпраўляецеся ў Ялту?

— З узнёслым! Памятаеце, як Багдановіч напісаў: “Я хацеў бы спаткацца з Вамі на вуліцы...”? Вось і мы нібыта едзем на своеаблівае спатканне з ім. Тым больш, нам выпадзе вялікі гонар наведаць магілу паэта, пакланіцца яму ад імя ўсіх беларусаў...

Тым часам

Карэспандэнт “К” звязваўся па тэлефоне з Ялтай, а дакладней — з загадкавым мясцовага аддзела культуры Людмілай Івановай. Як адзначыла суразмоўца, культурная супольнасць горада са шчырай прывязнасцю вітала прыезд удзельнікаў урачыстасцей з Беларусі і чакае пашырэння далейшага развіцця плённых стасункаў у справе зберажэння Памяці вялікага беларускага паэта. Людміла Міхайлаўна падкрэсліла, што ў Крыме імя Максіма Багдановіча на слыху, сведчаннем чаму з’яўляюцца свежыя кветкі, што заўсёды ляжаць на магіле таленавітага творцы. Акрамя таго, запланаваны шэраг святочных мерапрыемстваў, скіраваных на знаёмства дзяцей і моладзі Ялты з творчасцю Багдановіча.

Фота Юрыя ІВАНОВА

Выдавецтва “Мастацкая літаратура” выпусціла новае выданне з вядомай серыі “ЖЗЛБ” — “Максім Багдановіч. Пясняр чыстае красы” да 120-годдзя з дня нараджэння Максіма Багдановіча.

Па словах укладальніка, дырэктара Літаратурнага музея імя Максіма Багдановіча Тацяны ШЛЯГОВІЧ, выхад гэтай кнігі стаўся справай не толькі прэстыжу музея і выдавецтва, а і вялікай запатрабаванасцю часам. “У нашым грамадстве вырасла ўжо цэлае пакаленне людзей, якія не бачылі і не ведаюць ранейшых работ, прысвечаных Максіму Багдановічу, тых зборнікаў, што выходзілі ў 1970-я — 80-я гады, — распавядае Тацяна Эдуардаўна, якую нам удалося заспець у Мін-

Госць з Высокага неба

менніка, і яе праца з’яўляецца асновай для ўсіх, хто пачынае вывучаць жыццёвы шлях паэта. Аднак сёння гэтае выданне ўжо лічыцца рэдкасцю. У сценах музея нашы супрацоўнікі просяць адно ў аднаго пазычыць кніжку, каб падрыхтаваць пэўны даклад ці экскурсію. Адно выданне — на тры-чатыры чалавекі. Прычым я апісваю сітуацыю толькі ў музеі, а што адбываецца ў бібліятэках, можна толькі ўявіць. Таму галоўнай маёй мэтай пад час укладання зборніка было — даць магчымасць усім прыхільнікам творчасці паэта судакрануцца з матэрыяламі, якія знайсці, дастаць, адшукаць вельмі цяжка.

— З якіх частак складаецца зборнік?

— Першая — “Светлы свет будзе вечна жывы” — гэта ўспаміны пра класіка беларускай літаратуры яго родных, сяброў, таварышаў... Пад адной вокладкай мы сабралі ўспаміны, якія былі раскіданы па розных зборніках, перыядычных выданнях, успаміны, што раней друкаваліся з “купюрамі” або не выходзілі наогул... Напэўна, для многіх сведчанні Вацлава Ластоўскага, Аркадзя Смоліча стануцца сапраўднай знаходкай.

Другая частка — “Госць з высокага неба” — уяўляе з сябе артыкулы пра творчасць Пясняра чыстае красы. У форме развагі, нататкі, нарыса аўтары дзеляцца сваім ўспрыняццем творчасці Паэта. У гэтым раздзеле прысутнічаюць артыкулы і тых людзей, якія асабіста не ведалі Максіма Багдановіча: Уладзіміра Караткевіча, Максіма Лужаніна, Анатоля Бутэвіча, Анатоля Вяргі-

знанняў у любові, гэтых слоў захаплення, пра якія, мабыць, і не ведае чытач. Чые вершы можна прачытаць у раздзеле? Напэўна, усіх вядомых беларускіх літаратараў некалькіх пакаленняў. Шмат параўнанняў, гіпербал, радкі, прысвечаныя мясцінам, дзе жыў Багдановіч, пераасэнсаванні яго вядомых вершаў...

— Тацяна Эдуардаўна, ці адбылося ў вас пасля працы над кнігай пэўнае пераасэнсаванне творчасці паэта?

— Па-першае, хачу выказаць словы падзякі на адрас тых, хто дапамагаў мне працаваць над выданнем. Гэта Віталь Скалабан, які, на жаль, пайшоў з жыцця. Ён не толькі выдатны наш архівіст, даследчык, навуковец і вялікі прыхільнік творчасці Максіма Багдановіча. Віталь Уладзіміравіч быў маім лоцманам у даследаваннях, падказваў і даваў карысныя парады. Не атрымалася б ажыццявіць выданне кнігі, вядома, без падтрымкі ініцыятывы музея выдавецтвам “Мастацкая літаратура” і асабіста галоўным рэдактарам Віктарам Шніпам, які вельмі далікатна і тактоўна курыраваў арганізацыйную частку працы. Вялікі дзякуй і працавітаму, шчыраму, адукаванаму рэдактару выдавецтва Інэсе Паланеічык. І, безумоўна, не магу не адзначыць удзел у стварэнні кнігі супрацоўнікаў музея.

Што ж да вашага пытання — ці адбылося адкрыццё пэўных новых граняў Максіма Багдановіча пад час працы над кнігай, — то магу зазначыць наступнае. Я ўжо больш за дваццаць гадоў працую ў музеі, і ў мяне склаўся пэўнае стаўленне да гэтай асобы. Лічу, што Максім Багдановіч — геніяльны паэт, і нам трэба быць бязмежна ўдзячнымі Богу за тое, што ён падарыў такога творцу Беларусі. Пад час працы над кнігай я яшчэ раз у гэтым упэўнілася. Здавалася б, ён пражыў усяго 25 гадоў, але гэты таленавіты юнак да сённяшняй пары вучыць нас таму, як належыць ставіцца да выпрабаванняў лёсу, да сваёй радзімы, як трэба трымацца выбранага шляху, як дастойна жыць. Калі чытаеш успаміны ці прысвечаныя знакамідых людзей Багдановічу — зноў і зноў у гэтым пераконваешся. І хочацца, каб кожны пра гэта ведаў.

Ведаеце, пад час працы над кнігай я колькі месяцаў сыходзіла з музея вельмі позна. І ахоўніца ўстановы ўсё пыталася, чаму я так позна працую. Калі том выйшаў, я прэзентавала кнігу жанчыне са словамі: “А вось тая рэч, якая трымала мяне на рабочым месцы”. Сёння я сустракаю яе, і яна пачынае мне дзякаваць: чытаю вашу кніжку, кажа, і не магу нарадавацца...

Занатавала Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ

Мюзікл Музыкі

120-годдзе з дня нараджэння Багдановіча будзе адзначана цэлай нізкай беларускіх прэм’ер. 7 снежня ў Беларускай дзяржаўнай філармоніі прагучаць харавыя творы на яго вершы. А 9-га, акурат у дзень народзінаў класіка, нас чакае канцэртная прэм’ера мюзікла-прытчы “Апокрыф” Ларысы Сімаковіч.

Фота Юрыя ІВАНОВА

— Якім жа чынам з’явілася ідэя “Апокрыфа”?

— Ідэя мюзікла, — распавяла кампазітар, — належыла мастацкаму кіраўніку Нацыянальнага акадэмічнага народнага аркестра імя І.Жыновіча Міхаілу Казінцу. Гэты славуты калектыў, нагадаю, ставіў рок-оперу “Курган” Лучанка — Мулявіна, я выступала рэжысёрам. Пасля той прэм’еры Міхаіл Антонавіч хітра паглядзеў на мяне і кажа: “А ці не паўтарыць нам гэты поспех? Давайце зробім штосьці да юбілею Багдановіча — у жанры мюзікла, на той жа склад: наш аркестр, Дзяржаўны камерны хор Беларусі, фольк-тэатр “Госціца”, салісты”. Я не “дацкі” кампазітар, але памяць сама падказала мне гэтую прытчу. Два гады таму, без усякага юбілею, я ўжо ладзіла ў філармоніі праект “Дзень Багдановіча”, потым думала, як увасобіць у музыцы яго апавяданне “Музыка”. А тут узгадала “Апокрыф” — і адразу зразумела, што з гэтага можа нешта атрымацца.

— А чыё лібрэта, драматургія мюзікла?

— Лібрэта пісала сама, прадумвала і агульную драматургію. Выкарыстала некалькі вершаў Багдановіча, увяла ў дзеянне новага героя — Іападара. Хрыстос у нашым мюзікле не персаніфікаваны, але ён з’явіцца, не буду пакуль раскрываць тайну, як. У ролі народу

выступаць артысты “Госціцы”. Шукаючы салістаў, мы рабілі стаўку на творчую моладзь: Ян Жанчак, Віталь Міхалкевіч, Аляксандр Жукіў, Уладзіслаў Даніловіч. Што ж да жанравага кірунку новага твора, дык спачатку, перачытаўшы “Апокрыф”, зразумела, што ён цягне на рок-оперу, бо там ёсць канцэпцыйнасць, якую можна праводзіць вельмі акрэслена. У цэнтры рок-оперы, пэўна, апынуліся б апосталы. А ў мюзікле, на маю думку, павінен быць ухіль у бок лірыкі, таму цэнтральнымі персанажам майго твора стаў Музыка, а гэта значыць — Душа. Хаця, разумеючы, што на дадзеным этапе не будзе тэатральнага ўвасаблення, я ўвогуле хацела адмовіцца ад гэтай дзейнай асобы, але Міхаіл Антонавіч не захацеў рабіць у партытуры купюр...

Што ж, трэба спадзявацца, за канцэртнай версіяй мюзікла-прытчы хутка з’явіцца і тэатралізаваная. Ларыса Сімаковіч жа вядомая не толькі па сваіх кампазітарскіх работах, але і па літаратурных, харэаграфічных (яна нават перамагала некалькі разоў на віцебскім “ІФМС”), па сваёй акацёрскай і сольнай вакальнай творчасці і, вядома ж, па цікавых рэжысёрскіх пастаноўках у Вялікай і Малой залах сталічнай філармоніі. Яна ўжо зрабіла рэжысёрскую эксплікацыю “Апокрыфа”, засталася толькі увасобіць усё гэта на сцэне!..

Надзея БУНЦЭВІЧ

Пакаленне “...пуху вішняў”

Фота Юрыя ІВАНОВА

Паэзія Максіма Багдановіча — надзвычай спеўная. У гэтым, безумоўна, яшчэ раз пераканае новая песенная праграма на яго вершы, падрыхтаваная Нацыянальным акадэмічным канцэртным аркестрам Беларусі на чале з народным артыстам краіны, прафесарам Міхаілам Фінбергам.

Прэм’ера адбудзецца ў хуткім часе, але некаторыя з новых, толькі што напісаных, песень ужо прагучалі — у аўтарскім вечары народнага артыста Беларусі, кампазітара Эдуарда Зарыцкага, дзе былі сабраны яго творы паводле нацыянальнай класічнай паэзіі. А яшчэ ў 1990-я, узгадаем, наш Канцэртны аркестр, славуты папулярызаванай найлепшых здабыткаў айчынных музычна-паэтычнай спадчыны, выпусціў рок-оперу Ігара Паліводы “Максім”.

— Сапраўды, мы былі адны з першых, — адзначае народны артыст Беларусі, прафесар Міхаіл Фінберг, — хто ў свой час зрабіў

асобную праграму, прысвечаную творчасці Багдановіча. Тым больш, што гэта быў цэласны твор. Адзін з нумароў той рок-оперы — “Па-над белым пухам вішняў” — стаўся сапраўдным хітом, на якім узрасло цэлае пакаленне. Увогуле ж, калі паглядзець, колькі праўдзёных, яркіх, запамінальных песень было створана на вершы Багдановіча, дык стане зразумела, што ён — адзін з тых паэтаў, хто сваёй творчасцю рухаў развіццё беларускай нацыянальнай спеўнай лірыкі XX стагоддзя. Сёння ўявіць без яго — гэтак жа, як без Купалы і Коласа, — нашу песенную спадчыну папросту немагчыма. І песні на яго творы працягваюць з’яўляцца. У нашай новай праграме, прысвечанай юбілею Багдановіча, прагучыць ажно дзевяць прэм’ер. Пяць з іх належаць Эдуарду Зарыцкаму: гэта “Зімняя дарога” (яе спявае Дзмітрый Качароўскі), “Над возерам” (Тацяна Глазунова), “Непагодны вечар” (Галіна Грамовіч), “Маладыя гады” (Аляксандр Салаўёў), “Неба прастор” (Яна Старцава).

— Вершы Багдановіча, — распавядае Эдуард Зарыцкі, — больш прыдатныя, здавалася б, для рамансаў. Але, ствараючы песні, бачыў перад сабой цяперашніх закаханых і іх пацунці. Сапраўды, ці ж змянілася каханне за гэтыя гады? Гэта тая вечная тэма, у якой можна бясконца шукаць і знаходзіць безліч адценняў. Калі ж аддаў песні ў аркестр, дык заўважыў, як арганічна кладзецца паэзія Багдановіча на сучасныя аранжыроўкі, маладыя галасы. Дый сам Багдановіч... Якія 120 гадоў з дня нараджэння? Ён застаўся для нас маладым — з жывымі чалавечымі пацунцамі і надзвычай актуальнай сёння тэмай спалучэння беларускай нацыянальнай спадчыны з найлепшымі еўрапейскімі дасягненнямі. А яго радок з “Апокрыфа” — “Шануйце ж песні свае” — і дагэтуль гучыць неўміручым гімнам нашай нацыянальнай культуры...

ску за колькі гадзін да ад’езду ў Ялту на ўрачыстасці да 120-годдзя з дня нараджэння паэта. — Прышоў час нагадаць моладзі, якая ідзе нам на змену, якую геніяльную постаць мае беларуская літаратура.

Хрэстаматыійным выданнем для большасці багдановічанаўцаў з’яўляецца зборнік Ніны Ватацы “Шлях паэта”. Галоўны бібліёграф Дзяржаўнай бібліятэкі БССР, яна 40 гадоў аддала даследаванню біяграфіі пісь-

скага, Міхася Стральцова, Міколы Ермаловіча, Уладзіміра Конана...

Трэцяя частка кнігі, у якую лагічна пераходзіць другая, — “Усе мы разам ляцім да зор...” — гэта паэтычныя прысвечаныя паэту. У нашым музеі знаходзіцца шмат зборнікаў, якія ўтрымліваюць вершы-прысвечаныя беларускаму класіку. І тут мы таксама вырашылі скарыстацца здабыткамі — і зрабілі выбарку гэтых палымных пры-

“Цвяткі радзімы”

Цягам 2011-га ў Беларусі праходзілі шматлікія мерапрыемствы, прымеркаваныя да 120-х угодкаў з дня нараджэння класіка беларускай літаратуры Максіма Багдановіча. Чакаюцца яны і на пачатку снежня.

Як распавёў “К” намеснік начальніка ўпраўлення культуры Гродзенскага аблвыканкама Сяргей Маціевіч, адной з акцый года паэта стаў збор сродкаў на ўстаноўку ў Гродне помніка-бюста Максіма Багдановіча.

У Магілёўскай абласной бібліятэцы імя У.Леніна 9 снежня плануецца правядзенне літаратурна-музычнай кампазіцыі “Паэт красы, святла і любові” з удзелам студэнтаў філіяла Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў.

А 6 снежня ў Гомелі на сцэне абласнога драматычнага тэатра пройдзе прэм’ерны спектакль “Максім і Магдалена”.

Адразу два пытанні нашых чытачоў на апошняй, вераснёўскай, "гарачай лініі" міністра культуры Рэспублікі Беларусь Паўла Латушкі ў рэдакцыі "К" датычыліся захавання гісторыка-культурнай спадчыны Брэста. Адрасанты звярталі ўвагу на канкрэтныя аб'екты — двухпавярховую камянічку па вуліцы Савецкай і сем драўляных дамкоў, ацалелых ад колішняй "калоніі Варбурга". Але можна лёгка ўпэўніцца ў тым, што пошукі адказу на іх немагчымыя па-за кантэкстам тых глабальных пераўтварэнняў, якія спазнае сёння прастора беларускіх гарадоў.

Тэрмін "джэнтрыфікацыя" пакуль падаецца нам малаўжываным неалагізмам, але ж сам феномен ужо трывала прапісаўся ў беларускай рэчаіснасці. Як сведчыць уласна этымалогія слова, сэнс гэтай з'явы — у кардынальным пераўвасабленні непрадстаўляемых

гарадскіх раёнаў, здатным зрабіць іх прэстыжнымі для жыхароў і (або) прывабнымі для турыстаў. Пагадзіцеся, з'ява — знаёмая. А ў Брэсце яна прагрэсіруе асабліва актыўна.

Дэтэктывы на Мільённай

Гісторыя з домам па вуліцы Савецкай можа паслужыць завязкай для дэтэктыва серыяла. Сцісла нагадаем "змест папярэдніх серый": жыхар Брэста звяртае ўвагу на "радыкальную" рэканструкцыю будынка, пад час якой яго плошча мае значна павялічыцца. Прычым крыніца інфармацыі — уласныя вочы. Праверка гэтай інфармацыі, ініцыяваная міністрам культуры, прыводзіць да высновы, што дазвол на гэтыя работы не выдаваўся, ды і самі яны не вядуцца.

Выйшаўшы з цягніка, адразу ж скіраваўся на Савецкую, дзе без асаблівых цяжкасцей знайшоў "падвоены" дом пад нумарам 43 — 45. Адрозніць яго ад суседзяў вельмі лёгка: фасад будынка поўнаасцю закрыты сеткай з краявідамі старажытнага Брэста. Тут жа можна ўбачыць і запраектаваць выяву гэтай камяніцы пасля яе рэканструкцыі. Ды адразу адзначыць, што нават знешні выгляд дома сапраўды будзе істотна адрознівацца ад гістарычнага.

— Але пакуль гэта ўсё — толькі творчыя задумы, — зазначыў намеснік начальніка упраўлення архітэктуры і горадабудаўніцтва Брэсцкага гарвыканкама Аляксандр Касачук.

Адпаведна, работы на аб'екце і сапраўды не вядуцца — яны толькі плануюцца. Архітэктурны праект сёння яшчэ знаходзіцца ў стадыі распрацоўкі, а потым — прыкладна ў наступным паўгоддзі — ён будзе накіраваны на разгляд Рэспубліканскай навукова-метадычнай рады пры Міністэрстве культуры краіны.

— Без дазволу Міністэрства культуры работы тут не пачнуцца, — запэўніў намеснік старшыні Брэсцкага гарвыканкама Васіль Кавальчук. — Прычым гэта датычыцца ўсіх нашых аб'ектаў, якія маюць статус гісторыка-культурнай каштоўнасці...

Інтрыга вычарпана, дэтэктывы заўчасна скончаны. Пытанне — застаецца. Але... Пра ўсё — па парадку.

Някідая двухпавярховая камянічка яшчэ зусім нядаўна выконвала свае адпачатныя функцыі жылга дома, наглядна дэманструючы "вабноты" ЖКГ стогадовай даўніны — з "выгодамі" на вуліцы. Усё змянілася пасля кардынальнай рэканструкцыі Савецкай. "Звычайная" гарадская вуліца ператварылася ва ўтульны праменад з помнікам Трысячагоддзю Брэста, мноствам атракцый (кшталту газавых ліхтароў і штодзённага рытуалу іх запальвання), безліччу густоўных малых архітэктурных форм і, што немалаважна, добрым тузінам кавярань.

заваны "пад даўніну", а не старую тандэтную камянічку. Зрэшты, інакш і быць не магло. Больш за тое: на доме і сапраўды вырас "лішні" паверх. Гэта таксама зусім не здзіўляе: інвестару патрэбна як мага больш карысных плошчаў.

Дык як жа быць? Пакінуць стары будынак у яго ранейшым выглядзе — зусім непрыглядным, але "гістарычна праўдзівым"? Альбо пайсці на кампрамісы з інвестарам, каб на выхадзе атрымаць прывабную (і карысную для горада) "цукерачку"? Пытанне, што неўзабаве паўстане перад членамі Рэспубліканскай навукова-метадычнай рады, — папраўдзе суперскладанае. Але гэта зусім не адзінае

кінутыя колішнімі гаспадарамі. Мушу адзначыць: тады, каля чатырох дзесяцігоддзяў таму, гэты будынак яшчэ захоўваў свой аўтэнтэтычны выгляд. Памятаю карычневую польскую кафлю, стральчатая вокны, гонтавыя дахі... Але паступова гэты адметнасці страчваліся, і сёння там — амаль паўсюль новая стэлярка ды шыфер...

Шыфер, зрэшты, сёння можна ўбачыць ужо далёка не паўсюль. Дах аднаго з дамкоў абдзёрты, бы тая ліпа, — мабыць, стараннямі марадзёраў? Здзіўляцца няма чаму, бо апошнія чатыры гады "калонія Варбурга" пустуе. І такі варыянт развіцця падзей быў таксама заканамерным.

якое адбылося ў Брэсце 21 красавіка мінулага года. Там гаворка вядзецца пра "мэтазгоднасць захавання характару забудовы" і "выкарыстанне адноўленых будынкаў як музейна-турыстычнага аб'екта (...), не выключаючы жылых і адміністрацыйных функцый".

Але гарадскія ўлады прапануюць іншы варыянт: своеасаблівы кампраміс паміж зберажэннем гістарычнай памяці і сучаснымі рэаліямі. Ён заключаецца ў тым, каб захаваць толькі адзін з тых дамкоў, надаўшы яму менавіта музейную функцыю.

— Каб аднавіць увесь гэты квартал, патрэбны вельмі сур'ёзныя выдаткі, — кажа Васіль Кавальчук. — Павод-

Брэсцкі певень на "лішнім" паверсе,

няпростое пытанне, якое ставіць рубам пазітыўны, у цэлым, працэс джэнтрыфікацыі.

Тэст на даўгавечнасць

Рухаючыся па Пушкінскай вуліцы, вельмі хутка трапіце з вірлівага цэнтру ў даволі ціхі куток Брэста. З правага боку — старыя каталіцкія могілкі, а з левага — добра праглядаюцца адметныя драўляныя дамкі. Уласна, гэта і ёсць "калонія Варбурга" (кароткі экскурс у яе гісторыю — у "К" № 43 за 2011 г.). У сваім пытанні-звароце да Паўла Латушкі вядомы брэсцкі гісторык архітэктуры, член Грамадскай назіральнай камісіі па ахове гісторыка-культурнай спадчыны пры Міністэрстве культуры краіны Ірына Лаўроўская называе яе ўнікальным для Беларусі ўрбаністычным ансамблем драўлянай архітэктуры пачатку ХХ стагоддзя. З дванаццаці дамкоў квартала да нашых дзён дайшло сем.

— У гэтым раёне прайшло маё дзяцінства, — распавядае віцэ-мэр Брэста Васіль Кавальчук. — Многія з аднакласнікаў жылі ў тых дамках, і мне часта даводзілася завітаць да іх у госці. Бывала нават, мы знаходзілі там "скарбы", па-

Як адзначыў Васіль Кавальчук, пабудаваныя на сродкі Фелікса Варбурга дамы ад пачатку не прэтэндавалі на даўгавечнасць. Тэрмін службы гэтага "бюджэтнага жылля" — фактычна барачнага тыпу — быў невялікі. Таму сам сабою прыспёў той час, калі пабудовы апынуліся ў аварыйным стане.

— Санітарныя службы сталі настойваць на адсяленні жылцоў, — кажа Ала Кондак. — Бо ўмовы там, натуральна, зусім не адпавядалі стандартам ХХІ стагоддзя. Мабыць, ніводзін з нас не захацеў бы трапіць на месца тых людзей, якія там жылі...

І вось, з той пары лёс "калоніі Варбурга" завяс у паветры. Мясцовыя ўлады пакуль што не робяць "незваротных захадаў". Васіль Кавальчук выразна патлумачыў сваю пазіцыю: так, гэты будынак не маюць афіцыйнага статусу гісторыка-культурнай каштоўнасці, але ж яны ўсё адно з'яўляюцца часткай мінуўшчыны.

Ірына Лаўроўская і многія іншыя шчырыя заўзятары ў справе захавання спадчыны настойваюць на зберажэнні ўсяго комплексу. Больш за тое: менавіта такую рэкамендацыю ўтрымлівае пратакол выязнага пасяджэння Рэспубліканскай навукова-метадычнай рады,

ле нашых падлікаў, належны рамонт кожнага з тых дамкоў абыдзецца ў суму каля 5 — 7 мільярдаў рублёў, а ўсяго іх — сем! Плюс добраўпарадкаванне тэрыторыі ды правядзенне камунікацый. Вось і лічыце...

Віцэ-мэр не хавае свайго скепсісу адносна праектаў па захаванні (ці, хутчэй, ужо аднаўленні) усяго комплексу з сямі будынкаў. "А што, калі раптам з'явіцца зацікаўлены інвестар, які прапануе стварыць у старых дамках сацыяльна-значны аб'ект?" — запытаўся я ў яго.

— Безумоўна, такая прапанова будзе разгледжана, — адказаў Васіль Кавальчук. — І я амаль перакананы ў тым, што рашэнне гарадскіх улад было б станоўчым...

Зрэшты, гэта ўсё — умоўны лад, бо ніводнай канкрэтнай прапановы, падмацаванай належнымі фінансавымі рэсурсамі, на адрас мэры так і не паступіла за ўсе тры гады, што над "калоніяй Варбурга" вісіць пагрознае пытанне.

Затое не так даўно знайшоўся літоўскі інвестар, які прапанаваў стварыць гандлёвы цэнтр з супермаркетам, аддзяленнем банка, аптэкай... Ён ужо займаецца эскізнай прапрацоўкай праекта.

— Такіх аб'ектаў у гэтым раёне сёння няма, — кажа Васіль Кавальчук. — Хаця патрэба ў іх, неаспрэчна, — вялікая.

Дзеля рэалізацыі такой задумкі давядзецца ахвяраваць двума дамкамі “калоніі Варбурга”.

Цэласнасць гэтага раёна была парушана яшчэ ў 1970-я гады, калі на месцы яўрэйскіх могілак паўстаў стадыён “Лакаматыў”. Неўзабаве побач са старымі дамкамі пачалося ўзвядзенне двух шматпавярховых студэнцкіх інтэрнатаў. Сёння гэтыя работы працягваюцца.

— Спыняць іх на цяперашняй стадыі ўжо няма ніякага сэнсу, — каменціруе віцэ-мэр. — І добра, што справа абмяжуецца толькі гэтымі дзвюма “высоткамі”. Ды, у той самы час, варта заўважыць, што яны сапраўды патрэбны. Паводле забяспечанасці інтэрнатамі наш універсітэт займае далёка не самыя лепшыя месцы на Беларусі. І таму сёння гэты комплекс трэба завяршаць...

Гутарачы з Васілём Кавальчуком, можна лёгка прыйсці да высновы, што віцэ-мэр аперыруе менавіта надзённымі праблемамі горада ды яго жыхароў, — што ні кажы, але мары ды ідэі-фікс не ўваходзяць у пералік яго службовых абавязкаў. Альтэрнатыўныя праекты лёсу “калоніі Варбурга” выглядаюць куды прыгажэй. Аднак... Пакуль што яны не маюць пад сабой аніякай

жа Васіль Кавальчук. — Прыкладам, гаворка можа весціся пра добраўпарадкаванне тэрыторыі за муніцыпальны кошт. Але падкрэслію: асноўная ініцыятыва і яе фінансаванне забяспячэнне павінны зыходзіць менавіта ад зацікаўленых асоб і арганізацый...

...Пліты-мацэвы з тых самых яўрэйскіх могілак доўгі час выкарыстоўваліся ў якасці брукаванкі. Потым энтузіясты выцягнулі іх з зямлі і аддалі на захаванне ў адзін з казематаў Брэсцкай крэпасці. Ужо даволі даўно існуе ідэя паўстання лапідарыя — своеасаблівага і вельмі арыгінальнага мемарыяла трагічнай гісторыі брэсцкага яўрэйства, які мяркуецца стварыць з тых самых пліт непадалёк ад “калоніі Варбурга”. Па словах Алы Кондак, яго праект ужо гатовы, а вось рэалізацыя “тармозіца” з прычыны адсутнасці сродкаў. Тая ж самая праблема ўзнікае і з аднаўленнем ды музеіфікацыяй хаця б аднаго драўлянага дамка.

— На маю думку, самы лепшы варыянт — гэта спалучэнне ў адным месцы ўсіх тых арыгінальных дэталяў, якія ўдасца знайсці ў цэлым квартале, — кажа Васіль Кавальчук. — Можа, у сукупнасці іх на адзін дом і набярэцца. Таму мы і не спяшаемся са зносам гэтай забудовы. Хаця самі разумеюць, што сёння яна уяўляе сацыяльную праблему: закінутыя драўляныя будынкі, бамжы, небяспека пажараў...

рапрыемстваў па прыстасаванні квартала, а таксама страту асобных сапраўдных элементаў будынкаў”. І з такой высновай папраўдзе цяжка не пагадзіцца. Каб захаванне помнік спадчыны, у наш прагматычны век трэба выразна ўсведамляць адказ на вельмі простае пытанне: “Навошта і дзеля чаго?”

У дадзеным выпадку — пытанне не з простых. Гарадскія ўлады не бачаць ніякіх новых і актуальных функцый для адружных драўляных будынкаў. На вялікі жаль, канкрэтны, выразны і дбайна прадуманы праект па іх прыстасаванні не прапанаваў пакуль і тыя, хто змагаецца за зберажэнне ансамбля ў яго цэласнасці (адны добрыя намеры ды ідэі на ўзроўні “А чаму б і не?..” тут, вядома, не ў лік).

Хаця... Такія варыянты, у прынцыпе, магчымыя. Іх прадугледжвае тая палітыка “ашчаднай” джэнтрыфікацыі, якая актыўна праводзіцца ўжо і найбліжэйшымі нашымі суседзямі. Найлепшы прыклад — Масква.

Яшчэ чатыры гады таму турыст, які раптам забрыў на тамтэйшы 4-ы Сырамятніцкі завулак, мог ужо і сам прэтэндаваць на статус унікальнай адметнасці. Трохі вусцішныя і зусім бязлюдныя “задворкі” вялікага горада былі прыдатныя хіба ў якасці здымачнай пляцоўкі нейкага трылера. І таму лёс ужо нядзейнага вінзавода, які з’яўляецца помнікам пра мысловай архітэктуры XIX стагоддзя,

“Artplay”. Сёлета ў памяшканнях былога завода, што не зазналі ніякага сур’ёзнага рамонт, быў размешчаны асноўны праект Маскоўскага біенале, які штодня наведвала больш за паўтары тысячы гледачоў — пры цане білета каля 100 тысяч рублёў на нашы грошы!

Трапіўшы ў нейкую “генеральную ідэйную лінію”, зусім здавалася б, занябаныя месцы раптам набываюць сваю прывабнасць, прычым часам — менавіта праз стылізаваную занябананасць. Некаторыя галерэі “Вінзавода” не замяняюць нават пашчэрбленую плітку на падлозе. І прызірлівай маскоўскай багеме гэта падабаецца.

Менавіта падобная палітыка джэнтрыфікацыі здатная пераўтварыць унікальны гараж, збудаваны ў 1924 годзе на такіх самых “задворках”, у месца VIP-вечарынак і выставак найвядомых мастакоў свету, а старыя будынкі кандытарскай фабрыкі — у папулярнае сярод тусоўшчыкаў месца. “Тыповыя” варыянты функцыянальнага прыстасавання помнікаў спадчыны ў дадзеным выпадку наўрад ці спрацавалі б. Хіба толькі цаной “вялікіх ахвяр”, панесеных самой спадчынай...

Натуральна, вышэй быў прыведзены толькі адзін з магчымых варыянтаў “нетыповага” выкарыстання старых будынкаў, толькі адзін спосаб ператварыць іх у актуальныя для горада і прывабныя для турыстаў культурныя цэнтры — пры-

гэтых раёнаў становіцца непазбежным патрабаваннем часу, а вось як гэта зрабіць без зносу маральна і тэхнічна састарэлых (ды вартых захавання) пабудов, ніхто пакуль што не ведае.

Першай ластаўкай менавіта такога ўзору джэнтрыфікацыі ўжо стала ціхая вулічка ў Віцебску, на якой нарадзіўся Шагал. Да з’яўлення музея і помніка мастаку Пакроўская была найтыповым узорам “гістарычных задворкаў”. Без сумневу, стварэнне буйнога арт-цэнтра, што знаходзіцца ўжо на стадыі аформленага інвестыцыйнага праекта, не абы-як паўплывае на будучыню і прылеглых старых кварталчыкаў, і руйн сінагогі... Натуральна, у тым выпадку, калі гэты праект будзе рэалізаваны.

Сапраўды, варта ўдакладніць: усе згаданыя вышэй пераўвасабленні ў той жа Маскве сталі магчымымі менавіта дзякуючы прыватным інвестыцыям.

Брэст рытуецца адзначыць сваё тысячагоддзе. Але на яго вуліцах марна шукаць старадаўнія архітэктурныя шэдэўры: як вядома, усе яны некалі сталі ахвярамі паўстання Крэпасці. Затое пад час шпацыроўкі вака раз-пораз выходзілі то шляхецкі асабняк XIX ст. — часу, калі сучасны горад, уласна, і распачаў сваю гісторыю, — то купецкую камянічку, то ўзор канструктывізму, што яўна паўстаў “за польскім часам”... Такія адметнасці вельмі важныя для ўспрыняцця месца.

або “Генеральная фішка” ашчаднай джэнтрыфікацыі

здаваўся такім самым няпэўным (ці, наадварот, перадвызначаным у сваёй фатальнасці), як сёння “калонія Варбурга”.

Цяпер гэта надзвычай бойкае месца: галерэі, дызайн-студыі, невялічкія тэатры, кнігарні з інтэлектуальным чытвом, натуральна, кавярні... Цэнтр сучаснага мастацтва “Вінзавод” вельмі хутка заваяваў папулярнасць. І наступствы не прымусілі сябе чакаць. Неўзабаве за пару крокаў ад яго адкрыўся яшчэ адзін такі цэнтр, нават большы па сваіх плошчах —

чым без шкоды для гістарычнага аблічча і звышсур’ёзных фінансавых укладанняў. Насамрэч, такіх рэцэптаў можа быць значна больш, а ў дадатак да ўжо існых у сусветнай практыцы ніхто не перашкаджае вынайсці свой уласны — урэшце, трэба ж і нам папаўняць міжнародную скарбонку “ноу-хаў”...

Галоўнае толькі — знайсці тую эфектыўную “генеральную фішку”. Тым больш, “калонія Варбурга” — далёка не адзіны аб’ект, над якім вісіць гэты самы “дамоклаў меч”. Згадайма і Новы Свет у Гродне, і драўляную забудову Гомеля, якая вартая асобнай гутаркі... Там сітуацыя — падобная. Джэнтрыфікацыя

Зайшоўшы ў арку таго самага дома па вуліцы Савецкай, разглядаючы старыя трубы і стромкія пакрысчаныя лініі сцен, трапляеш у зусім іншую атмасферу. Тлум гарадскога жыцця сюды нібыта не даходзіць. І нават гучны рокат будоўлі, што ідзе літаральна за некалькі метраў, не перашкаджае пачуць застаялую тут цягам стагоддзя ўтульную цішыню.

— Гэта такі тыповы Брэсцкі дворык, — кажа Аляксандр Касачук. — Напэўна, пры творчым падыходзе, архітэктары здатныя ператварыць яго ў вельмі прывабнае для турыстаў месца...

І сапраўды, у Львове або Кракаве ў такіх дварыках часам размяшчаюць летнія кавярні, і яны нязменна карыстаюцца попытам. Асабліва ў тым выпадку, калі гэтае месца яшчэ захавала сваю натуральнасць і не было празмерна падладжанае пад нейкія ўніверсальныя стандарты.

Пытанне адпаведнасці агульным стандартам сэрвісу перад Брэстам ужо, мабыць, і не стаіць. Горад, зольшага, гатовы да сустрэчы гасцей. Так, таннага хостэла тут пакуль не знойдзеш, а вось вялікі шыкоўны гатэль, што прэтэндуе мінімум на чатыры зоркі, зусім нядаўна адкрыўся — у спакойным гістарычным раёне, які, у той самы час, месціцца за пару крокаў ад цэнтра. Цяпер справа — за тым, каб захаванне свае адметнасці, свой адмысловы дух.

...Выглянуўшы з акна свайго шыкоўнага нумара, пастаялец таго гатэля здолее ўбачыць дзівосную сцэну, якую назіраў я: певень, які выбраўся з падворка драўлянага дома (а некалькі такіх зграбных дамкоў яшчэ “пазамінулай” эпохі там нейкім чынам захаваліся), нахабна перакрывае рух на маленькай вуліцы. Ці спадабаецца такая сцэна турысту?

Ва ўсякім разе, мне яна прыўзняла настрой і добра запомнілася.

**Ілья СВІРЫН, наш спецкарэспандэнт
Мінск — Брэст — Мінск**

канкрэтыкі. Таму нават музеіфікацыя ды захаванне адзінага дома з сямі сёння завіслі ў паветры, бо ахвотнікаў узяць на сябе стварэнне ды ўтрыманне такога музея ў дадзены момант няма.

— Вядома, горад гатовы аказаць пэўнае спрыянне і падтрымку гэтай справе, у тым ліку і фінансавую, — ка-

Навошта і дзеля чаго?

У пратаколе ўжо згаданага пасяджэння Навукова-метадычнай рады прысутнічае і наступны пункт: “Прыняць да ўвагі складанасці па забяспечэнні захаванасці комплексу, вызначэння яго новай функцыі і рэалізацыі ме-

Сустрэца з Вячаславам Аляксандравічам для гутаркі было досыць проста: нягледзячы на пастаянную працу за мяжой, рэжысёр не збіраецца з'яжджаць з роднай для яго Беларусі. Творчы лёс некалі прывёў маладога выпускніка ВГІКа ў Мінск, і ўжо сорак гадоў Нікіфараў — у нацыянальным кінамастацтве. Таму за гадзію падрыхтаванае пытанне карэспандэнта "К" — якім рэжысёрам усё ж такі лічыць сябе Вячаслаў Нікіфараў: беларускім або расійскім? — адпала само сабой пасля першай фразы творцы.

— 3 "Беларусьфільмам" звязана ўся мая творчасць, — кажа Вячаслаў Аляксандравіч, — а з Беларуссю — жыццё. У Маскве я працую па замове тамтэйшых кінакампаній — і вяртаюся дамоў, у Мінск. На вялікі жаль, сваю апошнюю па часе карціну на Нацыянальнай кінастудыі — "Рэйнджар з атамнай зоны" — я стварыў яшчэ напрыканцы 1990-х. Але гэтыя гады я лічу толькі перапынкам, падрыхтоўкай да новых, цалкам беларускіх, праектаў.

А пакуль для мяне прыемны той факт, што Мінск стаў Мекай расійскіх кінакампаній: заўсёды радуся, калі здымкі маіх карцін хоць і часткова, але праходзяць у нас. Дарэчы, яшчэ напрыканцы васьмідзясятых мы з таварышамі па беларускім кінамастацтве прадбачылі менавіта гэты кірунак для эканамічнага развіцця нацыянальнага кінематографа. Потым, ужо ў дзевяностыя, я казаў расійскім калегам: "Чаму вы не здымаеце ў

Вячаслаў НІКІФАРАЎ — асоба ў пэўным сэнсе ўнікальная. Яму, бадай, адзінаму з цэлай генерацыі айчынных кінематографістаў удалося не проста застацца ў прафесіі ў часіны скарачэння кінавытворчасці, але і — быць адным з самых запатрабаваных беларускіх рэжысёраў, амаль кожны год выпускаючы новыя стужкі. Праўда, запатрабаваны Вячаслаў Нікіфараў больш за мяжой: тыя ж расійскія прадзюсары з задавальненнем давяраюць яму свае праекты, а ён іх таленавіта выконвае, — нездарма тэлевізійныя фільмы за аўтарствам рэжысёра кожным разам атрымліваюць высокую ацэнку ў наведвальнікаў інтэрнэт-парталаў ад Уладзіслава да Брэста. Адзначым, што многія са стужак, якія Вячаслаў Нікіфараў стварыў за апошнія дзесяці гадоў, маюць беларускі складнік, бо іх здымкі часткова праходзілі на нашай зямлі, а карціна "На безыменнай вышыні", знятая сумесна з айчынным кампаніяй, стала адным з галоўных творчых дасягненняў нашага кіно за апошні час. Што да працы Нікіфарава на расійскіх тэлеканалах, то за яго аўтарствам выходзілі серыі многіх папулярных расійскіх праектаў кшталту "Убойная сіла", "Гібель імперыі", серыялы "Знахар", "Карусель" ды іншыя.

Фота Юрыя ІВАНОВА

Пра гістарычны фільм, рэцэптуру поспеху і "смак" экрана

Сума кіна тэхналогіі

Мінску, дзе суадносіны "эканамічныя затраты — якасць" заўсёды — на карысць кінавытворцы?" На шчасце, жыццё само расставіла ўсё па месцах, і наша студыя сёння можа разлічваць на вытворчыя заказы з-за мяжы. Але гэта ўсё роўна не здымае праблемы існавання нашага кінематографа. У тым выглядзе, у якім ён мусіць існаваць, беларускага нацыянальнага кіно на сённяшні дзень, на жаль, на маю думку, не існуе...

— **І ў часы росквіту нашай студыі, тым больш, у нашы дні, паняцце "нацыянальнае" — даволі ўмоўнае: кіно — самае "глобалізаванае" з мастацтваў. Якім чынам наогул можна вызначыць крытэрыі "нацыянальных" ў свеце сучаснага кіно?**

— Нацыянальнае — не значыць нешта замкнёнае, сканцэнтраванае толькі на сабе. На сённяшні дзень рэдкі праект абходзіцца без удзелу грамадзян і кампаній іншых дзяржаў, але трэба дакладна вызначыць, які фільм можа прэтэндаваць на статус "нацыянальнага праекта", і, адпаведна, карыстацца фінансавымі прывілеямі. У Расіі, напрыклад, статус нацыянальных і, разам з тым, падатковыя льготы маюць стужкі, аўтары якіх (а гэта значыць — сцэнарыст, рэжысёр і кампазітар) з'яўляюцца грамадзянамі Расійскай Федэрацыі. Дзе і што пры гэтым здымаецца, не так важна: можна здымаць Шэкспіра і быць пры гэтым беларускім нацыянальным рэжысёрам. Памятаю, калі ў Маскве паглядзелі маю экранізацыю "Бацькі і дзеці" Тургенева, то сказалі: "Малайцы беларусы! Нават рускую класіку яны здымаюць па-свойму, "па-беламу". Гэта значыць — выдатна, са "знакам якасці". Хоць, безумоўна, здымаць у першую чаргу трэба сваё: сваю літаратурную спадчыну, сваіх гістарычных герояў, выяўляць праз іх нацыянальную сутнасць. Прычым нацыянальнае кіно павінна існаваць у выглядзе асобнай плыні: некалькі асоб творцаў і ўдалых стужак — гэта яшчэ не нацыянальнае кінамастацтва.

— **З чаго ж тады павінна пачынацца адраджэнне або стварэнне нацыянальнага кіно?**

— Я глыбока ўпэўнены, што пачынацца яно павінна з буйнога праекта, пажадана — на гістарычную тэматыку. Веру, у хуткім часе ён абавязкова з'явіцца.

Трэба, нарэшце, перагледзець і структуру нашай кінавытворчасці, якая застаецца нязменнай цягам дзесяцігоддзяў. Між тым, змяніліся і эканамічныя ўмовы, і глядач, і нават сама сутнасць кінамастацтва як відовішча! Лічу, больш адэкватнай у нас можа быць схема, калі ўсю адказнасць за канкрэтныя праекты будуць несці асобныя кампаніі, у тым ліку, пры неабходнасці, філіялы замежных вытворцаў, а "Беларусьфільм" застаецца вытворчай базай. Неабходным бачу і з'яўленне асобнай структуры кшталту кінафонду або кінаінстытута, які будзе фінансаваць адпаведную вытворчасць, а не займацца замовай сцэнарыяў. Наогул, развіццё нацыянальнага кінамастацтва магчымае толькі з развіццём дзейнасці айчынных прадзюсараў, якіх пакуль не відаць. Калісьці, напрыканцы 1980-х, мы з калегамі па Саюзе кінематографістаў нават збіралі пад Мінскам у Стайках вялікія наборы спецыялістаў у розных галінах з мэтай распрацаваць мадэль развіцця айчыннага кіно ў новых умовах, якія тады выразна адрозніваліся. На жаль, нашы распрацоўкі і па сёння існуючы на паперы... Між тым, у іх было шмат рацыянальных і карысных, нават на цяперашні час, рэчаў.

— **У свой час вы здымалі стужкі паводле класічных твораў: "Бацькі і дзеці", "Дуброўскі"... А які беларускі пісьменнік, на ваш погляд, самы актуальны для экранізацыі ў нашы дні?**

— Безумоўна, Уладзімір Караткевіч! Тое, што некалькі яго твораў ужо былі экранізаваны, нічога не значыць, бо такіх пісьменнікаў, як Караткевіч, трэба здымаць кожнае дзесяцігоддзе, каб іх творы былі выкладзены самі сучаснай кінамавой. Я быў асабіста знаёмы з Уладзімірам Сямёнавічам, разам мы планавалі працаваць над экранізацыяй яго рамана "Чорны замак Альшанскі". Лёс распарадзіў такім чынам, што першым гэту

стужку зняў Міхаіл Мікалаевіч Пташук, але я за гэта не крыўдаваў на яго. Караткевіч заўсёды актуальны, таму да "Чорнага замка..." можна вярнуцца.

— **Чвэрць стагоддзя таму на тэлевізійным экране з'яўляліся героі Пушкіна і Тургенева. У апошнія ж гады тэлепрадзюсараў цікавяць, бадай, адно крымінальныя сюжэты...**

— Вы закранулі адразу дзве балючыя праблемы. Першая — хто ён, сённяшні герой: стваральная ці "разбуральная" асоба? Другая праблема: як паспяхова выйсці за межы нацыянальнага кіно і застацца цікавым для глядача? Няма нічога благага, калі малады беларускі рэжысёр таленавіта экранізуе Іянэска ці таго ж самага Шэкспіра, справа нават не ў сюжэце: таленавіты майстар знойдзе што зрабіць і з крымінальнай гісторыі. Упэўнены, сталасць кінамастацтва краіны, яго глыбокі нацыянальны характар дапамагаюць падтрымаць высокі ўзровень у выпадку любой тэмы. Кіно з прычыны свайго сінкратызму залежыць ад знешніх абставін. Нездарма кажуць: кіно — сума тэхналогіі, асоб і асяроддзя. Якасць апошняга мае велізарнае значэнне.

— **І якім чынам можна развіць або стварыць асяроддзе?**

— Яго, як і асоб, што будуць у ім працаваць, трэба мэтанакіравана "гадаваць", даваць маладым кінематографістам магчымасць адчуць "смак" працы ў кіно. Няхай яны пад час навучання, хоць месяц у семестр, папрацуюць на студыі. Не важна, кім: асістэнтам ці проста рабочым-такелажнікам. Галоўнае, каб яны зразумелі сутнасць сваёй будучай прафесіі, "сутыкнуліся" з ёй як мага раней. Важным лічу і тое, каб будучыя кінематографісты знаёміліся з класікай кіно на вялікім экране, глядзелі стужкі з сапраўднай кінаплёнкі. Наколькі ведаю, на сёння на факультэце экранных мастацтваў Акадэміі мастацтваў такой магчымасці не існуе.

— **Але на цяперашні дзень гаворка ідзе пра хуткі пераход і кінавытворчасці, і кінапракату на лічбавыя тэхналогіі...**

— Я не з'яўляюся праціўнікам лічбавых тэхналогіяў у кіно, але прайдзе яшчэ пэўная колькасць гадоў, пакуль пераход да "лічбы" здзейсніцца канчаткова. Пакуль гэта адбываецца, трэба з павагай ставіцца да традыцыйнай кінаплёнкі. Канешне ж, лічбавая тэхніка вельмі моцна змяніла саму сутнасць кінамастацтва, працу ў ім. Тое, што раней было толькі ў смелай фантазіі рэжысёраў, сёння з лёгкасцю ўвасабляецца на экране з дапамогай камп'ютарных спеэфектаў.

— **Апошняя моцна змянілі сутнасць кінамастацтва наогул. Нездарма фільмы, якія раней мелі структуру рамана, сёння амаль цалкам будуцца на атракцыёнах з выкарыстаннем спеэфектаў...**

— Цяпер пануе так званае кліпавае ўспрыняцце, і не толькі ў кіно. Адпаведна, кінематографістам трэба здымаць сваё кіно ў разліку на сучасную публіку, а яна, па статыстыцы, знаходзіцца ва ўзроставым дыяпазоне ад 15 да 30 — 35 гадоў. Дарэчы, няшмат хто з маіх беларускіх калегаў улічвае такія абставіны. Да апошняга моманту праца па вывясненні запытаў аўдыторыі на нашай студыі, у кінапракце нават не вялася... Зрэшты, без якаснага сцэнарыя кіно ўсё роўна не атрымаецца. Па маладосці я быў упэўнены, што нават "слабы" сцэнарыі можна годна ўвасабіць на экране, скарыстаўшыся рознымі рэжысёрскімі прыёмамі. Але... Менавіта добрых сцэнарыяў сёння бракуе нашай студыі, каб здымаць добрае кіно. І вырашыць гэтую праблему можна толькі з дапамогай падрыхтоўкі новых спецыялістаў, стварэння сцэнарных курсаў...

— **А як вы ставіцеся да новай моды адраджаць вядомыя кінематографічныя "брэнды", такія, як "Іронія лёсу" ці "Белыя Росы"?**

— Пры маёй павазе да арыгіналаў — копіі выходзяць заўсёды больш бялякля. Ды і разлічваць трэба толкі на новую, сучасную публіку, арыентавацца на яе, а значыць, добра яе ведаць, вывучаць. Пospех і будучыня нашага кіно — за гэтым!..

Антон СІДАРЭНКА

Кодэкс — у 2015-м

У рамках Міжнароднага семінара "Абарона гісторыка-культурнай спадчыны як праваахоўная дзейнасць", арганізаванага Гродзенскім дзяржаўным універсітэтам імя Янкі Купалы, разглядаліся аспекты супрацоўніцтва ў пошуку скрадзеных культурных каштоўнасцей, а таксама меры папярэджання нелегальнага абароту ўнікальных прадметаў культуры.

Мяркуюцца, што істотны ўклад у вырашэнне гэтых праблем унесе Кодэкс "Аб культуры", які плануецца распрацаваць беларускія парламентарыі да канца 2015 года.

Як адзначыў Старшыня Пастаяннай камісіі па адукацыі, культуры, навуцы і навукова-тэхнічным прагрэсе Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь Уладзімір Здановіч, вялікую небяспеку сёння ўяўляюць парушэнні ў сферы гісторыка-культурнай спадчыны. Невыпадкова, па словах дэпутата, асноўнымі накірункамі сацыяльна-эканамічнага развіцця Беларусі на 2006 — 2015 гг. прадугледжана рэалізацыя праграмы рэканструкцыі, рэстаўрацыі і захавання прырыятных гісторыка-культурных каштоўнасцей нашага народа.

Пры гэтым, па словах Уладзіміра Здановіча, улічваецца і замежны вопыт, у тым ліку мадэльныя законы Міжпарламенцкай асамблеі краін — удзельніц СНД "Аб аб'ектах культурнай спадчыны" і "Аб ахове археалагічнай спадчыны", а таксама праекта Закона "Аб ахове помнікаў нематэрыяльнай мастацкай і народнай творчасці".

Фініш ды старт

11 снежня ў Гомелі запланавана перадача статусу "Культурная сталіца Беларусі" дэлегацыі з Нясвіжа.

Як распавяла "К" намеснік начальніка ўпраўлення культуры Гомельскага аблвыканкама Вольга Антоненка, мерапрыемства пройдзе ў Культурна-спартыўным комплексе абласнога аддзялення Беларускай чыгункі. У акцыі запланаваны ўдзел прадстаўнікоў Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, гарадскіх выканаўчых улад Гомеля і Нясвіжа, членаў Міждзяржаўнага фонду гуманітарнага супрацоўніцтва дзяржаў — удзельніц СНД, а таксама творчай інтэлігенцыі горада.

Пасля ўрачыстай перадачы статусу Культурнай сталіцы Нясвіжу адбудзецца канцэрт, у якім возьмуць удзел лепшыя самадзейныя калектывы горада над Сожам. Па словах Вольгі Антоненка, пад час мерапрыемства перад глядачамі выступіць прыкладна 500 артыстаў. А ў другім аддзяленні ўрачыстага канцэрта будзе прадстаўлены сумесны праект Гомельскай абласной філармоніі і салістаў з Масквы "Тэнары XXI стагоддзя".

Рэпетыцыі, "Еўрадом" і...

Сёння ўвечары, у Канцэртна-спартыўным комплексе імя Карэна Дэмарчана ў Эрване, вызначыцца пераможца Дзіцячага конкурсу песні "Еўрабачанне-2011".

Стэлефанаваўшыся з выканаўчым прадзюсарам Белтэлерадыёкампаніі Людмілай Барадзіной, мы даведліся, што адбывалася ў сталіцы Арменіі ў дні перад фінальным канцэрта: "Ужо ў аўторак Лідзія Заблоцкая разам з камандай правяла першую рэпетыцыю ў Арменіі. Яна выявіла неабходнасць унясення пэўных змяненняў у шоу, да чаго нашых удзельнікаў падштурхнулі рэжысёры".

Акрамя рэпетыцыі, удзельнікі "Еўрабачання" знаёмяцца з гісторыяй і культурай краіны, што прымае сёлеты конкурс.

"Залатая сотня" з пяці тысяч

1 снежня ў Нацыянальным мастацкім музеі адкрылася выстаўка "Мастацтва суверэннай Беларусі. Новыя паступленні ў музейныя калекцыі 1991 — 2011".

Як паведаміла "К" намеснік генеральнага дырэктара па навуковай рабоце НММ Надзея Усава, за гэтыя гады ў асноўны фонд музея паступіла пяць тысяч твораў. Частка з іх была набыта за кошт сродкаў Міністэрства культуры краіны, частка — дзякуючы грантам спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, а таксама вялікая колькасць работ прэзентавана ўстанове самімі мастакамі, іншымі музеямі, мецэнатамі...

Творчасць звыш паловы членаў Беларускага саюза мастакоў прадстаўлена ў фондзе НММ. Большая частка навінак гадоў незалежнасці — гэта менавіта работы айчынных майстроў. Гонар калекцыі — жывапіс, графіка ды скульптурныя кампа-

набываць нацыянальную класіку XVIII — 1-й паловы XX стст. (да прыкладу, саламяныя "Царскія вароты" Алены Лось — копія царкоўных варот з Брэстчыны паловы XIX стагоддзя).

У апошнія дзесяцігоддзе, назначаючы у Нацыянальным мастацкім, актывізавалася супрацоўніцтва з мытнымі органамі. Яго вынік — папаўненне калекцыі старажытнабеларускага мастацтва і іканапісу. У асобную калекцыю ўвайшоў каштоўны збор стараверскага меднага ліцця.

Якія яшчэ тэндэнцыі праявіліся апошнім часам? Па меркаванні супрацоўнікаў Нацыянальнага мастацкага, усё сведчыць пра адыход аўтараў ад "вялікіх" тэм, "на кані"

зіцыі народных мастакоў Беларусі. У музеі, вядома ж, прадстаўлены і "новыя імёны" — 76 жывапісцаў, чых работ не меў раней дзяржзбор. Тактыка апошніх гадоў — падарункі музею ад маладых мастакоў — дае магчымасць пазнаёміцца з іх творчасцю.

Музеём атрыманы ў дар, а таксама і набыты творы жывапісца Пятра Сергіевіча (3 карціны) і графіка Анатоля Каплана (больш за 300 аркушаў). Пачаў фарміравацца збор работ беларусаў замежжа XX стагоддзя: Яна Кузьміцкага, Лявона Тарасевіча, Мікалая Пашкевіча, Галіны Дакальскай, Барыса Заборова, Вячкі Целеша. А Дзяржпраграма "Культура Беларусі" на 2011 — 2015 гг. дазваляе мэтанакіравана

цяпер — жанры: партрэт, наюрморт, пейзаж. Сталі закупляцца і фармальныя палотны, што немагчыма было ўявіць у савецкі час.

А на самой выстаўцы з пяці тысяч твораў прадстаўлена толькі каля сотні работ. Адбор быў вельмі жорсткі, і музейшчыкі імкнуліся паказаць яскравыя, знакавыя творы, якія найбольш поўна адлюстроўваюць тэндэнцыі часу. Гэта і скульптура, і графіка, і, зразумела ж, жывапіс. Паасобку ад асноўнай часткі экспазіцыі будуць прадстаўлены шаснаццаць работ Напалеона Орды, закупленыя таксама апошнім часам.

Ф.А.
На здымку: пад час вернісажу.
Фота Юрыя ІВАНОВА

Лёс падарыў нам гэтага мастака, які ўсё жыццё быў уражаны цудам быцця, багаццем і шматзначнасцю рэчаіснасці, сілай і характарам прыроды, а таксама чалавека ў ёй. Ён натхнёна запальваў нас пачуццём прыналежнасці да роднай зямлі, і тым самым дастойна выканаў у сваёй кароткай біяграфіі вельмі важную місію — мастакоўскую, грамадзянскую і чалавечую. Гаворка — пра таленавітага творцу Леаніда Марчанку, якому сёлета споўнілася 65 гадоў. Але да свайго юбілею ён не дажыў 15 гадоў...

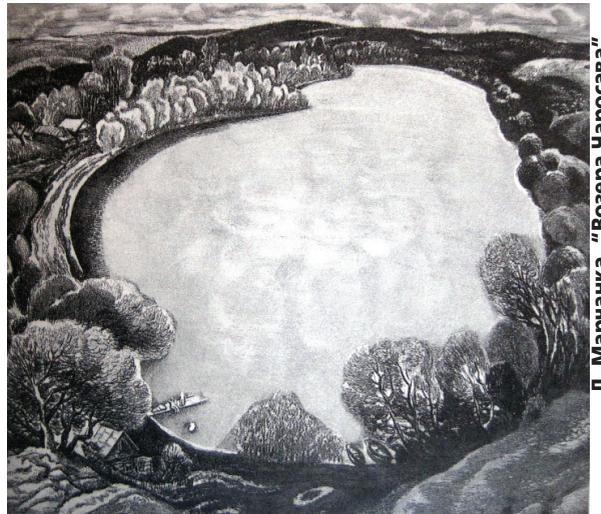
"Выставачны" погляд на графікаў

Віртуозныя афорты

І вось я гляджу яго выстаўку, якая працуе ў Нацыянальным мастацкім, углядаюся ў даўно знаёмыя творы, і ўспамінаю... Ягоную майстэрню, дзе нярэдка бываў і бачыў многія эстампы, малюнкi і акварэлі: і тыя, што ўжо выстаўляліся і былі задуманы ў творчых паездках, і тыя, што не паспявалі набыць "выставачны" выгляд, і "крэмзалькі" — натурныя накіды, якія часам былі не менш цікавыя за гатовыя кампазіцыі... І яшчэ памятаю, як ягоны афорт "Лета" з нізкі "Мінск" набыла Трацякоўская галерэя, прэміі за бліскучыя афорты, што экспанаваліся на ўсесаюзных выстаўках графікі... А колькі было іншых сустрэч: на вернісажах, на розных мерапрыемствах у Саюзе мастакоў і проста на вуліцах Мінска, які мастак, родам з Бабруйшчыны, лічыў сваёй другой радзімай...

А яшчэ ён страсна любіў вандраваць па далёкіх паралелях і мерыдыянах. І не проста — як турыст, а маляваў усё, што бачыў, нападуняючы сваю душу новымі ўражаннямі і "набываючы" прафесійную руку: ад беларускіх навабуду да велічна-мяккіх вобразаў жанчын Палесся, ад Крыма да старых караблёў Карскага мора, ад манументальнай прыроды Крайняй Поўначы да туркменскай экзатыкі, ад дацкіх дзюнаў да берагоў Прыпяці, ад летняй прахалоды бамаўскай Залацінкі да няўрымслівых рытмаў Гродна, ад енісейскіх парогіў да краявідаў азёр Чаросава, Бледнае, Варанец, Белае... Калісьці народны мастак Беларусі Арлен Кашкурэвіч падкрэсліў: "...Марчанка выдатна адчувае мяккасць і серабрыстасць літаграфіі, жорсткасць і спеўнасць лінарыту, цяжучасць і рознакаляровасць акварэлей, поўных паветра і святла..."

Але, канешне ж, светланосны афорт быў самай улюбёнай яго тэхнікай, у якой ён дасягнуў віртуознага майстэрства. Дарэчы, творца сам "нараджаў" свае афорты: і шліфаваў пласціны, і травіў, і друкаваў, прытым, што пастаянна даводзілася ўдыхаць атрутную пару азотнай кіслаты ды іншых хімічных рэактываў. Проста, ён не мог даверыцца майстру-друкару, бо баяўся, што потым трэба будзе нешта дарабляць ці перарабляць. А як жа інакш? Леанід Максімавіч дакладна разумее, што "ў белых пальчатках у мастацтве шмат не нарабіш". Такі ён быў — чалавек з вялікім талентам і залатымі рукамі. Скажу шчыра, што ў

Л. Марчанка. "Возера Чаросава".

Л.Марчанка. "Бабіна лета".

Беларусі падобных афартыстаў было не многа.

Канешне, у экспазіцыі прадстаўлена толькі малая частка ягоных твораў: каля 50 эстампаў, малюнкаў і акварэлей. Але адбор быў зроблены вельмі прафесійна, і нават па гэтым "фрагменце" можна больш-менш поўна ўявіць галоўныя прыхільнасці, тэмперамент мастака і яго вечнае памкненне знайсці сваю птушку шчасця...

Тут жа, у выставачнай зале, экспануюцца і некалькі графічных твораў заслужанага дзеяча мастацтваў БССР, прафесара Паўла Любамудрава, які, дарэчы, напрыканцы

1960-х — на пачатку 70-х быў адным з настаўнікаў Леаніда Марчанкі ў БДТМІ. Сёлета яму споўнілася 65 гадоў. Ён працаваў у станковай графіцы, але ў гісторыю выяўленчай культуры Беларусі ўвайшоў перш за ўсё як выдатны педагог, што за чвэрць стагоддзя выхаваў некалькі пакаленняў таленавітых графікаў — цвет сённяшняга беларускага мастацтва. Уласна ў творчасці ён пакінуў спадчыну невя-

лікую, і таму экспазіцыя ягоных твораў, якія ўзяты з фондаў Нацыянальнага мастацкага музея і Беларускага саюза мастакоў, прадстаўлена сціпла, прынамсі, у параўнанні з выстаўкай Леаніда Марчанкі вельмі прайграе. Тым не менш, нават па гэтых некалькіх жанравых, пейзажных і партрэтных творах можна сказаць, што Павел Канстанцінавіч, тыповы прадстаўнік савецкай акадэмічнай школы, вельмі добра валодаў алоўкам і пяром, цудоўна адчуваў "законы" прасторавай кампазіцыі. Асабліва ў аркушах, прысвечаных Вялікай Айчыннай.

Барыс КРЭПАК

П.Любамудраў. 3 серыі "Дні і ночы".

Канструкцыя прасторы

Аазісы, вытокі і фрэскі

У галерэі Тызенгаўза, што ў Гродне, працавала выстаўка Сяргея Шэмета "Вяртанне да вытокаў". Эстэтычным асэнсаваннем тых духоўных крыніц, якія нацяляюць творчы патэнцыял мастака, прасякнута канцэпцыя экспазіцыі.

Усё пачынаецца з родных мясцін, дзе нарадзіўся Сяргей, таму на выстаўцы прадстаўлена шмат пейзажаў Гродзеншчыны, афарбаваных тонкімі эмацыйнымі перажываннямі аўтара. На палотнах палымнеюць чырванню заходзячага сонца абрысы знаёмых будынкаў у Ашмянах, ціха дрэмлюць у празрыстай шэрані дня вежы замка ў Гальшанах, захоўваюць сіваю даўніну дахі горада над Нёманам. Настальгічная нотка гучыць у рабоце "Яблыневы сад", дзе цеплыня пачуццяў разліта ў прыродным асяроддзі і запрашае перанесціся ў чароўны свет задумлівай дабыні. Як ус-

памін-мара ўспрымаецца твор "Аазіс", дзе ў алегарычнай форме аўтар сцвярджае глыбокую ўнутраную сувязь чалавека з той маленькай кропкай на абшарах зямлі — бацькоўскай хатай.

Вызначаючы духоўным апірышчам ідэалы Кнігі кніг — Бібліі, — С.Шэмет таворы інтэрпрэтуе сакральныя сюжэты. У творы "Зацьменне сонца", па-філасофску асэнсоўваючы маральны выбар асобы, мастак суадносіць змены ў стане нябеснага святла з магчымымі экзістэнцыяльнымі альтэрнатывамі ў лёсе чалавека. У кананічным сюжэце "Дабравешчанне", да якога звярталіся мастакі цягам стагоддзяў, зверхпа-

чуццёвы "боскі" сэнс увасабляецца аўтарам у першую чаргу — у вобразе Марыі, які падаецца з пэўнай долей умоўнасці, чым падкрэсліваецца яе незямная сутнасць. Абавязковая фігура архангела, выяўленая ў незвычайным ракурсе, лунае ў нябёсах і ледзь чытаецца на палатне, канцэнтруючы тым самым увагу на постаці будучай Божай Маці. Мігненне ж у ідэальнай прасторы золата з блакітам нагадвае каларыстыку старажытнай фрэскі, што ўзмацняе эстэтычны эффект твора.

Сяргей Шэмет — мастак шырокага творчага дыяпазону. Візуалізавана-рэалістычныя пейзажы дапаўняюцца ў яго відарысамі, напоўненымі імпрэсіяністычнай уражлівасцю ("Замак у Гальшанах") ці элегантнай дэкаратыўнасцю мадэрна ("Стары сад"). Большасць жа кампазіцый пабудавана на сімвалічнай асацыятыўнасці, калі аўтар стварае асабіста сканструяваную ўмоўную прастору з па-філасофску шматзначнай вобразнасцю ("Кіданне касцей", "Анёл").

Марына ЗАГІДУЛІНА
Гродна

С.Шэмет. "Дабравешчанне".

Без спама!

Ужо амаль тыдзень мы жывём без “Панарамы”. І хаця за гэтыя дні ў нашай культуры адбылося шмат іншых падзей, застаецца адчуванне чагосьці няпоўнага. Настолькі, мабыць, “праатэатралілі” нас за гэтую восень, прапанаваўшы адно за адным Нацыянальную тэатральную прэмію, форум “ТЭАРТ” і, нарэшце, “Панараму”, што развітвацца з такім багаццем цяжкавата. Дык што мы ўсё ж атрымалі ў выніку V Міжнароднага фестывалю тэатральнага мастацтва?

“Панарама”: пераняць, не блытаючы з “пазычыць”

Опера-сімфонія паводле Дастаеўскага

Для тэатральнай грамадскасці фестываль шмат у чым завяршыўся “Ідыётам” Тэатра-студыі “Мено Fortas” Эймунтаса Някрошуса (Літва). Фінальны спектакль купалаўцаў “Выкраданне Еўропы, або Тэатр Уршулі Радзівіл”, жанрава азначаны як “нясвіжская арлекініяда”, успрымаўся ў рамках форуму забаўляльным дадаткам пасля магутнай кульмінацыі.

Спектаклі Някрошуса не бываюць сціслымі. Але гэтая часавая быццам бы “расцягнутасць” запаўняецца напружанай, удумлівай працай гледача, калі “шчаслівыя гадзін не заўважаюць”. Вектары разваг пра “Ідыёта” могуць быць самымі рознымі. Адзін з іх — трактоўка рамана і дзейных асоб. Бо ў цэнтры апавяду апынуўся не Князь Мышкін і нават не Настасся Філіпаўна, а — пошукі ісціны: што такое дабро і зло. Спектакль даказвае: прырода дабра і зла, само паходжанне гэтых супрацьлеглых паняццяў — у кожным з нас. І ў гэтай барацьбе з правамі сусветнага зла пачынаць трэба з сябе самога.

Чорна-белая палітра сцэнаграфіі і касцюмаў (з дадаткам хіба колеру дрэва) аказалася надзвычай багатай на адценні, таму абсалютна натуральна спалучылася з адсутнасцю падзелу герояў на “чорных, калючых” і “белых, пухнатых”. Кожны — мае і адначасова не мае рацыі, а мера — у наступствах, дакладней, у жаданні і магчымасці іх папярэдзіць.

Спектакль выклікаў разважанні і ўласна эстэтычнага кшталту. Чатыры дзеі адпавядалі чатыром часткам сімфанічнага цыкла. Вялікая першая — быццам класічная санатная форма. Дзве наступныя часткі — куды меншыя па памерах: спачатку — жанравае, часткова іранічна-“злое” скерца, потым — лірычная споведзь. Нарэшце, фінал, які канчаткова збірае тэмы ўсіх частак і звязвае іх у адзін вузельчык. Унутры ж частак, замкнёных па форме і таму быццам “самадастатковых”, дзеянне разгортваецца па законах сучаснай опернай драматургіі і заснавана на чаргаванні не асобных нумароў, а вялізных развітых сцэн.

Уласна ж музычная партытура спектакля заснавана на мінімалізме: літальна дзве інтанацыі, што не выходзяць за межы знаменных распеваў, з перавагай струнных. У спалучэнні з прыродна-побытавымі гукамі, ашчадна і трап-

на выкарыстанымі стылізацыяй і цытатамі (ад царкоўных песняпеваў да рамантычнай пацучцёвасці і фольку) гэта дае безліч вобразных і каларыстычных рашэнняў. Запіс дапаўняюць натуральныя акустычныя гучанні: тут і “дзятлы-тэлеграфы”, і “ледзь жывое” піяніна...

Рэжысёрскі прыдумак — не злічыць. Вока гледача скіроўваецца не на экраны з перакладам з літоўскай, а на герояў, бо іх інтанацыі і рухі кажуць куды больш за словы. Месца дзеяння — Пецярбург — перададзены дзвюма скрынямі “ў ролі” развадных мастоў і папярочнымі караблікамі, якія прасоўваюць паміж імі. Час — XIX стагоддзе — абмаляваны хіба даўжынёй, а не фасонамі сукенак. Бо галоўнае ў спектаклі — пульсуючая думка. Не адно на сцэне, але і, галоўнае, у зале — такі вост “інтэрактыў”. Таму і акцэнтаваны ў сцэнаграфіі дзверы — бы ўваход у чысцее: не дзесьці “там”, на Нябёсах, а ў душы кожнага чалавека.

На ўроках эканомікі і...

На любым фестывалі ўзнікае жаданне параўнаць: а як жа мы — на фоне іншых? Але калі ўпэўніваешся хіба ў тым, што “нашы — лепшыя”, дык чаго варты такі форум? На “Панараме” наўмысна не было пакінута ніякіх падстаў для спаборніцтва: параўноўваць, пагадзіцца, можна толькі што-сьці падобнае, праграма ж была складзена на кантрасце і ўзаемадапаўняльнасці.

Замежных праўдзё фестывальных (чытай: эксперыментальных) драматычных спектакляў было тры: “Чайка”, “Цырульніца”, “Ідыёт”.

Нашых, адпаведных сусветнаму ўзроўню і сучасным пошукам, — адзін, але лялечны: “Драй швэстэрн”. Да ўсяго, ён ішоў у адзін вечар з “Пінскай шляхтай” Мікалая Пінігіна, увасобленай варшаўскім тэатрам “Рампа”, дзе разам з палякамі ігралі (прычым — феерычна) нашы Віктар Манаеў і Мікалай Кучыц, — менавіта да гэтага “сумеснага праекта” была прыцягнута ўвага крытыкі. Гэтак жа не “рабіла надвор’я” расійская антрэпрыза — “Прысвячэнне Еве”, — бо дэманстравалася адначасова з “Ідыётам”. Апрыёры нефестывальнымі былі абодва спектаклі купалаўцаў: акадэмічны “Не мой” і забаўляльная “Уршуля...”. А літоўскую “Анну Карэніну” можна параўноўваць хіба з пастаноўкамі нядаўняга Фестывалю сучаснай харэаграфіі ў Віцебску.

Цяперашняя “Панарама” прапанавала іншы расклад, заснаваны на ўраўнаважанні: маўляў, што цікавага мы можам “падгледзець” у суседзяў? Чаму навучыцца і што пераняць, не блытаючы з “пазычыць”? Па-першае, уменню рабіць выбітныя спектаклі пры мінімуме сцэнаграфіі. Па-другое — рэжысёрскай фантазіі, уменню разнастайна абыгрываць сцэнічныя сітуацыі, выкарыстоўваць кожную дэталю пастаноўкі ў некалькіх кантэкстах і значэннях. Патрэбнае, захоўваць нацыянальныя асаблівасці пры звароце да замежнай культуры. Тая ж “Цырульніца” ніколі не была б такой яркай, каб не схільнасць венгерскіх акцёраў да абвострана-характарнай ігры, закладзенай глыбіннымі нацыянальнымі традыцыямі. У відэавочна праваслаўным “Ідыёце” кідалася ў вочы дахрысціянскае, уласцівае літоўскай культуры, абагаўленне прыродных з’яў: вады, дрэва, вогнішча. У “Чайцы”, увасобленай, зноў жа, літоўскай пастановачнай групай, адным з асноўных вобразаў-сімвалаў заставалася зменлівая рабізна возера, што асацыявалася з марскімі краявідамі і палотнамі М.Чурлёнкіса.

Вымусіў фэст задумацца і над суадносінамі рэжысуры ды акцёрскай культуры. Наша “Пінская шляхта”, перанесеная ў польскі тэатр, нават з часткай нашых артыстаў, атрымалася зусім іншым спектаклем. Каларытная шляхта, дзе кожны — асоба, зрабілася амаль масоўкай. Лірычныя ж героі, замест лёгкай іранічнай афарбоўкі, ператварыліся ў пару камічных старых, уласціваю новавенскай аперэце: уладальніца захавальніца хатняга агменю і хударлявы летуценнік. Цікава, што сталася б з замежнымі спектаклямі “Панарамы”, калі б іх перанесли на нашу сцэну?

І яшчэ. Што сталася з нашымі гледачамі? Паўнютокія залы на фестывальных спектаклях “Панарамы” падтрымліваліся за кошт вялікай колькасці запрошаных. На Някрошуса, які зрывае аншлагі па ўсім свеце, калегі без праблем набылі ў касе білеты перад самым пачаткам: балкон Дома афіцэраў заставаўся практычна пустым. Дык справа ў кошце (а ў тым жа лялечным — ён зусім невялікі) ці ў самой наяўнасці тэатральнай публікі? Тады яе трэба выходзіць! Прычым не толькі наступнымі “Панарамамі”, але і бягучым рэпертуарам нашых тэатраў. І — абавязкова — тэатральнай крытыкай. Чым больш будзе ўдумлівых, сур’ёзных рэцэнзій, а не адно анонсаў ды пераказаў сюжэту з пералікам пастаноўшчыкаў і артыстаў, тым больш увагай (і павагай!) будзе карыстацца тэатр. На “Панараме” ж у апошні момант адмянілі нават выніковы “круглы стол”... А вынікі прагаварыць усё ж было б варта.

Надзея БУНЦЭВІЧ
Фота Аляксандра
ДЗМІТРЬЕВА

На здымках: сцэны са спектакляў “Пінская шляхта”, “Драй швэстэрн” і “Ідыёт”.

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка павіншаваў з юбілеем народную артыстку Беларусі Марыю Захарэвіч.

“Сёння Вы — адна з самых яркіх зорак беларускага драматычнага тэатра, захавальніца лепшых традыцый нацыянальнай акцёрскай школы. Вашы вопыт і майстэрства з’яўляюцца для творчай моладзі выдатным прыкладам нястомнага служэння мастацтву і сваёй Радзіме”, — гаворыцца, у прыватнасці, у віншаванні.

Як паведамляе Прэс-служба Прэзідэнта, Кіраўнік дзяржавы пажадаў Марыі Захарэвіч цікавых роляў, незабыўных прэм’ер, радасных сустрэч са шматлікімі прыхільнікамі, а таксама моцнага здароўя, поспехаў, натхнення, шчасця і добрага настрою.

“Квадрат” Марыі Захарэвіч

“Прачытае
вершы Захарэвіч —
Я прапаў:
без жыта захварэю,
У палі спяшаюся,
дзе рос...” — так

чвэрць стагоддзя таму трапна вызначыў квінтэсэнцыю і саму прыроду таленту актрысы Купалаўскага тэатра Марыі Захарэвіч народны паэт Беларусі Пімен Панчанка.

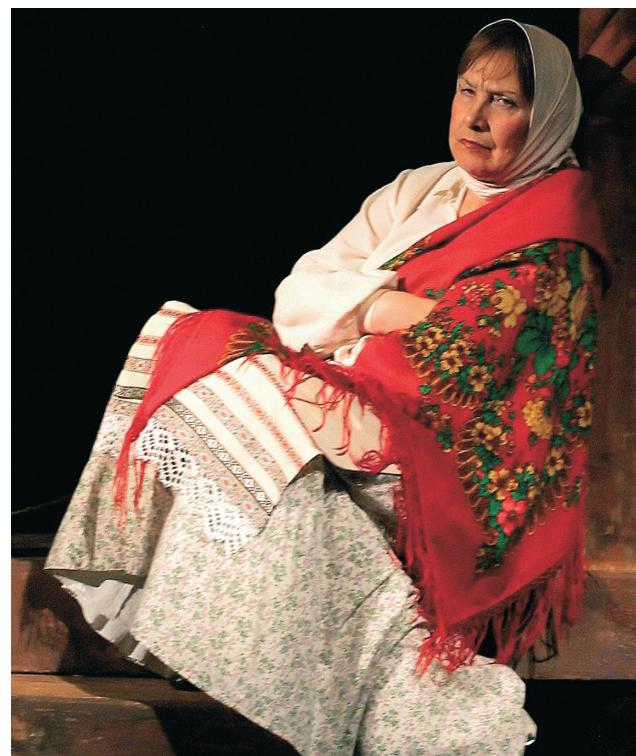
Вершамі, радкамі драматычнага твора, — а найперш чутым сэрцам запамінаюцца нам ролі народнай артысткі краіны. Для кагосьці Марыя Георгіеўна — Ганна з мележаўскіх “Людзей на балодзе”, некаму запомнілася Паліна Іванаўна з быкаўскага “Апошняга шан-

цу”, іншае пакаленне памятае яе Ганулю Зносьчыку з купалаўскіх “Тутэйшых”... А яшчэ — адзін таму доказ: “квадрат” ейных роляў у бягучым рэпертуары тэатра — “Паўлінка” Купалы, “Не мой” паводле Адамовіча, “Вечар” Дударова, “Я не пакіну цябе...” Саймана (у апошнім спектаклі яна яшчэ і рэжысёр).

У кожным з дзясяткаў вобразаў глядач бачыць не толькі майстэрства пераўвасаблення, але і пазнае крыху... Марыю Захарэвіч. У чым сакрэт? Мусіць, у гранічнай адданасці прафесіі, дзе актрыса не проста “прапісала”. Захарэвіч — зжылася з ёю!

На здымках: Марыя Захарэвіч у сцэнах са спектакляў “Залатая карэта”, “Я не пакіну цябе...”, “Тутэйшыя”.

Новая стужка вядучага беларускага рэжысёра-дакументаліста, члена Еўрапейскай кінаакадэміі Віктара Аслюка “Драўляны народ” апавядае менавіта пра асобу аднаго з такіх народных майстроў — Міколу Тарасюка з вёскі Стойлы Пружанскага раёна. Чалавек сталага веку, Мікола Тарасюк займаецца незвычайнай разьбой па дрэве: майстар выразае мініяцюрныя фігуркі людзей, птушак, коней, пабудоў і гэтак далей, ды стварае з іх асобныя цацачны свет на заднім двары сваёй сядзібы. Кампазіцыі з фігурак уяўляюць з сябе розныя этапы і перыяды жыццядзейнасці вясковага чалавека, найбольш значныя абрады, сельскагаспадарчыя работы: нараджэнне, хрэсьбіны, вячэрне, каляндарныя святы і пахаванне — усё дзіўным чынам, у мініяцюрным выглядзе прадстаўлена літаральна на некалькіх дзясятках квадратных метраў сялянскай сядзібы. Зрэшты, пра гэтага адметнага майстра мы ведаем нямаля праз шматлікія тэлепраекты, альбом, прысвечаны ягоным работам. Ды і “К” неаднойчы пісала пра Мікалая Васільевіча.

Постаць сталага майстра, яго праца ды самі незвычайныя фігуркі з’яўляюцца складнікамі стужкі. Верны абранаму амаль дзесяцігоддзе таму мінімалістычнаму стылю, Віктар Аслюк выступае ў “Драўляным народзе” як абсалютны назіральнік, фіксуючы толькі знешнія абставіны, не прапаноўваючы глядачу закадравага тэксту або тлумачальнай дадатковай інфармацыі. У часы нават залішняй экраннай ды іншай інфармацыі такая стрыманасць выглядае цалкам слушна, яна вельмі ўздзейнічае на ўважлівага і ўражлівага глядача.

У адрозненне ад папярэдняй стужкі “Рабізоны з Манцісары”, якая доўжыцца амаль гадзіну, у “Драўляным народзе” Віктар Аслюк вярнуўся да звыклых для сябе паўгадзінай формы аповеду, куды рэжысёр, думаецца, паспеў змясціць цэлы сусвет. Пачынаецца стужка з таго, што стары майстар выбірае матэрыял для будучых работ, доўга ходзіць між дрэў, выглядвае патрэбны кавалак, з якога потым “народзіцца” чарговы член маленькага “грамадства”. Пасля героя ідзе ў сваю сядзібу і пачынае майстраваць фігуру. Усё дзеянне суправаджаецца сінхронна запісанымі фразамі-маналогамі галоўнага героя, што не выклікаюць уражання нейкага звязанага тэкста або гісторыі. Гэта развагі пра жыццё, свет, незвычайнае “хобі”.

Рэжысёр паступова, крок за крокам, раскрывае нам “таямніцу” захаплення галоўнага героя. Гатовыя фігуркі ўзнікаюць далёка

Самабытнае, інсітнае мастацтва — пласт культуры, які часцяком вельмі цяжка паддаецца апісанням і класіфікацыі навукоўцамі, але з задавальненнем бярэцца “на пяро” прадстаўнікамі сродкаў масавай інфармацыі. Часцей за ўсё народныя майстры і іх выбары “ўпрыгожваюць” сабой святочныя рэпартажы: яркія, крыху наіўныя творы самавукаў добра выглядаюць на экране ды ў адпаведных газетных раздзелах. Заўсёды з задавальненнем бяруцца працаваць з народнымі мастакамі кінадакументалісты, бо тэма народнага мастацтва — заўсёды дабрадатная, дзякуючы добрай фактуры, якая так і просіцца ў кадр.

Дэміург і дыханне ветру

Драўляны кінасвет народнага майстра

не на першай хвіліне карціны, глядач, разам з аб’ектывам відэакамеры, паступова набліжаецца да іх казаннага свету і паволі “апускаецца” на іх узровень, пачынае існаваць між прадстаўнікоў “драўлянага народа”, становіцца яго “часткай”. Невялічкія, у некалькі сантыметраў, фігуркі, сканцэнтраваныя на вельмі абмежаванай прасторы, нечым нагадваюць папулярныя дзіцячы канструктар. Фігура самога майстра на іх фоне выглядае нейкім “дэміургам”, які стварае і назірае за сваім асабі-

стым светам, што надае “Драўлянаму народу” старазапаветнае гучанне.

Прыкметна, што рэжысёр не змякаецца адно на аснове старога майстра і яго вырабах. Віктар Аслюк не канцэнтруе ўвагу на шматразова адлюстраваным у дакументальным кіно сялянскім побыце, а перадае адчуванне акаляючага народнага майстра асяроддзі праз гукі і імгненныя вобразы ветру, дрэў, птушак. Такім чынам, на экране з’яўляецца дзіўны эфект ад вобраза тоеснасці паміж чалавекам і сусветам, нара-

джаецца непаўторнае адчуванне нейкага агульнага закону, паводле якога існуе жыццё на зямлі.

Творчасць Міколы Тарасюка неаднойчы рабілася прадметам пільнай увагі калег-журналістаў, ўпрыгожвала выстаўкі народнага рамства, але, трапіўшы ў аб’ектыў здымачнай групы Віктара Аслюка, упершыню набыла філасофскае, агульначалавечае значэнне, якое сягае далёка за межы роднага для майстра раёна і нават нашай краіны. Амаль без слоў, стужка нагадвае аб хуткаплынна-

Знакі лёсу на слуцкіх паясах

Што “тчэ” новы фільм?

Прыкметнай акцыяй завяршылася музейная восень у сценах Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь. У зале, прысвечанай беларускаму мастацтву XVIII стагоддзя, адбылася прэзентацыя гісторыка-культурнага праекта “Слуцкія паясы — нацыянальная спадчына і гонар Беларусі” да 120-годдзя з дня нараджэння Максіма Багдановіча. Арганізатарамі акцыі выступаюць Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, РУП “Мінская друкарская фабрыка” Дзяржзнака, РУП “Беларускі відэацэнтр” і Нацыянальны мастацкі музей.

У рамках мерапрыемства, якое было ўпрыгожана аўтэнтычнымі спевамі мінскага этнагурта “Акана”, адбылася прэзентацыя настольнага календара на 2012 год “Слуцкія паясы” і прэм’ера хранікальна-дакументальнай стужкі “Слуцкія паясы — знакі лёсу” рэжысёра Валерыі Скварцовай. Каляндар, які выпушчаны накладам паўтары тысячы асобнікаў, і DVD-дыск з фільмам хутка будуць даступны ў кіёсках музея, а таксама ў кніжных крамах па ўсёй Беларусі.

Акцыя павінна стаць таксама спосабам папулярызацыі ўнікальнай спадчыны нацыянальнага мастацтва ў сучасным грамадстве. Большасць сучаснікаў ведае аб такім цікавым вырабе айчынных рамеснікаў, як слуцкі пояс, асноўным чынам — з хрэстаматыйнага верша Максіма Багдановіча. Але падрабязнасці яго вытворчасці, як і сам выгляд знакамітага нацыянальнага брэнда, многім беларусам, на жаль, не вядомы. Акцыя “Слуцкія паясы — нацыянальная спадчына і гонар Беларусі” якраз і павінна змяніць дадзенае становішча, яшчэ раз заявіць аб унікальным характары гэтай часткі беларускай культуры.

Постаць галоўнага заснавальніка Слуцкай мануфактуры — Міхаіла Казіміра Радзівіла “Рыбаныкі” — стала адной з дзейных асоб стужкі рэжысёра Валерыі

Лейтматывам карціны “Слуцкія паясы — знакі лёсу” стала знакамітая песня на вершы Максіма Багдановіча, музыку да якой напісаў Пясняр Уладзімір Мулявін. У стужцы паслядоўна расказваецца і паказваецца, як узнікла і развілася Слуцкая мануфактура, што слуцкі пояс уяўляў з сябе для тагачаснага шляхціча, якім чынам яго насілі, што ён сімвалізаваў. Аўтары фільма скарысталіся дапамогай супрацоўнікаў Музея старажытнай беларускай культуры Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, Нацыянальнага мастацкага музея, у калекцыі якіх знаходзяцца фрагменты і экзэмпляры слуцкіх паясоў. Наведала здымачная група “Белвідэацэнтра” і старажытны Слуцк, каб на свае вочы ўбачыць, чым жывуць нашчадкі колішніх знакамітых ткачоў.

На жаль, абмежаваныя магчымасці не дазволілі зрабіць стужку больш яркай і запамінальнай для шараговага глядача: яна амаль цалкам пабудавана на сінхронных інтэрв’ю навукоўцаў — спецыялістаў па мінулым беларускаму мастацтву. Прадставіць на экране ўсю неверагодную палітру слуцкіх характары гэтай часткі беларускай культуры.

Скварцовай і сцэнарыста Галіны Злабенка. Перад прэм’ерай карціны яе аўтары акрэслілі галоўную праблему, што ўзнікла пры працы над фільмам, дарэчы, добра вядомую ўсім, хто працуе ў жанры гістарычнай кінадакументалістыкі. “Візуальнага матэрыялу аб слуцкіх паясах вельмі мала, таму стужка атрымалася не такой візуальна насычанай, як нам хацелася”, — адзначыла сцэнарыст стужкі Галіна Злабенка.

га нацыянальнага мастацкага брэнда, які лёг у аснову вытворчасці многіх мануфактур Еўропы, здолеюць толькі аўтары наступных твораў аб слуцкіх паясах, якія, мы спадзяёмся, неўзабаве з’явяцца. А пакуль нам застаецца радавацца таму факту, што пры асвятленні і прапагандзе лепшых твораў нацыянальнага мастацтва ўжываецца комплексны падыход, які, безумоўна, дае свой плён.

Напрыканцы лістапада ў Інстытуце журналістыкі БДУ адкрылася мемарыяльная аўдыторыя імя легендарнай асобы беларускага кінамастацтва — крытыка Ефрасінні Бондаравай. Знакавая для журфака падзея сабрала дзясяткі вучняў і калег адной з пачынальніц айчынай школы кінакрытыкі.

Тое, што сёння ў нацыянальнае кіно прыходзяць усё новыя і новыя пакаленні маладых людзей, — у многім заслуга Ефрасінні Леанідаўны, якая запаліла сваёй любоўю да гэтага віду мастацтва. Такая думка неадна-

Па методыцы сэрца

разова падкрэслівалася пад час урачыстага адкрыцця аўдыторыі № 320, што з гэтага дня будзе насіць імя славяна прафесара, кіназнаўцы і кінакрытыка. Ініцыятарам узнікнення такога пакоя выступіла кіраўніцтва кафедры літаратурна-мастацкай крытыкі.

Менавіта актыўная жыццёвая пазіцыя і шматгранны талент кінакрытыка Бондаравай зрабілі магчымымі выхад у свет паўнаважных манаграфій пра пачынальнікаў беларускага кінематографа — Юрыя Тарыча і Уладзіміра Корш-Сабліна. Асобна ў друкаванай спадчыне

Ефрасінні Леанідаўны стаіць зборнік інтэрв’ю з народнымі артыстамі СССР, рэжысёрам Віктарам Туравым пад назвай “Ад сэрца да сэрца”.

Менавіта такім шляхам ішла ўсё жыццё і сама прафесар Бондаравы, і тое ж самае яна заўсёды раіла рабіць сваім вучням. Сёння студэнты журфака маюць магчымасць атрымліваць веды ў новай, адмыслова абсталяванай на спонсарскія сродкі мемарыяльнай аўдыторыі, якая, па сутнасці, з’яўляецца Музеям прафесара: у экспазіцыі — фоталетапіс яе жыцця, старонкі ейных артыкулаў, апошні з якіх выйшаў па-

ці часу, аб шчыльнай павязі жыццёвага цыкла чалавека з акаляючым прыродным наваколлем.

Нацыянальная прэм’ера “Драўлянага народа” адбылася на Мінскім міжнародным кінафестывалі “Лістапад-2011”, а днём карціна будзе паказана ў Маскве ў рамках прэстыжнага кінафоруму дакументалістыкі “Артдакфэст”.

Антон СІДАРЭНКА
На здымках: кадр з фільма “Драўляны народ”.

XXIV Міжнародны фестываль сучаснай харэаграфіі ў Віцебску не толькі прадставіў шырокі разгорт мастацкіх плыняў і агучы імёны пераможцаў (нагадаем, конкурс сёлета быў нацыянальным), але і ў чарговы раз узняў многія праблемы развіцця пластычнай і танцавальнай тэатральнай культуры.

Гэтая тэма абмяркоўвалася ў кулуарах, гучала са сцэны, узнікала на майстар-класах, прэс-канферэнцыях ды іншых фестывальных мерап-

Фота Сяргея СЕРАБРО

рымствах. А ўзнімаў яе ўсе тыя, каму неабыхавала айнаваць сучаснае харэаграфічнае мастацтва. Сярод членаў журы таксама было шмат тых, хто сочыць за нашым форумам цягам многіх гадоў. Нашых выхаванцаў, а цяпер мастацкі кіраўнік "Кіеў-Мадэрн-Балета", сусветна вядомы харэограф Радз Паклітару прайшоў, здаецца, усе прыступкі віцебскага IFMC. У розныя гады ён быў тут і абдзеленым узнагародамі канкурсантаў, і пераможцам, і гасцем з адметнай праграмай, і членам журы, і, нарэшце, яго старшынёй.

— Штотраз, прыежджаючы ў Віцебск, — распеваў нашаму карэспандэнту Радз Паклітару, — я з радасцю назіраю, як узрастае, сталее і мацнее сучасная беларуская харэаграфія. Для нараджэння і далейшага развіцця такой з'явы, як каргорта маладых беларускіх балетмайстраў, неабходны цэлы букет умоў. Папершае, вядома, — талент. Яго наяўнасць як самы важны і запатрабаваны складнік яшчэ ніхто не адмяняў, бо толькі талент апраўдвае любы творчы смеласці і парушэнні агульнапрынятага. Але аднаго таленту замала. Каб харэограф мог рэалізаваць свае памкненні, неабходны выканаўцы, якія маглі б адэкватна працаваць у розных тэхніках сучаснага танца. Нарэшце, патрэбны глядач, для каго ўся гэтая творчасць была б цікавая. Заслуга віцебскага фестывалю ў тым, што ўжо

амаль чвэрць стагоддзя ён выходзіць праграму беларускага глядача да сучаснага танца. Маладыя аўтары могуць прадставіць свае работы ў перапоўненых самай спрактыкаванай і дасведчанай публікай залах. Дарога ад першых творчых вопытаў да вялікай сцэны ў сучасным балете часам настолькі доўгая, звільстая і цяжкая, што толькі адзінак творцаў знаходзяць у сабе сілы прайсці яе да канца. Віцебскі ж фестываль робіць гэты шлях прамым і хуткім, без калдобін і выбоін, — як пракладзены гасцінец. Дзякуючы гэтай далейшы лёс творчага цуду пад назвай "маладая беларуская сучасная харэаграфія" вырашае толькі Талент.

Але ж ці можа фестываль вырашыць усе праблемы? Член журы, мастацтвазнаўца, прафесар Віта Мазурайтэ з Літвы неаднаразова дзялілася вопытам па стварэнні Асацыяцыі сучасных харэографуў, якая стала займацца арганізацыяй майстар-класаў, іншых мерапрыемстваў, штогадовым выданнем буклета са звесткамі пра лепшыя літоўскія пастаноўкі з прыкладзеным да яго DVD. Можна, і нам пераняць тыя напрацоўкі? Больш падрабязна з ім азнаёмілася член журы, загадчык кафедры харэаграфіі БДУКІМ Святлана Пуккоўская, якая некаторы час таму ездзіла ў Вільнюс. Упершыню сёлета была запрошана ў журы маладая даследчыца Святлана Улановіч, якая, акрамя таго, пра-

вяла на фестывалі майстар-клас "Беларускі сучасны танец на парозе новага тысячагоддзя: праблемы і перажыванні". Сапраўды, у параўнанні з тымі ж 90-мі, сучасная харэаграфія, за рэдкім выключэннем, засталася ў нас энтузіязмам адзінак. А той жа IFMC — адзіным месцам па абмене вопытам. Тым больш, беларускія харэографы і калектывы робяць постпехі ў гэтай сферы, усё больш заўважныя ў сусветнай прасторы.

Замежныя госці і эксперты ў адзін голас называюць тыя ж "D.O.Z.S.K.I." і іх пастаноўкі харэаграфіяй еўрапейскага ўзроўню, канкурэнтаздольнай на фоне самых "раскручаных" імёнаў. Цяперашняя перамога гэтага тэатра сучаснай харэаграфіі — чарговы таму доказ. Калектыву шэсць гадоў, і ўганароўваецца ён ужо на чатырох віцебскіх фестывалях запар: на двух нацыянальных конкурсах і, што асабліва прыемна, на двух міжнародных. Летась, нагадаем, на міжнародным конкурсе IFMC "D.O.Z.S.K.I." атрымалі Першую прэмію, а Дзмітрый Залескі — яшчэ і прэмію імя Я.Панфілава як лепшы харэограф. Сёлета — таксама дзве ўзнагароды: мініяцюра "Пра балет" Д.Залескага адзначана ў намінацыях "Лепшая пастаноўка" і "Выканальніцкае майстэрства".

На здымках: сцэны з балетаў "Пра балет" тэатра "D.O.Z.S.K.I.", "Балеро" "Кіеў-Мадэрн-Балета".

кі, безліч прэм'ер — і ўсё гэта з народным аркестрам, які ўражае сілай і прыгажосцю гучы, разнапланавасцю тэмбраў. Мы вельмі ўдзячныя калектыву, што ён з такой зацікаўленасцю адгукнуўся на нашу прапанову. Выдатны саліст і дырыжор Аляксандр Крамка зрабіў аркестравы пералажэнні. Паслядоўнасць нумароў і агульную драматургію склаў аўтар праекта Сяргей Баландзін — кампазітар, паэт, гітарыст. Без яго ўвогуле нічога не адбылося б, я вельмі ўдзячная яму за падтрымку.

— Доўгае маўчанне парушана, — дадаў Сяргей Баландзін, — і мы не збіраемся спыняцца. Цяпер працуем над рок-операй "Агніён і Дзіяда" (арыя з яе гучала ў канцэрце), разам пішам музыку і словы. Спадзяёмся на далейшае супрацоўніцтва з аркестрам. Хацелася б стварыць і свой бэнд, але пытанні пры гэтым паўстае значна больш. Таму вырашаць іх буду не ў адзіночку, а з іншымі музыкантамі: гэта ж сумесная творчасць.

Поўнаметражная стэрэатайна

Канцэрты харавой музыкі ў нас не рэдкасць. Але на сцэне Вялікага тэатра, ды з адметным рэпертуарам, ды ў двух аддзяленнях, дзе адно было a-cappella, — гэта сапраўдная падзея.

Падзея, найперш, — для самога хору Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларусі. І для яго кіраўніка — галоўнага хормайстра тэатра, народнай артысткі краіны Ніны Ламановіч. А для слухачоў? Сярод іх, дарэчы, было багата не толькі аматараў, але і вядомых спецыялістаў опернага і харавога мастацтва.

— Такая "поўнаметражная" прэзентацыя багатых магчымасцей калектыву, — падзялілася ўражаннямі кандыдат мастацтвазнаўства Алена Лісава, — патрабавала вельмі сур'ёзнай падрыхтоўкі. Тым больш, што праграма складалася не з папулярнай класікі і эфектных "біс-о-вак", а пераважна з ціхіх, пранікнёных твораў, што патрабуюць удумлівага ўслухоўвання: духоўная музыка, лірычныя народныя песні, старадаўнія і сучасныя харавыя раманы, хоры з опер, якіх цяпер няма ў нашай афішы. Рашыцца на такое мог толькі вельмі смелы і ўпэўнены ў сваім калектыве кіраўнік. Цудоўна, што ў цэнтры ўвагі апынуўся не толькі ўвесь хор, але і яго асобныя артысты. Яны саліравалі на роўных з прызнанымі опернымі прымадоннамі і спевакамі-прэм'ерамі, дэманструючы шыкоўныя галасы ды выдатную спеўную падрыхтоўку.

— Гэта феномен, таямніца, штосьці надзвычайнае! — не скупілася на азначэнні кампазітар Ганна Казлова. — Я ў жыцці не чула такога дзівоснага тушэ! А якая чароўнасць стэрэафанічнага гучання! Гук літаральна расцякаўся па ўсёй зале, пранікаў унутр цябе, яго хваляючая фактура заставалася неразгаданай загадкай. Гэта ж якое ўменне патрабуецца, каб так спэцыфічна агуству нашай опернай сцэны — і рабіць з яе дзівосы! Ведаю, што ў гэты хор бяруць спевакоў толькі з тэмбрыстымі галасамі. Але ж які талент патрэбен, каб іх як след з'яднаць! Кожная нота, кожнае слова — усё адгукалася ў душы яшчэ і праз абяняне хормайстра. У гэтай мініяцюры прыгожай жанчыне адчувалася не проста ўлада, а — харызма душы, якая абдымала не толькі хор (а ў канцы — і аркестр, за пульт якога яна ўстала), але і ўсю залу. Было адчуванне, што ўсе мы спявалі разам з артыстамі — у тэатры, дзе прынята адно ўважлівае слуханне, што мы таксама сталі ўдзельнікамі гэтай дзеі.

На здымку: хор Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларусі.

Колькі палае кантрабас?

Аркестр — "у рассыпную"

Народны артыст Беларусі Аляксандр Анісімаў, які ўзначальвае наш Дзяржаўны сімфанічны аркестр, здзіўляецца умее. Але такога яшчэ не было!

Сапраўды, у гэтым калектыве, які хутка адзначыць 85-годдзе, апошнім часам, што ні канцэрт — прэм'ера за прэм'ерай. А колькі незвычайных праектаў. Нарэшце, кіраўнік вырашыў "рассыпаць" аркестр, падзяліўшы яго на часткі. Бо ў першым аддзяленні наядуўнага канцэрта гучалі адно струнныя — з дзіцячым хорам і салісткамі. Палову другога на сцэне ў паўзміроку валадарыў... сольны кантрабас, ды яшчэ з "наварочанай" сучаснай беларускай музыкай. Завяршала ж канцэрт аслепляльнае сонца духавых у творы Месіяна, што гучаў у нас упершыню.

Пры ўсім гэтым, праграма не "рассыпалася" на часткі, а з'ядналася ідэяй звароту да эпохі барока. "Stabat mater" Пергалезі сімвалізаваў пераходны гістарычны этап — ад барока да класіцызму. Неабарочная Саната для кантрабаса сола Вячаслава Кузняцова спалучала эстэтычныя законы

даўніны з найноўшымі віртуознымі прыёмамі. Твор Месіяна вяртаў да біблейскіх крыніц, што ляжалі ў аснове барока. Але ж як пачуваў сябе беларускі кампазітар, чыя музыка апынулася ў такім атачэнні?

— Гэтая смелая ідэя, — выказаў сваё меркаванне Вячаслаў Кузняцоў, — утрымлівае не толькі цікавы драматургічны ход, але і строгае часовае канцэпцыю: яднанне аркестра ў часавай прасторы, калі мы думкамі вяртаемся да твораў, што прагучалі ў канцэрце раней, і складаем усю праграму, як пазлы ў мазаіцы, у адзіную "карцінку".

Кантрабас, як вядома, — далёка не самы сольны інструмент. І ў тым, што зала больш як 20 хвілін зацікаўлена сачыла за монаспектаклем драўлянага "некараля" інструментаў, — заслуга артыста аркестра, лаўрэата міжнародных конкурсаў, ступендыята спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі Паўла Сідарэнкі і яго выкладчыка Мікалая Крывашэва. Апошні таксама працаваў у гэтым аркестры і быў першым выканаўцам згаданай Санаты. Яго вучыў, беражліва выкарыстаўшы назапашанае настаўнікам і старэйшым калегам, знайшоў у творы і штосьці сваё. Ягоны кантрабас запалаў асаблівай містыкай шалёных шаблёных пасажаў і "нябачных" абертонаў.

На здымку: Павел Сідарэнка.

Сінтэзы з народным

Людміла Ісупава.

Эстрадная спявачка Людміла Ісупава, даўшы вялізны філарманічны канцэрт з Нацыянальным акадэмічным народным аркестрам Беларусі імя І.Жыновіча, абвясціла сваё "Уваскрэсенне".

— Поўная назва, — распавяла спявачка, якая ў свой час працавала ў мулявінскіх "Песнярах", — павінна была быць такой: "Уваскрэсенне. Прэм'ера! Вялікі эксперыментальны праект". Для афішы мы яе скарацілі, але словы "вялікі эксперыментальны" сталіся для нас ключавымі. 34 кампазіцыі розных стыляў (джаз-рок, фанк, кантры, блюз, поп і іх разнастайныя сінтэзы), новыя арыгінальныя аранжыроў-

Дваістасць сітуацыі?

Саветнік УНІМА, дырэктар Брэсцкага абласнога тэатра лялек Міхаіл Шавель у сваім справаздачным дакладзе адзначыў тое, наколькі важную ролю ў паляпшэнні матэрыяльна-тэхнічнага становішча айчынных тэатраў лялек адыграла Рэспубліканская праграма рэканструкцыі і пераабсталявання дзяржаўных тэатраў лялек Рэспублікі Беларусь на 2004 — 2013 гады. Дзякуючы ёй праведзены рамонт тэатральных будынкаў у Мінску, Маладзечне, Магілёве, Гомелі, у актыўнай стадыі работы ў Брэсце, Гродне, Віцебску. Гэта дазволіла калектывам выйсці на сучасны ўзровень работы з глядачамі, што, канешне ж, не магло не паўплываць і на творчыя вынікі тэатраў.

На гэтым фоне тэатралы з імпэтам сустрэлі падпісаны Прэзідэнтам краіны Указ № 457 “Аб падтрымцы асобных арганізацый культуры і ўнясенні змяненняў ва Указ Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 28 снежня 1999 г. № 770” ад 3 верасня 2010 года, які ініцыявала Міністэрства культуры. У адпаведнасці з ім стварэнне ўмоў для эфектыўнага развіцця нацыянальнага тэатральнага мастацтва прадугледжвала ўстанаўленне мясцовымі органамі кіравання нарматыву колькасці работнікаў і нарматыву паказу спектакляў (у адрозненне ад мінулых гадоў, калі апошня лічба выводзілася шляхам павелічэння, адштурхоўваючыся ад плана папярэдняга года). Здавалася б, гэткае “спыненне” колькаснай гонкі павінна было найлепшым чынам паўплываць на працу тэатраў і якасць абслугоўвання глядачоў. Аднак на справе мясцовыя органы кіравання адначасова з гэтым давалі да тэатраў і план па даходах ад культурнай дзейнасці (замест адмененага плана платных паслуг), які акурат і вылічваецца з нарастаючым вынікам ад дасягнутага за мінулы год. Так што палёгка аказалася ілюзорнай: для таго, каб выконваць гэты паказчык, калектывы ўсё роўна мусіць іграць ад 300 спектакляў за год. І гэтая дваістасць сітуацыі, на думку лялечнікаў, безумоўна, мусіць быць пільна вывучана.

Лічбы і факты

Якую ўдзельную вагу ў нацыянальным тэатральным жыцці адыгрываюць тэатры лялек? Пытанне гэтае зусім не рытарычнае. Наадварот, яно заклікае да таго, каб, сутыкнуўшыся з лічбамі, пазбавіцца ад пэўных стэрэатыпаў, што існуюць датычна гэтага віду мастацтва ў многіх людзей.

Статыстыка — рэч упартая, і вельмі часта менавіта яна здольная выявіць і прадэманстраваць тую або іншую сітуацыю ў яе сапраўдным абліччы. Сярод 27 дзяржаўных тэатраў у Беларусі 7 — тэатры лялек, а гэта значыць, што іх — роўна чвэрць! І, нягледзячы на тое, што, згодна са сваім штатным раскладам, у іх працуе значна менш людзей, чым у драматычных альбо музычных, чацвёртая частка нацыянальнага тэатральнага поля “апрацоўваецца” менавіта імі. Уражае?

Яшчэ адна лічба, якая мусіць уразіць нашмат больш: за апошнія пяць гадоў айчынныя лялечнікі выступілі са сваімі спектаклямі на 149 міжнародных тэатральных фестывалях! І гэта доказ таго, што наш тэатр не толькі дынамічна развіваецца, але і дэманструе рэальную канкурэнтаздольнасць на міжнародным узроўні, прапагандуючы нацыянальную культуру ў сучасным яе абліччы і рэальна

28 лістапада ў Беларускім дзяржаўным тэатры лялек адбылася чарговая, VI Канферэнцыя грамадскага аб’яднання “Беларускі цэнтр міжнароднага саюза дзячаў тэатра лялек” (УНІМА). Лялечнікі з усёй краіны, якія сабраліся гэтым днём у сталіцы, акрамя вырашэння справаздачна-выбарчых пытанняў, вялі зацікаўленую размову пра сённяшні “карпаратыўны” стан прафесіі, а таксама пра тыя кірункі дзейнасці, што бачацца на дадзены момант найбольш актуальнымі.

Лялечнікі: каб патэнцыял не застаўся патэнцыялам

Што — ёсць, чаго — няма паводле УНІМА?

ўзнімаючы імідж нашай дзяржавы за мяжой. Але пры гэтым далёка не заўсёды атрымлівае фінансавую падтрымку з боку сваіх заснавальнікаў — аблвыканкамаў ды іншых зацікаўленых арганізацый.

Ніша для бутафора

Пра знівеліраваны статус лялечных труп, на думку членаў УНІМА, сведчыць і той факт, што пад час Першай Нацыянальнай тэатральнай прэміі тэатры лялек не былі вылучаны ў асобны конкурс. І, цалкам пагаджаючыся з высновамі ўдзельнікаў “круглага стала”, праведзенага па выніках Прэміі ў рэдакцыі “К”, яны не толькі прызнаюць неабходнасць размежавання розных відаў мастацтва, але ж і выступаюць з прапановай аб уключэнні УНІМА ў шэрагі заснавальнікаў Прэміі, поруч з Беларускім саюзам тэатральных дзячаў і Беларускім саюзам літаратурна-мастацкіх крытыкаў. Балазе канструктыўны ўдзел у арганізацыйнай рабоце прафесіяналаў заўсёды дадае вагі і самім вынікам працы.

Увогуле, тэма папулярнасці і элементарнага піяру ўласнай дзейнасці была адной з дамінуючых пад час сустрэчы лялечнікаў. Шмат гава-

рылася пра тое, што “раскрутка” ўласных дасягненняў — гэта такая ж важная і важкая справа, як і яны самі. Мы ж на сённяшні дзень так і не маем актуальнай гісторыі беларускага тэатра лялек, якая не завяршалася б на 1970 — 1980-х гадах мінулага стагоддзя, а адлюстроўвала б і сённяшні дзень. Больш за тое: няма нават якога-кольвечы агульнага зборніка з базай даных па тэатрах лялек, што ўключала б у сябе адрасы, тэлефоны, іншыя тэхнічныя ды творчыя звесткі пра калектывы. І гэта — тая праца, ажыццяўленне якой магчымае, у тым ліку, з дапамогай мясцовых энтузіястаў-краязнаўцаў. Калі ж не надаваць ёй належнай увагі, то ўжо праз пяць-дзесяць гадоў выканаць яе будзе нашмат цяжэй.

Гарачым аказалася і кадравае пытанне, якое ў тэатрах лялек з-за іх спецыфікі стаіць, бадай, яшчэ вастрэй, чым у драматычных. Калі ніша гукарэжысёраў у апошнія гады пачала паступова запаўняцца за кошт таго, што Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў рэгулярна набірае студэнтаў па гэтай спецыяльнасці, то абсалютна правальнымі на сённяшні дзень застаюцца такія прафесійныя кірункі, як мастак тэатра лялек, бутафор, мастак па святле, а таксама загадчык пастаноўчых часткі. Разуемоучы, што праз колькі гадоў ужо судыць і

тыя, хто сёння яшчэ мог бы заняцца падрыхтоўкай і навучаннем змены, лялечнікі ў адзін голас выказалі неабходнасць выхаду на Міністэрства культуры з прапрацоўкай варыянтаў падрыхтоўкі адпаведных спецыялістаў. Зрэшты, УНІМА, са свайго боку, таксама можа паспрыць павышэнню прафесійнага ўзроўню з рэкамендацыяй на вучобу ў Міжнародным інстытуце марыянетачнага мастацтва ў Шарлевілі-Мезьеры (Францыя), а таксама для ўдзелу ў разнастайных профільных семінарах.

Зрэшты, галоўнай высновай канферэнцыі УНІМА — і высновай надзвычай пазітыўнай — сталася тое, што генеральны курс сустрэчы не скіроўваўся ў бок “камланяў” аб уласным бяготным стане ды бясконцых просьб на адрас дзяржавы, а датычыўся, у першую чаргу, канструктыўных ідэй адносна таго, як будаваць уласную працу, каб вынікі яе не заставаліся незаўважнымі. І каб шматлікія магчыма для сумеснай напрацоўкі на развіццё нацыянальнай тэатральнай культуры з усімі зацікаўленымі структурамі і арганізацыямі з катэгорыі “патэнцыйных” больш актыўна пераходзілі ў шэрагі “рэальных”.

Тацяна КОМАНОВА

Пад імем Манюшкі

Сёння ў Беларускай дзяржаўнай філармоніі ўрачыста адкрываецца Міжнародны конкурс піяністаў — выканаўцаў славянскай музыкі з аркестрам імя Станіслава Манюшкі.

Ён зьбірае адзінаццаць наймацнейшых канкурсантаў з сямі краін: ЗША, Паўночнай Карэі, Польшчы, Расіі, Узбекістана, Японіі і Беларусі.

Арганізатарам творчага спаборніцтва выступае Міністэрства культуры Беларусі пры ўдзеле Французскай асацыяцыі Станіслава Манюшкі, якую ўзначальвае нашчадак роду кампазітара, прафесар Клара Манюшка. У складзе журы, акрамя яе, — вядучыя музыканты Германіі, ЗША, Польшчы, Расіі і двое прадстаўнікоў нашай краіны — прафесары Юрый Гільдзюк і Уладзімір Няхаенка. Інструментальныя конкурсы імя С.Манюшкі, якія курыруе Асацыяцыя імя кампазітара, ужо праходзілі ў розных краінах свету. Але ў нас упершыню канкурсанты будуць выступаць не сольна, а ў суправаджэнні нашага філарманічнага аркестра. Паводле конкурсных умоў, удзельнікі павінны будучы выканаць фартэпіяны канцэрт славянскага кампазітара.

— З дапамогай гэтага конкурсу, — кажа мастацкі кіраўнік Беларускай дзяржаўнай філармоніі, прафесар Юрый Гільдзюк, — мы вяртаем культурны каштоўнасці, звязаныя з творчасцю Станіслава Манюшкі, на яго радзіму. У гэтым вялікая заслуга Міністэрства культуры Беларусі, аргкамітэта конкурсу і ўсіх, хто спрычыніўся да яго такой хуткай арганізацыі. Хоцца падзякаваць Дзяржаўнаму акадэмічнаму сімфанічнаму аркестру Беларусі, яго кіраўніку Аляксандру Анісімаву і дырыжору Андрэю Галанаву, нашым піяністам, якія адгукнуліся на гэтую прапанову. У свеце не так многа конкурсаў, дзе ўдзельнікі атрымліваюць магчымасць граць з аркестрам, што ўжо само па сабе з’яўляецца і гонарам для выканаўцы, і дадатковым выпрабаваннем на прафесіяналізм, пачуццё партнёраства, умненне супрацоўніцтва і знаходзіць паразуменне за сціслы тэрмін сумесных рэпетыцый. Менавіта такія якасці патрэбны канцэртуючым музыкантам, і конкурс дае магчымасць моладзі праверыць сябе на сталасць...

Н.Б.

Салон з мецэнатамі

Як “К” паведамляла раней, Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў запланаваны адкрыць у сталіцы яшчэ адзін мастацкі салон — “Ад вучня да майстра”.

Праект, як значыць тады нашаму карэспандэнту прарэктар па інавацыйнай дзейнасці і мастацкай творчасці БДУКІМ Канстанцін Рэмзішэўскі, прадугледжвае ўзаемадзеянне ўніверсітэта з аякунскім саветам мецэнатаў. Зразумела, канцэпцыя салона вымагае найперш экспанавання маладых мастакоў, студэнтаў, прычым — не толькі ўніверсітэта культуры і мастацтваў.

І вось 26 лістапада адбылося адкрыццё першай выстаўкі студэнта 4-га курса Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Янкі Купалы Канстанціна Плотнікава, які ў дваццаць гадоў мае на рахунку чатыры персанальныя выстаўкі. Наступнымі мяркуецца паказаць работы яшчэ аднаго чацвёртакурсніка — гродзенца Ягора Шакалава, за чымі плячыма таксама досвед экспанавання ў галерэях горада над Нёманам.

Новы этап развіцця сяла: сацыякультурны зрээ

Лагойскі раён, куды гэтым разам выправіўся ў камандзіроўку, прадстаўлення, па вялікім рахунку, не патрабуе. Мабыць, кожны мінчанін пабываў у свой час на гасціннай лагойскай зямлі, бо на тэрыторыі раёна размешчаны Дзяржаўны мемарыяльны комплекс “Хатынь” з яго філіялам — “Дальва”, Рэспубліканскі гарналыжны цэнтр “Сілічы” ды Спартыўна-аздараўленчы комплекс “Лагойск”, філіял Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы “Акопы” ў вёсцы Харужаніцы, дзе штогод адбываецца злёт маладых паэтаў Міншчыны...

Так што турысты ў гэтым краі бываюць пастаянна. Гэтану спрыяе і багатае мінулае Лагойшчыны. У многіх мясцінах раёна захаваліся старажытныя курганы і археалагічныя помнікі, шмат у якіх вёсках радуець вока старадаўнія цэрквы і касцёлы, а сам Лагойск знакаміты сваім паркам — помнікам садова-паркавага мастацтва 1-й паловы XIX стагоддзя, — які быў створаны пры палацы графаў Тышкевічаў, колішніх уладальнікаў гэтай зямлі...

Бадай, толькі адзін сухі пералік цікавостак краю заняў бы не адну тэкставую старонку. І, натуральна, усе гэтыя адметнасці Лагойшчыны даюць мясцовым культуротнікам цалкам рэальную магчымасць праявіць сябе на ніве аказання турыстычных паслуг. Многае ў гэтым кірунку ўжо робіцца, але шмат працы яшчэ наперадзе. Ды і, па перакананні кіраўніцтва мясцовага райвыканкама, без удзелу работнікаў сферы культуры турыстычная “дзялянка” Лагойшчыны наўрад ці здолее прынесці значныя фінансавыя дывідэнды.

Народ пытаецца і прапануе

“Раскруціць бы ды... прапіярыцца”

Традыцыйнае апытанне жыхароў Лагойшчыны выявіла шэраг праблемных аспектаў, што існуюць у сферы культуры раёна.

Мікалай Аляксандравіч, служачы, г. Лагойск:

— Адна з галоўных праблем райцэнтра, на маю думку, — неадрмантаваны будынак Лагойскага гарадскога дома культуры. Ці плануецца ажыццявіць рамонтныя работы?..

Святлана Андрэеўна, настаўніца, г. Лагойск:

— Горад наш — вельмі прыцягальны ў турыстычным плане. Тут размешчаны старадаўнія будынкі, храмы, ды і мясціны ў нас знакамітыя — звязаныя з жыццём і дзейнасцю Тышкевічаў. Было б няблага ўсё гэта “раскруціць” і прапіярыцца, бо так хочацца, каб у нашым раёне ладзілася што-небудзь цікавае ды арыгінальнае. Напрыклад, сярэднявечны фестываль або рыцарскі фэст... Тады і гасцей да нас прыязджала б, упэўнена, нашмат больш, чым цяпер...

Аляксей, студэнт, г. Лагойск:

— На жаль, няма ў нашым старадаўнім горадзе асобнага будынка пад музей. Установа цяпер месціцца ў раённым Цэнтры культуры і займае ўсяго колькі памяшканняў. Думаю, варта было б зрабіць у Лагойску асобны музейны будынак...

Намеснік старшыні Лагойскага райвыканкама па сацыяльных пытаннях Сяргей КУЛІНКОВІЧ заняў пасаду не так даўно: літаральна колькі месяцаў таму (дагэтуль узначальваў адзел спорту і турызму). Таму, натуральна, на традыцыйнай райвыканкамаўскай “лятуцы” з “К”, у якой прыняла ўдзел і начальнік мясцовага аддзела культуры Вольга АНТАНЕВІЧ, абмяркоўваліся, у першую чаргу, перспектывы турыстычнага развіцця рэгіёна ды чыныны ўдзел у гэтай працы мясцовых культуротнікаў.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Сяргей Пятровіч, Лагойшчына — вельмі прывабны ў турыстычным плане рэгіён. Таму першае пытанне — з месца ў кар’ер. Як гэты турыстычны патэнцыял — у многім яшчэ, на жаль, не раскрыты і не прапіяраны, — плануецца выкарыстоўваць? І як будзе задзейнічаны ў абслугоўванні турыстаў аддзел культуры?

Сяргей КУЛІНКОВІЧ:

— На маю думку, мясцовыя культуротнікі не толькі могуць, але і павінны працаваць з турыстамі і мець ад гэтай працы свае дывідэнды. Аддзел культуры, як кажуць, сам Бог вызначыў шыраваць у гэтай сферы, бо на Лагойшчыну турыста нават і клікаць не трэба: ён едзе сюды сам. Але едзе, у першую чаргу, за спартыўнымі паслугамі — у Сілічы, ці, калі казаць пра культурны складнік, — на экскурсію ў Хатынь. Таму ад аддзела культуры залежыць, наколькі гэты турыст будзе зацікаўлены ў тым, каб завітаць потым яшчэ ў Лагойск і пабываць на мерапрыемствах, арганізаваных нашымі культуротнікамі. Альбо можна пайсці яшчэ адным шляхам: ладзіць прадстаўленні ў тых жа “Сілічах”...

Вольга АНТАНЕВІЧ:

— Так, і мы маем у гэтым плане ўжо пэўны “задзел”: зусім нядаўна адкрылі ў Гарналыжным цэнтры каток, прадставілі там вялікую культурную праграму з элементамі тэатралізацыі: сезон адкрывала Снежная Каралева... Яшчэ адзін наш праект, які з поспехам ладзіўся ў “Сілічах” летась, — гэта “Логова Бабы Ягі”. Мерапрыемства было разлічана, у першую чаргу, на дзяцей, і мы з яго займелі неабліга даход: зарабілі 20 мільянаў рублёў.

Сяргей КУЛІНКОВІЧ:

— Але турыст бывае розны, да ўсяго — ён пастаянна выбірае іншае, новае. Таму і аддзелу культуры трэба пастаянна шукаць нешта арыгінальнае, цікавае для любога наведвальніка. І яшчэ. Я, да прыкладу, за гады працы ў адзеле спорту і турызму райвыканкама заўважыў такі нюанс: беларускі турыст звычайна едзе атрымаць адну паслугу, а вось расійскі турыст хоча, каб яму прадаставілі цэлы комплекс: не толькі пакатацца на лыжах, але і ўбачыць цікавае мерапрыемства, не толькі пабываць у аграэкасыі, але і атрымаць задавальненне ад спеваў бабурь. А мы яшчэ не заўсёды, на жаль, можам аказаць гэты комплексныя паслугі, бо ў нас кожная служба — турызм, спорт, культура, гандаль — дзейнічае паасобку. Трэба абавязкова ліквідаваць гэты прабел і зрабіць так, каб, напрыклад, узаемадзейнае аддзела спорту і турызму з аддзелам культуры было заўсёды на вышыні. Ад падобнага супрацоўніцтва выйграюць усе.

Вольга АНТАНЕВІЧ:

— Распавяду пра яшчэ адзін наш новы праект. На Рэспубліканскім свяце працаўнікоў сяла “Дажынкi-2011”, што сёлета прайшлі ў Маладзечне, мы прадставілі “Лазню па-лагойску”. Паставілі макет лазні, і кожны ахвотны мог у нас “папа-

рыцца”, выконваючы цікавыя і арыгінальныя лазневыя рытуалы, якія быталі на нашай зямлі яшчэ ў XIX стагоддзі. На ўваходзе ў лазню гасцей сустракаў Лазеннік, яго трэба было задобрыць, а таксама зрабіць шматлікія рытуальныя дзеянні, каб адагнаць нячысцікаў. Гэты абрад выклікаў сапраўднае захапленне ва ўсіх гасцей свята, таму цяпер мы думаем, каб паказаць яго ў “Сілічах” для тых турыстаў, што наведваюць Гарналыжны спартыўны комплекс. Зробім “Лазню па-лагойску”, а таксама будзем частаваць нашых гасцей чаем і кавай. Да таго ж, абавязкова задзейнічаем гэты абрад з усім неабходным рэквізітам на вялікіх раённых святах. Упэўнена, ён будзе запатрабаваны.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Каб яшчэ больш прывабіць турыстаў, у адных раёнах праводзяць фестывалі або кірмашы, у іншых — рыцарскія турніры, запрашаюць мастакоў на пленэры... А што ж на Лагойшчыне?

Вольга АНТАНЕВІЧ:

— Мы ў кастрычніку зладзілі ў сябе пленэр, прысвечаны Артуру Бартэльсу — аканому графаў Тышкевічаў. Прычым планавалі зрабіць гэтае мерапрыемства абласным, але з дапамогай Уладзіміра Рынкевіча, сябра Беларускага саюза мастакоў, пленэр фактычна набыў ста-

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— У некаторых раёнах Беларусі робяць вось якім чынам: спіс тых паслуг, што можа прапанаваць аддзел культуры, вывешваецца ў самой аграэкасыі. Ды і сувенірную прадукцыю таксама можна прадставіць наведвальніку, праводзіць майстар-класы, ладзіць разнастайныя забаўляльныя праграмы...

Вольга АНТАНЕВІЧ:

— Прызнаюся, мы не так даўно распачалі працу ў гэтым кірунку. Правялі семінар для гаспадароў аграэкасыі, распрацавалі пакет тых паслуг, якія можам прадставіць гасцям, выпусцілі буклет са сваімі прапановамі. А напрыканцы семінара далі канцэрт — паказалі, словам, нашы магчымасці. Упэўнена, што ў хуткім часе нашымі паслугамі скарыстаюцца.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Усё ж такі, на што будзеце рабіць акцэнт: на паказ канцэртнай праграмы, абрадаў, майстар-класаў майстроў народнай творчасці або на продаж сувенірнай прадукцыі?

Вольга АНТАНЕВІЧ:

— Я ўпэўнена, што тут будучыня — за традыцыйнай абраднасцю. Напрыклад, на Каляды, Масленку нашы калектывы будуць запатрабаваны. Таксама карыстаецца попытам у аграэкасыі паказ традыцыйнага лагойскага вясельнага абра-

быць задзейнічаны пры абслугоўванні аграэкасыі.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— А што плануецца зрабіць у турыстычным плане ў самім Лагойску? Бо тут шмат што засталася з часоў графаў Тышкевічаў — былых уладальнікаў гэтых мясцін: і Замчышча, і ўнікальны парк, і старадаўнія будынкі... Усё гэта можна цікава падаць і займаецца неабліга фінансавы прыбытак...

Сяргей КУЛІНКОВІЧ:

— Вось у кабінцеце стаіць макет адбудовы Лагойскага замчышча. Праектам прадугледжана яго добраўпарадкаванне і стварэнне экспазіцыі, дзе мы маглі б ладзіць пэўныя мерапрыемствы: канцэрты, фестывалі, конныя ці пешыя рыцарскія турніры і многае іншае. Цяпер трэба вызначыцца, які перыяд, якую эпоху мы заохочам прадставіць на Замчышчы, як арганізаваць гэтую работу.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Можна, напрыклад, ладзіць тэатралізаваныя прадстаўленні. Сёння яны карыстаюцца вялікім попытам у насельніцтва. Мір, Нясвіж, Заслаўе ўжо даўно “эксплуатуюць” такую тэматыку на карысць сваіх раёнаў, дык чаму б не зрабіць падобнае ў Лагойску?

Сяргей КУЛІНКОВІЧ:

— Абавязкова будзем над гэтым працаваць. Паводле праекта адбудовы

Лагойшчына: ад абстрактных піяр-хадоў да канкрэтных рыцарскіх турніраў

Як не выкінуць

Цэнтр культуры ў Лагойску.

тус рэспубліканскага. Дзесяць мастакоў з усіх куткоў краіны прыехалі на Лагойшчыну, жылі тут цэлы тыдзень, і па выніках свайго прабывання напісалі шмат эцюдаў. Пад гэты праект мы знайшлі спонсара (дарэчы, уласніка адной аграэкасыі, што размешчана на тэрыторыі раёна), які выдаткаваў суму на закупку ўсіх неабходных матэрыялаў, апліціў пражыванне мастакоў у гасцініцы і іхняе харчаванне. У снежні мінскі Палац мастацтва прыме экспазіцыю карцін, створаных пад час акцыі. Пасля кожны з удзельнікаў пленэру падорыць па адной сваёй рабоце нашаму Краязнаўчаму музею.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Хацелася б пагаварыць і пра аграэкасыі, бо пры абслугоўванні наведвальнікаў аграэкасыі аддзел культуры таксама змог бы зрабіць неабліга “капейчыну”. У іншых рэгіёнах, асабліва на Віцебшчыне, гэтая праца — на ўзроўні...

Сяргей КУЛІНКОВІЧ:

— На сённяшні дзень на Лагойшчыне дзейнічае больш за дваццаць аграэкасыі, таму патэнцыял тут досыць вялікі. Хаця, зразумела, не кожная з гэтых устаноў разлічана на шматлікіх турыстаў і можа прадставіць цэлы комплекс паслуг. На маю думку, аддзелу культуры варта працаваць з уладальнікамі буйных аграэкасыі ў больш шчыльнай звязцы.

Замчышча, хочам зрабіць драўляны частакол, паставіць некалькі драўляных дамкоў і вежаў, стварыўшы такім чынам сярэднявечны антураж. Тады б гэта была пастаянна дзеючая экспазіцыя, куды можна прывозіць турыстаў не толькі ў летні час, а пастаянна. Можна падумаць і пра водныя аб’екты. Напрыклад, чаму б не ўсталяваць сярэднявечную ладзю на рацэ і не вадзіць туды экскурсіі? Маём для гэтага ўсе магчымасці. А як цікава было б паглядзець, скажам, на такое відовішча: напад піратаў на сярэднявечную ладзю! Гэта было б сапраўды захапляльна і ўражвала б кожнага.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Але наколькі гэтыя планы фінансавы рэальныя? І калі плануецца ажыццявіць усё задуманае?

Сяргей КУЛІНКОВІЧ:

— Цяпер усё залежыць ад інвестыцыі і ад інвестараў. Мы ўжо маем колькі прапановаў, але пакуль пытанне з адбудовай лагойскага Замчышча адкладзена да канца бягучага года. Але, як я лічу, пасля навагодніх святаў мы будзем мець ужо канкрэтныя прапановы ад тых прыватнікаў, што згодны з намі супрацоўнічаць. Натуральна, акрамя антуражу, трэба паклапаціцца пра якасныя мерапрыемствы. І гэта — таксама задача для аддзела культуры.

Вольга АНТАНЕВІЧ:

— Трэба сказаць, што сёлета, у жніўні, у Лагойску прайшоў першы сярэднявечны фестываль з рыцарскім турнірам. Ён быў разлічаны на тры дні, і пад гэтае мерапрыемства мы занялі заходні вал Замчышча. Ладзіў мерапрыемства прыватны рыцарскі клуб у супрацоўніцтве з аддзелам культуры.

Сяргей КУЛІНКОВІЧ:

— Сёлетні рыцарскі фэст, на жаль, атрымаўся не такім, як яго задумвалі, бо на яго прыехала не так ужо і шмат гасцей. Ды і праграма мерапрыемства не надта ўражвала. Карацей, як кажуць, першы плод за плот, або першы блін аказаўся камяком. Таму трэба зрабіць усё, каб наступным разам падобнага не было.

Вольга АНТАНЕВІЧ:

— Приватнікі, што ладзілі гэты фестываль, зарабілі прыкладна сем мільёнаў рублёў. Адрэз культурны займае 25 працэнтаў ад гэтай сумы. Ужо адно гэта пра нешта сведчыць. Але, натуральна, мы ўлічым усе свае “слабыя” месцы, і наступны сярэднявечны фестываль у Лагойску пройдзе на якасна іншым узроўні і будзе больш маштабны і відовішчы.

Сяргей КУЛІНКОВІЧ:

— Трэба, як я лічу, больш шчыльна працаваць з турыстамі. Напрыклад, да нас паступіла прапанова стварыць у Лагойску рыцарскі клуб. Таму на наступным рыцарскім фэсце можна зрабіць так, каб турысты мелі магчымасць апагануць сярэднявечныя строі або прыняць удзел у турніры, сфатаграфавана на фоне Замчышча ў адзенні лучнікаў ці рыцараў. Трэба пастаянна шукаць, чым зацікавіць людзей. І, як я ўжо казаў, абавязкова трэба падумаць пра разнастайныя тэатралізацыі.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Але якім чынам плануецца арганізаваць працу: аддзел культуры возьме правадзёнку фэсту на сябе, альбо будзеце і надалей супрацоўнічаць з прыватнымі арганізацыямі? Напрыклад, фестываль “Гальшанскі замак” ладзіцца прыватнай арганізацыяй пры ўдзеле культуратойкаў Ашмяншчыны, і — на досыць неблагім узроўні. Мясцовы аддзел культуры ад гэтага супрацоўніцтва таксама мае неблагу “капейчыну”...

яны будуць супрацоўнічаць заўсёды, бо гэта для іх таксама вельмі карысна. Як і для культуратойкаў.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Вярнуся да пытання наконт сувенірнай прадукцыі. У Лагойскім раённым доме рамёстваў салона-крамы для рэалізацыі сувеніраў пакуль няма. А дзе ж набыць сувеніры таму ж турысту?

Вольга АНТАНЕВІЧ:

— Раней агульная праблема сапраўды мела месца, але, на маю думку, яна паспяхова вырашана. Сваю сувенірную прадукцыю прадаём не толькі на шматлікіх кірмашах, але і ў

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Яшчэ адно пытанне па матэрыяльна-тэхнічнай базе гарадскіх устаноў культуры. Самая балючая праблема — заняббанасць гарадскога Дома культуры. Ці плануецца ажыццяўляць на гэтым аб’екце рамонтныя работы і калі?

Сяргей КУЛІНКОВІЧ:

— У наступным годзе на рэканструкцыю гэтага аб’екта абласным упраўленнем культуры будзе выдаткаваны прыкладна мільярд рублёў. На поўны ж рамонт спатрэбіцца сума ў два-тры разы большая, але, я думаю, гэтае пытанне паступова

Намеснік старшыні Лагойскага райвыканкама Сяргей Кулінковіч і начальнік аддзела культуры Вольга Антаневіч апавалі “К” пра адбудову Лагойскага замчышча і паказалі макет будучага праекта.

турплод за плот?

Райвыканкамаўская “лятучка” з “К”

Сяргей КУЛІНКОВІЧ:

— На маю думку, варта працягваць супрацоўніцтва з прыватнікамі і надалей... Яны маюць неабходныя фінансавыя сродкі, зацікаўлены ў правадзёнку падобных мерапрыемстваў, бо атрымліваюць з гэтага прыбытак. А з аддзелам культуры райвыканкама

“Сілічах” (у кіёску “Белсаюздруку”), у пансіянаце “Рудня” — там часта бываюць госці з Расіі. І прадукцыя нашых майстроў карыстаецца ў турыстаў вялікім попытам. Цяпер выдзем перамовы з кіраўніцтвам Мемарыяльнага комплексу “Хатынь”, каб прадаваць нашы сувеніры і там.

вырашыцца. Галоўнае — пачаць працу.

Вольга АНТАНЕВІЧ:

— Мы цяпер ствараем праектна-каштарысную дакументацыю на гэты аб’ект, і з 2012-га прыступім да рамонтна-аб’яднаўчага ўз’яднаўчага ў ГДК плануецца замена ацяпляльнай і вентыляцыйнай сістэм, усталяванне санвузлаў, а таксама ўмацаванне апорных канструкцый. Гэта першая чарга. А далей — касметычны рамонт установы культуры. І, натуральна, — закупка сучаснай гукаўзмацняльнай ды светлавой апаратуры, новага “адзення” сцэны і гэтак далей.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Якія задачы, Сяргей Пятровіч, на вашу думку, найбольш актуальныя цяпер для аддзела культуры райвыканкама?

Сяргей КУЛІНКОВІЧ:

— Любая арганізацыя можа існаваць толькі тады, калі яна моцна стаіць на трох “кітах”: самастойная фінансавая-гаспадарчая дзейнасць з магчымасцю заробку пазабюджэтных сродкаў, нармальнае кіраўнічае вертыкаль (яна цяпер ствараецца Вольга Іванаўнай) і мэта, да якой трэба імкнуцца. Галоўнае — выніковая фінансавая дзейнасць. Вольга Іванаўна, думаю, добра разумее ўсе рэаліі сённяшняга дня: толькі калі ў кішэні ёсць грошы — толькі тады можна ажыццявіць ўсе заплававанае. Не будзе грошай — не будзе нічога. Таму фінансавая дзейнасць аддзела культуры павінна быць на вышыні. А вывесці яе на такі ўзровень можна і трэба за кошт развіцця турыстычных паслуг, правадзёння на высокім узроўні ўсіх мерапрыемстваў, стварэнні новых формаў работы з насельніцтвам. Толькі пры падобнай умове дзейнасць аддзела культуры будзе паспяховай.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ, наш спецыяльны карэспандэнт Мінск — Лагойскі раён — Мінск Фота аўтара

Дэталі да агульнай карціны

РДР без... печы

Любога наведвальніка ў Лагойскім раённым доме рамёстваў чакае шмат цікавага.

Гліняныя вырабы мясцовых майстроў з РДР.

Ён адкрыўся ў райцэнтры яшчэ ў 1998 годзе. Тут працуе шэраг гурткоў па розных відах народных рамёстваў — ад керамікі да саломкапляцення. А яшчэ, як распавяла супрацоўніца РДР Таццяна Раманчук, пры ўстанове дзейнічаюць два народныя калектывы: па вырабе глінянай цацкі “Натхненне” і клуб майстроў-рамеснікаў “Скарбы зямлі Лагойскай”. Апошні аб’ядноўвае ў сваім складзе прыкладна трыццаць чалавек, сярод якіх ёсць і сябры Беларускага саюза майстроў народнай творчасці.

Акрамя прэзентацыі і продажу сваіх вырабаў на шматлікіх раённых ды абласных кірмашах, а таксама правадзёння майстар-класаў, што ладзяцца для наведвальнікаў, супрацоўнікі РДР уводзяць ва ўжытак і новыя формы паслуг. Адна з іх — вясельны абрад з элементамі традыцыйнай культуры пад назвай “Сасуд шчасця”. Маладую пару, якая захоча паўдзельнічаць у гэтым абрадзе, чакае шмат цікавага: лепка свайго збаночка ці спарыша, фотасесія ў традыцыйным бе-

ларускім адзенні, гліняныя падарункі, злепленыя пад час правадзёння мерапрыемства, і многае іншае. Падобныя акцыі карыстаюцца попытам у жыхароў Лагойска і ўжо неаднойчы прайшлі ў сценах установы. Прычым паслуга гэтая платная — коштам у 220 тысяч рублёў — і, натуральна, няблага папаўняе “скарбонку” плана платных паслуг мясцовага РДР.

Для далейшай паспяховай працы, па словах майстра-метадыста ўстановы Мікалая Стрэльчанкі, не хапае яшчэ аднаго ганчарнага круга, а таксама печы для абпальвання гліны. Пакуль што супрацоўнікі выкарыстоўваюць тую печ, якая ёсць у доме аднаго з майстроў-метадыстаў. Але, як запўніла мяне начальнік аддзела культуры Вольга Антаневіч, патрэбнае для РДР абсталяванне будзе закуплена ўжо ў наступным годзе.

На людным месцы

Музейны праект

Напрыканцы лістапада на сцэне Дзяржаўнай харэаграфічнай гімназіі-каледжа адбылося ўрачыстае падвядзенне вынікаў культурна-адукацыйнага праекта — сямейнага падарожжа “Музейныя хованкі. Пяць музеяў за пяць дзён”.

Акцыя адбылася па ініцыятыве і пры падтрымцы Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь цягам двух месяцаў. Гэты праект, нагадаем, аб’яднаў Дзяржаўны музей гісторыі беларускай літаратуры, Дзяржаўны літаратурны музей Янкі Купалы, Дзяржаўны літаратурна-мемарыяльны музей Якуба Коласа, Літаратурны музей Максіма Багдановіча, Літа-

5x5 — гэта...

ратурны музей Пётруся Броўкі. Кожны распрацаваў займальны і пазнаваўчы маршрут для цікаўных падарожнікаў ва ўзросце ад 6 да 13 гадоў і іх нястомных дарослых сваякоў.

146 сем’яў, якія выканалі ўмовы, былі ўзнагароджаны дыпламамі нястомных падарожнікаў. Таксама быў разыграны галоўны прыз, заснаваны Цэнтральнага камітэтам Беларускага прафсаюза работнікаў культуры: падарожжа ў Белавежскую пушчу да Дзеда Мароза. Апошні заваявала сям’я Ганны Архіпенка, якая вандравала па музеях разам з мамай і двума старэйшымі братамі. Падарункі ў розных намінацыях уручалі дырэктары літаратурных музеяў Мінска.

Думаецца, “Музейныя хованкі” дасягнулі галоўнай мэты: абудзілі цікавасць да творчай спадчыны беларускіх літаратараў, да гісторыі і культуры роднага краю і, безумоўна, паспрыялі выхаванню сямейных каштоўнасцей. Як значыцца намеснік начальніка ўпраўлення ўстаноў культуры і народнай творчасці Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Святлана Гаўрылава, праект, адрасаваны сем’ям, — сапраўды ўнікальны і значны для Беларусі. Таму... Чакаем працягу!

Дзіяна ФІЛІПОВІЧ, вядучы навуковы супрацоўнік аддзела культурна-адукацыйнай работы Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы
На здымку: уладальнікі 146 дыпламаў.
Фота Кацярыны САЛАМЕВІЧ

Ініцыятыва з гісторыяй

Трыццаць — “Ветразю...”

26 лістапада ў Беларускім дзяржаўным універсітэце культуры і мастацтваў адбылася сустрэча ўдзельнікаў будаўнічага атрада “Ветразь надзеі”, які быў арганізаваны трыццаць гадоў таму — у 1981-м.

Фота Пятра ОВАЦА

Удзельнікі будаўнічага атрада “Ветразь надзеі” трыццаць гадоў таму і сёння.

Будатрад тагачаснага Мінскага інстытута культуры славіўся як адзін з найлепшых у БССР. Сведчаннем таму — шматлікія ганаровыя граматы, падзякі ды іншыя ўзнагароды, прычым некаторыя з іх дайшлі да сваіх уладальнікаў толькі цяпер. Будынк, узведзены рукамі беларускіх студэнтаў, стаяць у Карэліі, Цюменскай вобласці, розных кутках Сібіры.

Удзельнікаў будатрада сустрэў рэктар БДУКІМ Барыс Святлоў. Ён распавёў пра сённяшні стан універсітэта, пра міжнародныя кантакты навукавай установы (у тым ліку — з Цюменскай акадэміяй мастацтва, культу-

ры і сацыяльных камунікацый, дзе навукаецца даволі шмат беларусаў Сібіры). Рэктар казаў і пра тое, што дзверы універсітэта заўсёды адкрыты для колішніх выпускнікоў, і запрасіў іх да актыўнага супрацоўніцтва.

Пасля прывітальнай часткі сустрэчы для ўдзельнікаў будатрада песні савецкіх гадоў выканалі першакурсніцы БДУКІМ. Апошняю ж ноту ў сустрэчы паставіў удзельнік будатрада, саліст Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Рэспублікі Беларусь Васіль Мінгалёў, які выканаў творы з сусветнай рамансавай класікі.

Ваўкавыск: бібліятэчная краіна

У мультымедыя-фонд

Адна з найцікавых устаноў культуры Ваўкавыска — Раённая дзіцячая бібліятэка.

Адразу на ўваходзе ў яе трапляеш ў казку. А самы галоўны чараўнік тут — загадчык установы Маргарыта Нікіфарова. Нягледзячы на тое, што ў бібліятэцы змешчаны вялікі кніжны фонд — 50 тысяч адзінак, — супрацоўнікі здолелі сабраць шмат мультымедыяных дыскаў, а таксама — найноўшыя кнігі-лялькі: музычныя, гульні, мастацкія, гістарычныя і многія іншыя.

Інтэр’ер бібліятэкі.

— Гэтыя выданні нам прывозяць пад заказ з выдавецтваў, і яны карыстаюцца вялікім попытам у наведвальнікаў, — кажа Маргарыта Нікіфарова. — Можна нават сказаць, што гэта “фішка” нашай установы. Прычым нашы маленькія чытачы прывозяць з сабой бацькоў і чытаюць кнігі...

А на другім паверсе працуе “Галерэя казак” — пакой, дзе маленькія чытачы могуць пагуляць у настольныя гульні, пабавіць час з казачнымі персанажамі...

Юрась ГАРЧАК

Гравюра з краявідамі Шклова XVIII ст.

Піраты на рацэ Серабранка

Шклоў: тры "прапіскі" аднаго горада

Не будзе адкрыццём той факт, што за сваё жыццё чалавек можа змяніць не адно месца жыхарства. Аказваецца, гэта ў пэўным сэнсе характэрна і для... гарадоў. І калі сёння ў навуковым асяродку не сціхаюць спрэчкі наконт першага месцазнаходжання Мінска, то не так даўно дакладным фактам сталі ажно тры "прапіскі" Шклова.

Па словах загадчыка Цэнтра гісторыі даіндустрыяльнага грамадства Інстытута гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, доктара гістарычных навук Вольгі Ляўко, напачатку папярэднік будучага горада размяшчаўся на тэрыторыі сённяшняй вёскі з сімвалічнай назвай Стары Шклоў, якая размешчана за чатыры кіламетры ад сучаснага раёнцэнтра. Відавочна, казаць пра існаванне паўнаважнага горада тады не даводзілася. І тым не менш, гэта было досыць вялікае паселішча, якое з'яўлялася цэнтрам племені. Сёння гэтая тэорыя пацвярджаецца археалагічнымі артэфектамі, знойдзенымі як на тэрыторыі самога гарадзішча, так і на прылеглых да яго ўчастках. Як адзначыла Вольга Ляўко, матэрыял збіраўся некалькі гадоў, у тым ліку пры падтрымцы мясцовых краязнаўцаў.

Сёлета, да прыкладу, на гэтай тэрыторыі працавала група студэнтаў на чале з загадчыкам кафедры археалогіі і спецыяльных гістарычных дысцыплін Магілёўскага ўніверсітэта імя Аркадзя Куляшова, доктарам гістарычных навук, прафесарам Ігарам Марзалюком. У выніку грунтоўнай працы было выяўлена некалькі новых селішчаў, што адносяцца да I тысячагоддзя нашай эры. Да слова, першыя знаходкі на гарадзішчы, што адносяцца да трэцяй чвэрці I тысячагоддзя, былі выяўлены яшчэ ў 1968-м доктарам гістарычных навук Георгіем Штыхавым.

Разам з тым, усё больш шырокія плошчы, якія даследуюцца вучонымі, даюць падставы пераканацца: паселішча было дастаткова пастаянным. Больш за тое: з канца X і па XI ст. паселішча пачало выконваць функцыю месца збору даніны па Дняпро. І ў сувязі з гэтым важна разумець, што такія пункты не абавязкова павінны былі знаходзіцца на асноўных, буйных рэках, якія злучалі княствы. З улікам небяспекі быць разрабаваным тагачаснымі піратамі выбіраліся месцы на маленькіх рэках, такіх, як шклоўская Серабранка, якая хоць і знаходзілася не навідавоку, але, у той жа час, неўзабаве ўпадала ў Дняпро. Трэба сказаць, што сярод існуючых мясцін збору даніны гэтага перыяду на Магілёўшчыне вядомыя толькі два аб'екты: уласна каля Шклова і ў Горацкім раёне на рацэ Быстрыца, што ўпадае ў Сож.

Па звестках Вольгі Ляўко, з моманту ўтварэння самастойных дзяржаўных фарміраванняў такія паселішчы хоць і пачалі змяняць свой статус, але не спынялі развіццё, з'яўляючыся цэнтрамі навакольных земляў. Не выпадкова, як сведчаць, у тым ліку і сёлета, археалагічныя даныя, шклоўскае паселішча функцыянавала да сярэдзіны XVI ст., а апошнім уладальнікам Шклоўскага маёнтка з цэнтрам у Старым Шклове быў Альбрэхт Гаштольд, які быў сваяком князёў Друцкіх. Калі род Гаштольдаў змарнеў, маёнтак перайшоў да графа Іераніма Хадкевіча, які ў сярэдзіне XVI ст. пераносіць цэнтр маёнтка ў іншае месца. Скажаць, з чым гэта звязана, дакладна пакуль немагчыма. Як бы там ні было, але з дазволу тагачаснага караля Рэчы Паспалітай Хадкевіч будзе замак на беразе Дняпра, але не на тым месцы, дзе сёння размяшчаецца горад Шклоў, а за некалькі кіламетраў на поўдзень ад яго — на скрыжаванні водных плыняў Серабранкі і Дняпра. Можна падацца здзіўленым, але доўгі час замак Хадкевічаў (а дакладней — тое што ад яго засталося) быў абсалютна не вядомы айнавым гісторыкам. Да апошняга часу хадзілі толькі розныя версіі пра месца яго магчымага знаходжання.

Рэшткі старадаўняй кафлі і падкова, знойдзеныя пад час сёлетніх раскопак.

Што і казаць, нават дакумент з карацейшым дазваляем на будаўніцтва не вытлумачваў сітуацыю.

А таму прасцей за ўсё было лічыць, што сучасны Шклоў знаходзіцца на руінах старога замка. Аднак гэтая версія не пацвердзілася, калі ў 90-я пачалі аднаўляць гарадскую ратушу, і выявілася, што культурны пласт адлюстроўвае толькі канец XVIII — XIX стст. Канчаткова ж гісторыкі пераканаліся ў гэтым у 2000-м, у час падрыхтоўкі горада да Рэспубліканскага свята "Дажынікі", калі Шклоў быў уздоўж і ўпоперак перакапаны рамонтна-будаўнічай тэхнікай. У траншэях, як адзначыла Вольга Ляўко, не было ніякіх намёкаў на артэфекты, ранейшыя за канец XVIII ст.

Адпаведна, справядліва ўзнікла пытанне: куды ж падзеліся два з паловай стагоддзі? Бясследна зніклі?

Але такога не маглі быць, бо засталося вельмі шмат пісьмовых крыніц са згадкамі Шклова XVI — XVII стагоддзяў, падрабязнымі апісаннямі замка і яго ваколіц.

І толькі ў 2002-м Вользе Ляўко пашанцавала выявіць першапачатковае знаходжанне замка. З улікам звестак польскіх даследчыкаў, стала зразумела, што так званае старое месца Шклова размяшчалася на поўдзень ад самога горада. У прыватнасці, мясцовы краязнаўца Аляксандр Грудзіна паказаў вучоным меркаванае месца замчышча каля вёскі Рыжковічы. І сапраўды: гэтая версія — спраўдзілася. Толькі за першы год даследавання было выяўлена багата каштоўных артэфектаў менавіта XVI — XVII стст.

На думку Вольгі Ляўко, калі глядзець на абраную мясцовасць, то

нават тапаграфічна ўсё вельмі добра чытаецца: тут і старажытнае рэчышча ракі Серабранкі, якое ў XVIII стагоддзі было зменена, і запрауда, што была перад замкам, маецца цяпер і роў вакол рэзідэнцыі Хадкевічаў. А самае галоўнае — можна вызначыць усе контуры замка. Больш за тое: засталіся і асобныя валы з падмуркамі вежаў, што акружалі старадаўні горад, звесткі пра якія можна сустрэць у інвентарах XVII ст.

У апошнія гады археолагамі быў знойдзены падмурак вежы, які, нягледзячы на драўляныя сцены, быў цагляны. Пры гэтым, выяўлены некалькі ўзруйнаў падмурка. Цікава, што апошні з іх быў створаны ў час вайны 1654 — 1667 гг. войскам Маскоўскага Княства пасля захопу і разбурэння Шклова па загадзе цара Аляксея Міхайлавіча. Былі выяўлены і фрагменты спаленай драўніны ад самой вежы.

Але які ж "сур'езны" замак мог існаваць без уязной брані? Паводле архіўных звестак, шклоўскі іх меў ажно дзве: першая была з паўднёвага боку, другая, больш позняя, размяшчалася з боку горада.

Як паведаміла Вольга Ляўко, пазалетась на заходнім вале праходзіў пошук уязной брані XVII ст. У выніку была знойдзена зброя, у тым ліку баявыя сякера і кап'ё, фрагмент арбалета, што непасрэдна адносяцца да 1580 г., калі маскоўскія войскі ўпершыню штурмам захапілі замак. Таксама ў гэтым жа месцы знойдзены больш позні гістарычны слой. Выявіліся і рэшткі цаглянай кладкі, што маглі быць на месцы брані. І, нарэшце, пацвярджаюць гэтую версію і чатыры знойдзеныя штыры, на якія навешваліся дзвярныя петлі. Цікава, што на гэтым участку было знойдзена вельмі шмат манет XVII — пачатку XVIII стст. Відаць, ужо тады ўезд на тэрыторыю адметнага архітэктурнага аб'екта быў платны.

Сёлета ж адбыўся пошук і больш ранняй уязной брані — на паўднёвым вале замка. Першае, што было выяўлена, — адсутнасць вялікага кавалка глебы. Па словах Вольгі Ляўко, археолагі, каб не марнаваць дарэмна час, вымушаны былі прыцягнуць да супрацоўніцтва геафізікаў. Апошнія з дапамогай спецыяльных прыбораў зрабілі электразондаж і падказалі, на якім месцы лепш за ўсё пачынаць раскопкі. Тэхніка не падманула: археолагі выйшлі яраз на колішні праезд, што веў у браню, а таксама выявілі адпаведны культурны слой. У прыватнасці, знайшлі больш за трыццаць манет, а таксама старадаўнія падковы.

Далейшыя раскопкі адказалі на пытанне, чым была абумоўлена адсутнасць часткі глебы. Як аказалася, у XVIII ст. частку рэчышча ракі прысыпалі зямлёй з тэрыторыі замка. У самім жа насыпе знайшлі дэкаратыўныя цвікі з арнамантам, якія выкарыстоўваліся для абівання карэт. Да таго ж, каля праезду даследчыкі выявілі рэшткі цаглянага будынка, а таксама развал тамтэйшай печы і рознага начыння, у тым ліку вельмі цікавыя фрагменты кафлі, посуду, шкла.

Чаму ж Шклоў у трэці раз змяніў сваё месцазнаходжанне? Як сведчаць дакументы, апошні ўладальнік Шклоўскага графства Адам Чартыйскі ў сувязі з пажарам, пад час якога выгарэла 300 гарадскіх дамоў і быў істотна пашкоджаны замак, перанёс сваю рэзідэнцыю ў тое месца, дзе сёння і знаходзіцца Шклоў.

Што ж да практычнага выкарыстання вынікаў археалагіі... Думаецца, калі расчысціць роў, аднавіць валы, правесці ўсю падрыхтоўчую работу, то ў выніку на Беларусі можа з'явіцца ўнікальны археалагічны, а дакладней — турыстычны аб'ект пад адкрытым небам у вельмі маляўнічых мясцінах.

Фота аўтара

Штрых-код для экспаната

Пад маркіроўкай — музейны прадмет

Адна з найбольш актуальных праблем сучаснай сферы культуры заключаецца, як ні парадаксальна, у захаванні мінулага. І калі знайсці артэфект гісторыі прайшоўшых эпох дастаткова складана, то зберагчы на стагоддзі — задача не менш цяжкая. У першую чаргу яна датычыцца айнавых музеяў, асабліва ў святле стварэння Дзяржаўнага каталога музейных прадметаў, пра які неаднаразова пісала "К".

Дапамагчы ў гэтым музейшчыкам, і ў першую чаргу — супрацоўнікам фондаў, мусіў чарговы семінар, які прайшоў на базе Інстытута культуры Беларусі сумесна з Нацыянальным гістарычным музеем нашай краіны пры ўдзеле вядучых айнавых спецыялістаў, а таксама іх расійскіх калегаў у галіне забеспячэння захаванасці фондаў, выкарыстання сучасных тэхналогій маркіроўкі і алічбоўкі музейных прадметаў. Істотную дапамогу пры арганізацыі семінара аказала Міністэрства культуры нашай краіны, якое вылучыла неабходныя сродкі.

Трэба адзначыць, што адзін з праектаў, пра які ішла гаворка на семінары, сёлета дэманстравалася ў рамках Міжнароднага форуму "Інтэр-Музей". У прыватнасці, Марына Чысцякова, намеснік дырэктара па ўліковай і фондавай рабоце Дзяржаўнага гістарычнага музея Расіі, падрабязна распавяла пра досвед ўліковай маркіроўкі, у першую чаргу — узораў ікананісы, а таксама прадметаў са шкла. Дзякуючы новай тэхналогіі, над распрацоўкай якой працавала не адна, у тым ліку прыватная, кампанія, сёння кожны ікананісны твор мае сваю марку са штрых-кодам, дзе адлюстравана падрабязная інфармацыя не толькі пра саму карціну, але і пра яе дакладнае месца размяшчэння. У перспектыве гэта дазволіць без асаблівых намаганняў знаходзіць у фондах той або іншы прадмет жывапісу, а таксама адсочваць яго наяўнасць у музеі. Гэта немалаважна ў сувязі з выпадкамі крадзяжу экспанатаў (асабліва — каштоўных), што ў свой час было даволі пашырана, у прыватнасці, у Расіі.

Да гонару беларускіх музейшчыкаў можна адзначыць: ім ёсць чым пахваліцца перад замежнымі калегамі. У прыватнасці, у рамках семінара падрабязна распавяла пра адметнасці маркіроўкі і алічбоўкі музейных прадметаў у практыцы беларускіх музеяў галоўны захавальнік фондаў Нацыянальнага мастацкага музея нашай краіны Ала Чайкоўская.

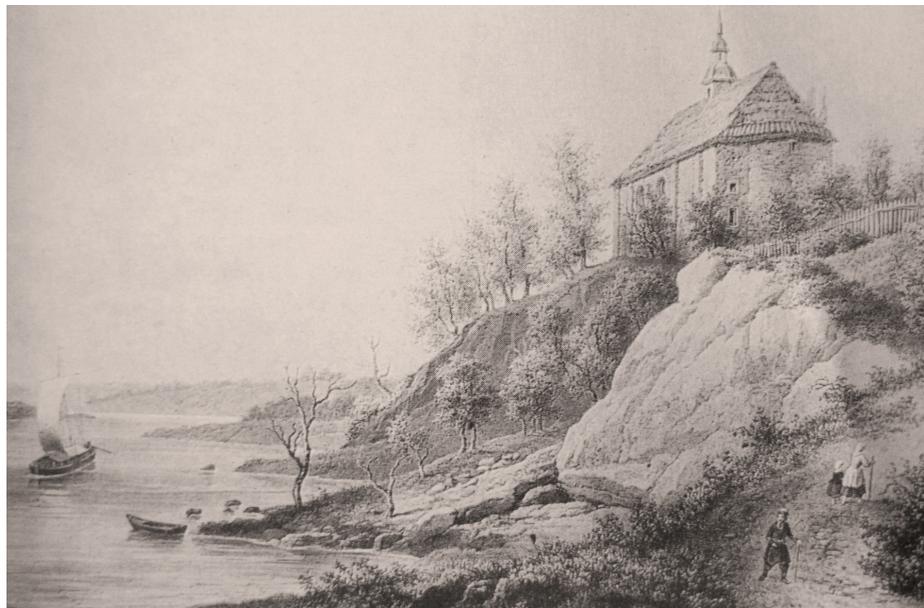
Падсумаваннем жа вынікаў мерапрыемства стаў "круглы стол" па праблеме музейнага абсталявання, якое ў многіх айнавых музеях не вытрымлівае, на думку ўдзельнікаў семінара, аніжэй крытыкі. Да прыкладу, намеснік дырэктара па фондавай рабоце і рэстаўрацыі Нацыянальнага мастацкага музея Сяргей Баслык закрунуў актуальнае пытанне выкарыстання і распрацоўкі сучасных метадаў і тэхналогій нармалізацыі тэмпературна-вільготнаснага і біялагічнага рэжымаў.

Відавочна, што пасля семінара ў музейшчыкаў, якія прыехалі ў беларускую сталіцу спецыяльна на гэтае важнае мерапрыемства, засталася шмат пытанняў. Адказы на іх, думаецца, змогуць даць будучыя праекты Інстытута культуры Беларусі. У прыватнасці, як адзначыла намеснік упраўлення ўстановай культуры і народнай творчасці Святлана Гаўрылава, у наступным годзе прадугледжана правядзенне пяці аналагічных семінараў, прысвечаных разнастайнай музейнай тэматыцы. На гэтыя мэты плануецца выдаткаваць 50 мільёнаў беларускіх рублёў.

На здымках: сканер для расшыфравання штрых-кода і ўзор маркі.

(Працяг. Пачатак у № 48.)

...Невядома, як склаўся б далейшы лёс Міхала Кулешы, калі б хтосьці з важных персон (імя засталася невядомым; можа, гэта быў тагачасны рэктар Віленскага ўніверсітэта Юзэф Твардоўскі?) не ўзяў яго на парукі. І Кулеша вымушаны быў з'ехаць з Вільні ў Пінскі павет Мінскай губерні, дзе часова атабарыўся ў ціхім палескім мястэчку пад назвай Лунін. Там на Белым возеры "вядзецца птушка лунь" — гордая балотная птушка, якая красуецца на гербе Луніна. Шляхецкае ўладанне Малы Лунін вядомае з сярэдзіны XV ст. Пазней яго назвалі Малы Лунінец. Потым улады ВКЛ падарылі яго Дзяцяловіцкаму мужчынскаму манастыру. У сярэдзіне XIX ст. манастырская землі перайшлі ў казну Расійскай імперыі, а жыхароў перавялі ў катэгорыю дзяржаўных сялян. Ужо пры Кулешу гэта было буйное паселішча Пінскага павета на шляху з Пінска ў Кажан-гарадок. Апошняя ўладальнікі гэтай слябы — князі Друцкія-Любецкія. Міхала Кулешу якраз і прытуліў у сваёй "рэзідэнцыі" князь Эдвін Друцкі-Любецкі, даўшы мастаку магчымасць займацца любімай справай, як таго душа жадае. Дапускаю, што менавіта тут Кулеша пазнаёміўся з вядомым даследчыкам старажытнасцей Палесся — этнографам Рамуальдам Зянкевічам, таксама былым студэнтам Віленскага ўніверсітэта. На жаль, у 1918-м княжацкі палац быў поўнасьцю спалены і ад яго засталіся толькі ўспаміны...

М.Кулеша. "Царква Барыса і Глеба на Каложы. Гродна".

Эцюд вандроўніка на Белым возеры

Міхал Кулеша: у супрацьвагу многім "рамеснікам"...

Пра наступныя дзесяць гадоў жыцця мастака сведчанні захавалася мала. Дзесьці прамільгнула паведамленне, што Кулеша вандраваў па Украіне, на Падоллі, пісаў там мясцовыя пейзажы і вывучаў гісторыю краю, гістарычны лёс якога моцна пераплятаўся з лёсам ВКЛ і Рэчы Паспалітай. Пазней, у 1840-я гады, мастак скарыстае свае веды ў гушавых кампазіцыях "Гусары" і "Гетман", якія знаходзяцца ў Літоўскім мастацкім музеі. (Пра гэтыя творы — ніжэй.) У 1837 г. Кулеша апынуўся ў мястэчку Крожы Шавельскага павета (Жамойця), дзе выкладаў рысаванне ў адзінай мясцовай школе. Дарэчы, Крожамі пачынаючы з XV ст. валодалі Кізгайлы, Завішы, Шэметы, Радзівілы, а ў сярэдзіне XVII ст. тут паспяхова працаваў кляштар бенедыкцінцаў. Пры Кулешу Крожы (з 1795 г. — у складзе Расіі, а з 1918-га — Літвы) налічвалі прыкладна 200 двароў: на той час лічба — сур'ёзная. Але падрабязнасцей двухгадовага жыцця Кулешы ў Крожах — невядома.

Пагадзіцеся, карціны А.Арлоўскага "Польскі крылаты гусар у латах" (злева) і М.Кулешы "Гусары" сапраўды падобныя. Мо паспрабуеце знайсці і адрозненні ў дзвюх варыяцыях на адну тэму?

Наступны перыяд біяграфіі мастака і педагога звязаны з Гроднам, дзе ён спачатку знайшоў сабе месца — таксама настаўніка рысавання — у адной з прыватных школ, але потым поўнасьцю перайшоў на ўласна творчасць, звязаную з паездкамі па краіне, а таксама з кароткачасовымі наведаннямі Пецярбурга і Крыма. Па дарозе на поўдзень затрымліваўся ў Мінску. У 1845 г. гасцяваў на Берасцейшчыне ў маёнтку Кабакі ў свайго старога сябра-равесніка Фелікса Улодэка і яго жонкі Галіны Біспінг. Якраз у час прыезду Кулешы Улодэк заканаваў тут узвядзенне палаца, у якім, дарэчы, потым, на пачатку XX ст., працаваў на добрай пасадзе дзед славутага рок-музыканта Андрэя Макарэвіча — беларус Рыгор Андрэевіч Макарэвіч. Палац да нашых дзён не захаваны. А Макарэвічы да скасавання прыгоннага права былі прыгоннымі ў сядзібе Улодэкаў.

Сябра Кулешы Фелікс Улодэк увайшоў у гісторыю яшчэ і тым, што яго сын, таксама Фелікс, быў вельмі актыўным удзельнікам паўстання 1863 года на Пружаншчыне, дзе ён камандаваў паўстанцкім атрадам у 300 чалавек і храбра зма-

гаўся з расійскімі жаўнерамі і казакамі. Пасля паражэння паўстання 25-гадовы Фелікс Адам Ян Улодэк, прыняўшы апошні бой пад вёскай Пяскі ў Пінскім павеце, вымушаны быў уцячы ў Каралеўства Польскае, а потым — у глыбіню Еўропы. Дзе і калі ён памёр, засталася невядомым, але ўсё гэта здарылася ўжо пасля смерці Міхала Кулешы. Аднак можна дапусціць, што абодва яны маглі сустракацца дзесьці на Беласточчыне напрыканцы 1850 — на пачатку 1860-х гадоў, бо "паралелі і мерыдыяны" іхніх лёсаў у гэты перыяд пераходзілі зусім побач...

Такім чынам, вяртаюся трохі назад. У 1844 г. М. Кулеша перабраўся ў Гродна. Можна лічыць, што гэты — гродзенскі — перыяд (да ад'езду яго ў Беласток) з'яўляецца самым плённым у творчасці мастака. Польскі пісьменнік і публіцыст Юзэф Ігнацы Крашэўскі ў лісце да гісторыка мастацтва К.Камарніцкага пісаў, што "...Кулеша ў Гродне збірае літвінскія рэчы, але яны да гэтага часу яшчэ не выдадзены", і называе мастака найлепшым з сучасных летапісцаў, які ў супрацьвагу

многім "рамеснікам" займаўся сапраўднай творчай працай. Што за "рэчы" меў на ўвазе Крашэўскі, дакладна не вядома. Хутчэй за ўсё — тыя жывалісныя і графічныя творы, якія Кулеша прысвячаў гісторыка-культурным помнікам старажытнай Беларусі і падзеям гісторыі ВКЛ, дзе адсочваецца адна-адзіная тэма: Радзіма і яе колішняя веліч. Праз некалькі гадоў першы сшытак альбома з шасці літаграфій Кулешы з відамі руін старажытных замкаў і царкваў усё ж быў выдадзены ў Парыжы. На жаль, на тым справа і спынілася: штосьці пераходзіла далейшаму выпуску альбомаў.

Літаграфія "Царква Барыса і Глеба на Каложы. Гродна" з'яўляецца найбольш характэрнай з работ майстра цыкла вобразотвораў гістарычных помнікаў Беларусі. У правай частцы аркуша, на фоне высокага светлага неба, аўтар адлюстравваў старажытную ўнікальную царкву XII ст., якая, як крэпасць, узвышаецца над магутным Нёманам. Пасярэдзіне ракі ціха плыве адзінокі човен над ветразем. Ля берага — рыбацкія лодкі, на кру-

тым пагорку — дрэвы. А на першым плане — фігуркі людзей, якія цудоўна ажыццяўляюць вельмі добра выбудаваную прасторавую кампазіцыю, поўную вольнага паветра і эпічнага раздолля. Трошкі ў іншым ключы Кулеша скампанавалі работу "Стары і Новы замкі ў Гродне", дзе галоўнае месца займае першы — прасторавы — план з адлюстраваннем прынёманскага берага з вялікім хмызняком і сцяпанскай хаткай, напалову схаванай у зарасніку. А замкавыя пабудовы аўтар змясціў у перспектывнай глыбіні (як і ў натуре) на высокім пагорку, які стромка ўзвышаецца над левым берагам Нёмана. Пад літаграфіяй захавалася аўтарская назва твора (на польскай мове) і дата "1845".

Уласна кажучы, Кулеша шмат маляваў архітэктурныя помнікі даўніны не толькі былога ВКЛ: гарадоў Гродна, Пінска, Наваградка, Ліды, Камянец-Падольска, Луцка. Будучы ў Пецярбургу, рысаваў у розных ракурсах і сам горад на Няве, і Пецяргоф, і Царскае Сяло. І тут я асмелюся зрабіць здагадку, што менавіта ў Пе-

цярбургу ён пабачыў жывалісную карціну Аляксандра Арлоўскага пад назвай "Польскі крылаты гусар у латах". І, відаць, работа так уразіла, натхніла Кулешу, што ён па вяртанні на радзіму зрабіў — з некаторымі нязначнымі, не прынцыповымі, папраўкамі — версію (ці варыянт) той карціны ў тэхніцы гуашы. І калі параўнаць абодва гэтыя творы — Арлоўскага і Кулешы — дык адразу і не распазнаеш, дзе арыгінал і дзе "версія". Я не хачу сказаць, што Кулеша тут выступіў у якасці "плагіятара": аўтарскі подпіс адсутнічае, і, магчыма, творца і не хаваў сваё стаўленне да карціны Арлоўскага, а проста зрабіў прыватна "для сябе" твор, як гэта стагоддзямі рабілі мастакі, капіруючы вялікіх майстроў — сваіх папярэднікаў, — і тым самым набывалі каштоўны вопыт валодання пэндзлем. Хаця, па праўдзе кажучы, зрабіць дакладную копію, паўтор з арыгінала больш складана, чым "версію", у якую можна дадаць нешта сваё. Як гэта і зрабіў Міхал Кулеша. Больш за тое: ён нават выправіў у дэталях некаторыя, несаўважныя на першы погляд, памылкі, што дапусціў Арлоўскі ў сваім палатне (няправільна павесіў на баку гусара шаблю). Кулеша ўнёс у сваю карціну і новыя, свае, дэталі: злева, у глыбіні, намалюваў крэпасць з дзвюх спічастых вежаў, частакол, які штурмуець удалыя гусары, шапку з пером паўліна (султанам) на галоўным персанажы — верхніку, ды і дынаміка атакуючых гусараў у Кулешы іншая. Мужны твар "свайго" гусара Кулеша смела павярнуў анфас, проста на гледача, а не ў профіль, як у Арлоўскага. Усе астатнія атрыбуты гусара — "крылы" за спінай, прыцягнутыя да сядла, піка са штандартам, латная кіраса, накідка са скурны леапарда, набедранікі з накаленнікамі, наплечнікі з наручамі, чырвона-зялёная конская гунька — засталіся аднолькавымі.

Нагадаю, крылатыя гусары ВКЛ упершыню з'явіліся ў нас, на Беларусі, з асяроддзя шляхты, пры Стэфане Баторыі ў 70-я гады XVI ст., і з таго часу праславіліся ў баях у якасці лёгкаўзброеных верхнікаў. Чаму крылатыя? Пры атацы на поўным скаку "крылы" за спінай верхніка быццам бы выдавалі такія гукі, якія моцна пужалі коней праціўніка. Але я прытрымліваюся іншай версіі: такія "крылы" проста на давалі магчымасці заарканіць верхніка — вось і ўся разгадка. Хаця і першая версія іх прызначэння мае права на існаванне...

(Заканчэнне будзе.)

Барыс КРЭПАК

МУЗЕІ *

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск,
вул. Леніна, 20.
Тэл.: 227 45 62.

Экспазіцыі:

- Мастацтва Беларусі XII — XIX стст.
 - Мастацтва Беларусі канца XIX — пач. XXI стст.
 - Мастацтва Расіі XVIII — пачатку XX стст.
 - Мастацтва краін Усходу XV — XX стст.
 - Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.
 - Экспазіцыя жывапісу, скульптуры, графікі мастакоў 1940-х — 1980-х гг.
- Выстаўкі:
- "Зачараванне графікай" (П.Любамудраў і Л.Марчанка).
 - "Вобраз Прасвятой Багародзіцы ў беларускім іканапісе XVII — XVIII стст."
 - Персанальная выстаўка **Генадзя Мурамцава**, прысвечаная 80-годдзю з дня нараджэння творцы. *Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь:*

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ.
КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА
ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XIX ст."

г. Мінск,
вул. Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: 227 87 96.

- Пастаянная экспазіцыя.
- "Цярноўнік крэсаў".

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА
НАРОДНАГА МАСТАЦТВА
Ў в. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы",
Мінскі раён. Тэл.: 507 44 68.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстаўка японскага мастацтва.

МУЗЕЙ
В.К. БЯЛЫНЦАГА-БІРУЛІ
Ў г. МАГІЛЁВЕ

г. Магілёў, вул. Ленінская,
37. Тэл.: (8-0222) 22 48 87.

- Экспазіцыя "Культура 1-й пал. XIX ст."
- Выстаўка рускага жанравага жывапісу XIX — пачатку XX стст.

МУЗЕІ *

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул.
К.Маркса, 12.
Тэл.: 227 43 22.

- Экспазіцыі:
- Мастацтва ў гарадской культуры XIX — пачатку XX стст."
 - "Старажытная Беларусь".
 - "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
 - "3 крыніцы адвечнай прыгажосці"

(золата і срэбра са збору музея).

- "Водбліскі ваеннай славы" (еўрапейская зброя і вайсковае абмундзіраванне XIX — 1-й пал. XX стст.).
 - "Мастацтва ў гарадской культуры XIX — пач. XX стст."
- Выстаўкі:
- Выстаўка фатаграфіі Яўгена Казюлі "Сцежкі творчасці. Фрагменты", прысвечаная шматгадовай творчасці фатографа.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-
МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ
ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул.
Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.

- Экспазіцыя "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".
- Выстаўка "Дарога да Пушкіна" (з фондаў Дзяржаўнага мемарыяльнага гісторыка-літаратурнага і прыродна-ландшафтнага музея-запаведніка А.С.Пушкіна "Міхайлаўскае").

ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ
ГІСТОРЫ БЕЛАРУСКАЙ
ЛІТАРАТУРЫ

г. Мінск, вул.
М.Багдановіча, 15.
Тэл.: 334 56 21.

- Выстаўкі:
- Літаратурна-мастацкая выстаўка "Васіль Быкаў. Шлях, вызначаны лёсам".
 - "Тэатральныя лялькі — госці музея" (сумесна з Беларускай дзяржаўнай тэатралагічнай арганізацыяй).
 - "Планета творцаў і іх герояў" (жывапіс, графіка).

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-
ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель,
пл. Леніна, 4.
Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

- Цэнтральная частка палаца
- Выстаўкі:
- "Вялікія муміі Егіпта".
 - "Бацькі і дзеці" (юбілейная выстаўка творчай дынастыі Сяргея і Святланы Катковых).

Вежа палаца Румянцавых і Паскевічаў

Экспазіцыя
"Уладальнікі Гомельскага
маёнтка Румянцавы
і Паскевічы".

- Выстаўкі:
- "Час азёрнуцца" (рэдкае экзэмпляры мемуарнай літаратуры).
 - "Класікі беларускага жывапісу XX ст."
- Паўночнае крыло палаца
- Выстаўкі:
- Пакой крывых люстэркаў.
 - "Свет звяроў Гомельшчыны".
 - Куток жывых экзатычных рэптылій.
 - Зімовы сад
- Свет субтрапічных раслін і жывёл.
- Працуюць рэстаўрацыйныя майстэрні і аддзел па турызме (вул. Кірава, 8).

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ
МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

г. Гомель,
вул. Пушкіна, 5.

Тэл.: (8-0232) 77 60 60.

- Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.
- Пастаянная выстаўка тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.
- На тэрыторыі музея працуе пнеўматычны цір.
- "Музей крыміналістыкі".

ГАЛЕРЭІ *

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул.
Казлова, 3.
Тэл./факс.:
290 60 10.

- 3 7 — выстаўка "Я не самотны...", прысвечаная 120-годдзю з дня нараджэння М.Багдановіча.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ
"УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"

г. Мінск,
Кастрычніцкая
плошча, 1
(Палац Рэспублікі).

- Тэл.: 227 26 12.
- Выстаўка **А.Аракчэвай** "Краіна цудаў".
 - Фотавыстаўка **В.Бубіч** "Горад унутры".

КАРШІННАЯ
ГАЛЕРЭЯ Г. ВАШЧАНКІ

г. Гомель,
вул. Карповіча, 4,
пр. Леніна, 43.

Тэл.: (8-0232) 77 75 20.

- Экспазіцыя:
- "Гаўрыла Харытонавіч Вашчанка".
 - Выстаўка-продаж твораў выяўленчага мастацтва, сувеніраў і тавараў для мастакоў.
- Выстаўкі:
- "Прастора душы": выставачны праект А.Ананьева (фота на палатне, кампазіцыі са скуры, асацыятыўная паэзія) і В.Андрэянава (графіка, кераміка, ДПМ).
 - "Сучасны польскі жывапіс. Жывапіс педагогаў Акадэміі мастацтваў г. Катовіц".
 - Выстаўка работ народнага мастака Беларусі **Леаніда Шчамялёва**.

ПАСПЯШАЙЦЕСЯ НА ПОШТУ!

НАГАДВАЕМ!
ПРАЦЯГВАЕЦЦА
ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ
"КУЛЬТУРА"
НА I-е ПАЎГОДДЗЕ 2012 ГОДА!
Падпісныя індэксы:
індывідуальная падпіска — 63875,
ведамасная падпіска — 638752.

ВЕРСИЯ УКАЗАННАЯ В ПРІ
МІ №1078/21 лістапада 2011. — 1000 рублёў

КУЛЬТУРА
ШТОГДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

Што новага ў Нясвіжскім палацава-паркавым ансамблі?

НЯСВІЖ,
ЯКІ ЗАІРАЕ Ў БУДУЧЫНЮ
І ПЕРУТЫ «ПАЎНОЧНЫХ АФІАЎ»
ЗА ТЫДЗЕНЬ ДА ФІНАЛУ

3 7 — "Заплакалі
струны жывыя"
(выстаўка музычных
інструментаў).

Дом-музей І З'езда
РСДРП

г. Мінск,
пр-т Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.

- Пастаянная экспазіцыя "Гісторыя І З'езда РСДРП".

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір,
Карэліцкі раён,

Гродзенская вобласць.

Тэл.: (8-01596) 2 30 35.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстаўкі:
- "Лятаючыя кветкі".
- "Даспехі часоў Паўночнай вайны".
- Фотавыстаўка **Сяргея Плытквіча**.

Тэатралізаваная
экскурсія паводле
казак Якуба Коласа.ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ
МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул.
Янкi Купалы, 4.
Тэл.: 227 78 66.

- Пастаянная экспазіцыя "Жыццё і творчасць Янкi Купалы".
- Выстаўка выкладчыкаў кафедры касцюма і тэкстылю БДАМ (В.Бартлавай, А.Обадавай, В.Багачовай)
- "3 песень жыцця..."
- Цыкл музейна-педагагічных заняткаў з элементамі тэатралізацыі "Дзядзька Янка, добры дзень!" для дзяцей малодшага школьнага ўзросту і сямейнага наведвальніка.
- Інтэрактыўная гульня "У пошуках Папараць-кветкі".

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ
МУЗЕЙ ГІСТОРЫ ВЯЛІКАЙ
АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск,
пр-т Незалежнасці, 25а.
Тэл.: 226 03 98.

- Экспазіцыі:
- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстаўкі:
- "Дзень добры, свет!" (фотаработы Марыі Валчэцкай у рамках праекта "Няхай дзяцінства будзе шчаслівым!").
 - "Партызанскі лагер" (партызанскія рукапісныя журналы і самаробная партызанская зброя).
 - "Русь-Гімалаі" (выстаўка карцін М.К. Рэрыха і фотазэкспазіцыя "Пакт Рэрыха").

"Гістарычная
Арменія".

- "Іран — страна мастацтва".
- "Цень Іерусаліма" (фотавыстаўка Л.Падуля).
- "3 табурэтам праз кантыненты" (выстаўка гомельскага фатографа і вандруніка К.Краўцова).
- Экспазіцыя: "Культавыя прадметы" ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).
- "Загадкавыя фантазіі мора" (грот палаца).
- Экспазіцыя, прысвечаная дзяржаўнаму дзячу СССР А.Грамыку.
- "Чырвоная гасцеўня".
- "Зала ўрачыстых прыёмаў".
- Экспазіцыя адкрытага захавання археалагічнай калекцыі музея.

ТЭАТРЫ *

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
АКАДЭМІЧНЫ
ВЯЛІКІ ТЭАТР
ОПЕРЫ І БАЛЕТА
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск,
пл. Парыжскай камуны, 1.
Тэл./факс.: 334 11 56.

- 3, 4 — "Папялушка" С.Пракоф'ева.
- 6 — "Вяселле Фігара" В.А. Моцарта.
- 7 — "Лебядзінае возера" П.Чайкоўскага.
- "Італьянскія ўражанні" (музычны вечар).
- 8 — "Іяланта" П.Чайкоўскага.
- 9, 10 — "Шахразода" М.Рымскага-Корсакава.
- "Тамар" М.Балакірава.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
"РЭСПУБЛІКАНСКІ
ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ
ДРАМАТУРГІІ"

г. Мінск,
вул. Крапоткіна, 44.
Тэл./факс.: 334 60 08.

- 5, 6 — "Што баліць?" (камедыя) Л.Агулянскага.
- 7 — "Адамавы жарты" (камедыя) С.Навуменкі.
- 8 — "Дарогая Алена Сяргеёўна" (псіхалагічная драма) Л.Разумоўскай.
- 9 — "Мужчыны на мяжы нервовага зрыву" (інтэлектуальная камедыя) Б.Вурхам.

БЕЛАРУСКІ
ДЗЯРЖАЎНЫ
АКАДЭМІЧНЫ
МУЗЫЧНЫ ТЭАТР

г. Мінск, вул. Мяснікова, 44.
Тэл.: 200 81 26.

- 3 — "Чароўная лампа Аладзіна" М.Самойлава.
- "Даратэя" Ц.Хрэнікава.
- 4 — "Залатое кураня" В.Уланоўскага.
- "Аднойчы ў снежні".
- 9, 10 — "Шчаўкунок" П.Чайкоўскага.

БЕЛАРУСКІ
ТЭАТР
"ЛЯЛКА"

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2.
Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

- 4 — "Сунічкі для веліканачкі" М.Шувалава.

Выдаецца
з кастрычніка
1991 года
Заснавальнік —
Міністэрства культуры
Рэспублікі Беларусь
Рэгістрацыйнае
пасведчанне № 637,
выдадзена
Міністэрствам
інфармацыі
Рэспублікі Беларусь
Галоўны рэдактар —
Людміла Аляксееўна
КРУШЫНСКАЯ

Рэдакцыйная калегія:
Лілія АНАНІЧ,
Уладзімір АРЛОЎ,
Міхаіл БАРАЗНА,
Уладзімір ГЛЕП,
Ірына ДРЫГА,
Аляксей ДУДАРАЎ,
Кацярына ДУЛАВА,
Валянцін ЕЛІЗАР'ЕЎ,
Міхаіл КАЗІНЕЦ,
Віктар КУРАШ,
Барыс СВЯТЛОЎ,
Святлана СУХАВЕЙ,
Міхаіл ФІНБЕРГ,
Леанід ШЧАМЯЛЁЎ,
Уладзімір ШЧАСНЫ.

Рэдакцыя:
Сяргей ТРАФІЛАЎ
(намеснік
галоўнага рэдактара),
Марына САМОНЧАНКА
(адказны сакратар).

Рэдактары аддзелаў:
Канстанцін АНТАНОВІЧ,
Надзея БУНЦЭВІЧ,
Тацяна КОМАНАВА,
Барыс КРЭПАК,
Настасся ПАНКРАТАВА,
Яўген РАГІН,
Ілья СВІРЫН,
Антон СІДАРЭНКА.

Спецкарэспандэнты:
Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ,
Пётр ОВАД,
Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ.
Загадчык аддзела
фоталюстрацый —
Юрый ІВАНОЎ
Карэктар —
Інга ЗЕЛЬГІС

Мастацкі рэдактар —
Наталля ОВАД
Адрас рэдакцыі:
220013, Мінск,
пр. Незалежнасці, 77.
Пакоі 16-28, 94-98,
чацвёрты паверх.
Тэлефоны:
(017) 290-22-50
(прыёмная)
(017) 286-07-97,
(017) 334-57-23
Тэлефон/факс:
(017) 334-57-35
Рэкламны аддзел:
тэл. (017) 334-57-41
www.kimpress.by
E-MAIL: kultura@tut.by

Выдавец —
Рэдакцыйна-
выдавецкая ўстанова
"Культура і мастацтва"
Ліцэнзія на выдавецкую
дзейнасць
ЛВ №02330/0003879
ад 17 красавіка 2009 г.
220013, Мінск,
пр. Незалежнасці, 77.
Тэл. (017) 290-22-50.
Бухгалтэрыя:
тэл. (017) 334-57-35
Аўтарскія рукапісы
не рэцэнзуюцца
і не вяртаюцца.
Аўтары допісаў у рэдакцыю
паведамляюць сваё
прозвішча, поўнаасцю імя
і імя па бацьку, пашпартныя
звесткі (нумар пашпарта,
дату выданы, кім выдадзены
пашпарт, асабісты нумар),
асноўнае месца работы,
зваротны адрас.
Меркаванні аўтара могуць
не адпавядаць пункту
гледжання рэдакцыі.
Аўтары нясуць адказнасць
за дакладнасць матэрыялаў.
*Матэрыял на правах
рэкламы.

© "Культура", 2011.
Індэксы 63875, 638752
Наклад 7819
Падпісана ў свет
1.12.2011 у 18.30
Замова 5725
РУП "Выдавецтва
"Беларускі Дом друку".
ЛП № 02330/0494179
ад 03.04.2009.
пр. Незалежнасці, 79,
220013, Мінск.

